

ΦΥΛΛ. 4.

TOM. A.

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

Ο ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΣ.

(Ίδ. Φυλλ. 3^{ον}).

Εἰς καὶ ἥρις μὲν εἶχεν οὕτω παρέλθει χωρὶς ἀκρόμην νὰ φανῇ ὁ Γεράσιμος, ἔπερ δὲν ἐξέπλητε διόλου τὸν Τάπαν, ἀλλὰ καὶ χωρὶς οὐδὲν ἄλλο νὰ δώσῃ σμῖνον ζωῆς ἐκτὸς τῆς πρώτης ἐπιστολῆς του, δι' ὃ ἐνδερμύχως τὸν κατέκρινεν ὁ Συμβολαιογράφος, καὶ ἐνίοτε ἐψεύδετο πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν ὅτι εἶχεν εἰδήσεις του. Ἀλλ' ἡ ὑπόκαφος θλίψις τῆς Μαρίνης πῦξεν διηγεῖσθαι, καὶ ὁ πατήρ της, προσπαθὼν νὰ τῇ διασκεδάσῃ, τὴν ἔφερε νὰ μείνῃ τινὰς ἡμέρας εἰς τοῦ κόμητος Κανίνου, εἰς τὸ Λιξούρι. Ὁ Κόμης Κανίνος ἦτον τότε μετὰ τὸν κόμητα Ναννέτον ὁ πλουσιώτερος τῆς Κεφαλληνίας ἰδικτήτης, καὶ ἂν πρὸς τὸ

παρὸν δὲν ἐθεωρεῖτο εἰσέτι ὡς ἐφάμιλλός του κατὰ τὸν πλοῦτον, ἀλλ' εἰς προσεχὲς μέλλον ἐφαίνετο ὅτι θέλει μεγάλως τὸν ὑπερβῇ ἐξ αἰτίας τῶν ἐκτεταμένων του ἐπιχειρήσεων καὶ σχέσεων μετ' ἐπισήμων τραπεζικῶν οἰκῶν τοῦ Λονδίνου. Ἡ μονογενὴς θυγάτηρ του Λουκία εἶχεν ἄλλοτε ἀνατραφῇ μετὰ τῆς Μαρίνης, καὶ τὴν ἠγάπα ὡς ἀδελφὴν· ἀλλ' ὁ κόλπος τοῦ Ἀργοστολίου τὰς ἐχώριζε, καὶ εἰς τὴν Κεφαλληνίαν διὰ τὰς νέας, αἰτίνες τότε ἀκόμη ἐκρατοῦντο ὡς χαρίεντα πτηνὰ πεφυλαχισμένα ἐντὸς κλωβίων, ὁ κόλπος τοῦ Ἀργοστολίου δὲν ἦτον εὐπλεώτερος τοῦ Εὐδεΐνου, ὥστε αἱ δύο φίλαι σπανίως ἐβλέποντο. Ἡμέρα λοιπὸν πανηγύρεως ἦτον εἰς τοῦ κόμητος Κανίνου ἐκείνη, καθ' ἣν ἦλθεν ἡ Μαρίνα μετὰ τὸν πατέρα της. Αἱ δύο νέαι, δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐνηγκαλισμέναι, περιεφέροντο ὑπὸ τοῦς λεμονῶνας τοῦ κήπου, καὶ ἀνεπόλουν τὰς περιστάσεις τῆς παιδείας οἰκειότητός των, καὶ ἀνθεώρουν μετ' ἀγαλλιάσεως τὸ

άνθρωπον παρελθόν των. Εἰς τοῦ παρόντος των ὅμως τὰ ὄρια ἅμα ἐφθانون, ὡπισθοδρόμουν ἀμφοτέραι. Ἀπὸ ἐκμυστηρεύσεως εἰς ἐκμυστήρευσιν, ἤθελεν ἔλθει καὶ αὐτοῦ ἡ σειρά· ἀλλὰ τὴν πρώτην ἡμέραν δὲν ἐτόλμων νὰ ἐγγίσωσιν ἀκόμη τὴν χορδὴν ἣτις ἀντήχει εἰς τὴν καρδίαν, καὶ ἔπειτα αἱ ἐνθυμήσεις των ἦσαν τόσον πολυάριθμοι καὶ τόσον ποικίλοι!

Μετὰ τὸ δεῖπνον καὶ τὴν ἐσπερινὴν συναναστροφὴν, αἱ δύο νέαι ἀπεσύρθησαν εἰς τὸν κοιτῶνά των. Ἡ σελήνη ἦτον λαμπρά, καὶ ἐχρύσου τοῦ κόλπου τὸ στιλπνὸν ἀτόπτρον, ὡς, ἀναδυομένη ἡ παλαιὰ Ἀφροδίτη, ἂν ἐφῆλπου εἰς τὴν ὑγρὰν ἐπιφάνειαν τὴν ἀμβροσίαν τῆς κόμην. Δροσερὰ ἦτον ἡ πνοὴ τοῦ κόλπου, ἡ ἀκτὴ ἀνέπεμπε γλυκὺν φλοῖσθον, ὡς ἐρωτικῶν μυστηρίων ψιθύρισμα, καὶ ὁ ζέφυρος, ἀδυνατῶν νὰ ρικνῶσθαι τὸ ὕδωρ, ἔφερε μόνον εἰς τὰ νωθρά του πτερὰ τὰ ἀρώματα τῶν πορτοκαλλεῶν καὶ τῶν ῥόδων, καὶ ἐπότιζεν ἡδυπάθειαν δι' ὧλων τῶν πόρων. Ἡ Λουκία καὶ ἡ Μαρίνα, ἔχουσαι συμπεπλεγμένας τὰς χεῖρας, ἐστηρίζοντο εἰς τὸ παράθυρον, καὶ παρεδίδοντο εἰς τὸ θέλητρον τῆς νυκτός.

Ἡ Μαρίνα ἐσιώπα, καὶ ἐν δάκρυ ἐφαίνετο ἀναβρύον εἰς τὰ βλέφαρά της· ὅπερ βλέπουσα ἡ Λουκία,

— Μελαγχολικὴ εἶσαι, Μαρίνα, τῇ εἶπε, φιλοῦσά την εἰς τὸ στόμα· ἔχεις καμμίαν θλίψιν, πτωχὴ μου Μαρίνα;

— Ἡ ὠραιότης αὕτη καὶ ἡ ἡμερία τῆς φύσεως, εἶπεν ἡ Μαρίνα ἀποπεύγουσα τὴν ἐρώτησιν, ἐνεργεῖ παντοδυνάμως ἐπ' ἐμέ, καὶ βαρυθυμεῖ ἡ καρδία μου. Ἀλλ' εἰς σέ, εὐτυχὴς μου φίλη, τὰ κάλλη τῆς φύσεως ἐμπνέουσιν εὐθυμίαν. Ὡς τὴν παιδρὴν ἀηδόνα κελαδεῖ ἡ καρδία σου εἰς τῆς σελήνης τὸ φῶς καὶ εἰς τὰ ἀρώματα τοῦ μαύου. Εἶναι λοιπὸν τόσον ἐλαφρά; Τίποτε δὲν ἔχει νὰ τῇ βαρύνῃ;

— Νὰ τῇ βαρύνῃ; εἶπε γελῶσα ἡ Λουκία. Τί θέλεις νὰ τῇ βαρύνῃ; Ἡ ζωὴ εἶναι τόσον εὐκολός δι' ἡμᾶς. Ὅλαι αἱ ἡμέραι μου εἶναι μάγιος.

— Καὶ τοῦ μαύου σου τὰ ῥόδα εἶναι χωρὶς ἀκάνθας κ' ἐκεῖνα;

— Ὡ! ἂν τολμήσῃ κανὲν νὰ μοὶ δείξῃ τὴν ἀκανθὰν του, εἶπεν ἡ Λουκία γελῶσα, εἰς τὴν στιγμὴν τὸ μαδῶ.

— Ἀλλ' ὑπάρχει ἐν, ἔχον ἀκάνθας, καὶ ὄχι μικράς· καὶ ἐκεῖνο δὲν μαδεῖται τόσον εὐκόλως. Ἐκεῖνο τὴν παιδρὰν αὐτὴν καρδίαν ποτὲ δὲν τὴν ἤγγισεν; εἶπεν ἡ Μαρίνα, θέτουσα τὸν δάκτυλον εἰς τῆς Λουκίας τὸ στήθος.

— Ὡ! τοῦτο εἶναι μυστήριον, μέγα μυστήριον, εἶπεν ἡ Λουκία συστέλλουσα μ' ἐπιτήδευσιν ἐμβριθείας τὰ κοράλλινα χεῖλη της.

— Πῶς μυστήριον, πονηρὰ; ἀπήντησεν ἡ Μαρίνα. Δὲν μοὶ εἶπας ὅτι μυστήριον δι' ἐμέ δὲν ἔχεις;

— Σοὶ τὸ εἶπα, φιλότατη, εἶπεν ἡ Λουκία, ρίψασα τὰς ἀγκάλας της περὶ τὸν τράχηλόν της καὶ εὐθύμως γελῶσα. Σοὶ τὸ εἶπα, καὶ θὰ γίνῃ καθὼς σοὶ εἶπα. Σὺ μόνη θὰ μάθῃς ὅτι ὑπάρχει τις ὅστις μὲ ἀγαπᾷ.

— Καὶ ὅστις ἀγάγε καὶ ἀνταγαπᾶται;

— Ἐννοεῖται ἐκεῖνο· ἀλλέως δὲν σοὶ τὸν ἀνέφερον.

— Καὶ τίς εἶναι οὗτος ὁ τίς;

— Ἀ! τοῦτο εἶναι τὸ δεύτερον μυστήριον. Ἀπήτησεν ἀπὸ τοὺς γονεῖς μου· νὰ φυλάξωσι τὸ μυστικὸν ἕως τῆς ἡμέρας τοῦ γάμου μου· καὶ τότε, διὰ ν' ἀποφύγῃ ἐπισκέψεις καὶ ἐνοχλήσεις, πρὶν ἢ εἰδησις δημοσιευθῇ, θ' ἀναχωρήσωμεν διὰ τὴν Ἰταλίαν. Αὕτη, ἂν θέλῃς, εἶναι τοῦ ῥόδου μου ἡ ἀκανθα, ἀλλ' ἐγὼ γελῶ δι' αὐτήν. Ἡμέραν σχεδὸν ποτὲ δὲν τὸν βλέπω, ὥστε ἐνίοτε μ' ἔρχεται ἡ δέα μήπως, ἀπατηθεῖσα, νυμφευθῶ καμμίαν νυκτερίδα μεταμορφωμένην. Ἀλλὰ περὶ ὧλων τούτων σιωπῇ.

— Καὶ δὲν ἔχει ὄνομα; ἐρώτησεν ἡ Μαρίνα.

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἠκούσθη μελωδία μεμακρυσμένη, ἀναθρώσκουσα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Κατ' ἀρχὰς ἦτον μόλις ἀντιληπτὴ, ὡς ἀθηνῆς ζεφύρου ψιθύρισμα, παίζοντος εἰς κόμην ἰτέας. Κατ' ὀλίγον ὅμως ἠκούετο πλησιάζουσα, καὶ τόνοι αὐλοῦ καὶ κιθάρας, σκιρτῶντες ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ κατόπτρου, ἐφθانون λαμπροὶ καὶ μὲ ἦχον μεταλλικόν εἰς τῶν δύο νεανίδων τὴν ἀκοήν.

Ἡ Λουκία ἔθεσε τὴν χεῖρά της εἰς τὸ στόμα τῆς φίλης της, καὶ διὰ τῆς ἄλλης τῇ ἔδειξε πλοιάριον ἐλαφρῶς ὀλισθαίνον ἐπὶ τοῦ ὕδατος, καὶ φαινόμενον ὡς μέλαν σημεῖον ἐντὸς ἐκτάσεως ὀλοχρύσου.

Μετ' ὀλίγον δ' ὑπὲρ τας φωνὰς τῶν ὀργάνων ὑψώθη φωνὴ ἀνθρωπίνη, ψάλλουσα ταῦτα·

Τ' οὐρανοῦ οἱ ἀναρίθμητοι λύγχοι
ὄλοι ἀνάφτουν καὶ λάμπουν μὲ χάρι,
καὶ σεμνὸ προχωρεῖ τὸ φεγγάρι,
καὶ τὸ ὠραῖό του πρόσωπο δείχνει.

Διὲ τῆς φύσεως τὰ κάλλη τὰ χίλια·
ἔθγα δὲ τα. Καθὼς σ' ἀντικρύσουν,
ἀπὸ ἕνα ἕνα τ' ἀστέριθ θὰ σβύσουν,
θὰ κρυφθῇ τὸ φεγγάρι ἀπὸ ζήλια.

Εἰς τὸν πρῶτον ἦχον τῆς φωνῆς ταύτης, ὅσον μεμακρυσμένη καὶ ἂν ἦτον, ἡ Μαρίνα ἀνετίκρυσεν βιαίως, καὶ μετὰ ταῦτα ὄλαι της αἱ αἰσθήσεις συνεκεντρώθησαν εἰς μίαν μόνην, τὴν ἀκοήν, καὶ λησμονήσατα ποῦ εὐρίσκεται, λησμονήσασα τὴν Λουκίαν ἣτις ἐμεῖδιά πλησίον της, μὲ τὸ στόμα ἡμιηνεωγμένον, ἐρρόφα τὰς ἐλαχίστας πνοὰς τοῦ ἀέρος, αἰτίνες τῇ ἔφερον τὸ διακεκομμένον μέλος, καὶ τὰς ἀσυναρτήτους τοῦ ἄσματος συλλαβὰς.

Καθὼς δ' ἐτελείωσεν ἡ πρώτη στροφή, καὶ ἐνῶ ἡ κιθάρᾳ καὶ ὁ αὐλὸς προανέκρουον τὴν δευτέραν,

— Ἐκεῖνος εἶναι, εἶπεν ἡ Λουκία.

— Ποῖος ἐκεῖνος; ἀνέκραξεν ἡ Μαρίνα, ὡς δι' αἰφνιδίου κλόνου ἀπὸ ὕπνου βαθὺν ἐξυπνήσασα.

— Ἡ νυκτερίς ὅπου σ' ἔλεγα. Βλέπεις ὅτι διὰ νυκτερίδα δὲν ἔχει κακὴν φωνήν.

— Ἀλλὰ ποῖος εἶναι; ποῖος εἶναι; εἶπεν ἡ Μαρίνα μὲ παραχύν.

— Σιωπῇ! ἀπεκρίθη ἡ Λουκία. Ἀρχίζει.

Τῷ ὄντι τὸ πλοιάριον εἶχε πλησιάσει, καὶ ἡ δευτέρα στροφή ἤκούετο καθαρῶτατα.

Τοῦ ματοῦ ὁ ψάλτης, τὸ ἀηδόνι,
εἰς τὸ δάσος γλυκὰ λαρυγγίζει,
καὶ τὸ δάσος, ποῦ ἀγρία βοῶζει,
μὲ τῆς νύκτας τὸ ἀέρι μαλῶνει.

Ἄμα ἀνοίξης τὰ ρόδινα χεῖλια,
μὲ τὸ στόμα σου λέξι ὡς προφῆρη,
δεὰ πέση τῆς νύκτας τὸ ἀέρι,
δεὰ σωπάσῃ τὸ ἀηδόνι ἀπὸ ζήλια.

— Βλέπεις ὅτι τὰ ρόδα μου ἀκάνθας δὲν ἔχουν, εἶπε γελῶσα ἡ Λουκία, ἅμα ἐσιώπησε καὶ ἐκ δευτέρου ὁ ψάλτης. Μετὰ μίαν ἐβδομάδα θὰ στεφανωθῶμεν, καὶ ἀκούεις πῶς προσιμιάζει, ὡς ἂν δὲν εἶχε τὴν καρδίαν μου, καὶ ἂν ἐπρόκειτο ἀκόμη νὰ τὴν κερδίσῃ. Καὶ ἐν τούτοις εἶναι ἐντελῶς σύμφωνος καὶ μὲ τοὺς γονεῖς μου καὶ μὲ ἐμέ. Ὅλοι αἱ προετοιμασίαι ἔγιναν. Αὐριον θὰ σοὶ δεῖξω τὰ φορέματά μου καὶ τὰ στέφανα. Ὅμως κρυφίως νὰ μὴ τὸ μάθῃ κανεὶς ὅτι σοὶ τὰ ἔδειξα.

— Ἀλλὰ ποῖος εἶναι; ἔλεγεν ἡ Μαρίνα, ὡς καθ' ἑαυτὴν μᾶλλον ὁμιλοῦσα ἢ ἀποκρινομένη. Ἐκεῖνο τὸ ἄσμα, ἡ φωνὴ ἐκεῖνη. . . .

— Φαντάσου, εἶπεν ἡ Λουκία. Ἐκεῖνος ἤθελε νὰ γίνῃ ὁ γάμος σήμερον. Ἀλλὰ δὲν εἴμεθα ἐντελῶς ἐτοιμοί, καὶ ὁ πατήρ μου τὸν παρεκάλεσε νὰ προσμείνῃ τὴν ἐρχομένην κυριακὴν.

Ἐν τούτοις τὸ πλοιάριον προὔχρει πάντοτε πρὸς τὸ ἀνοικτὸν παράθυρον, καὶ αἱ κῶπαι ἔτυπτον μαλακῶς τὸ κύμα, ἀκολουθοῦσαι τὴν ἁρμονίαν τοῦ ἁσματος. Τῆς τρίτης στροφῆς καὶ αἱ λέξεις καὶ ἡ μελωδία ἤκούοντο ἐντελέστατα.

Τὰ τριγύλλια, τὰ ρόδα καὶ οἱ κρίνοι
ὡς εἰς κένιστρο ἀνθοῦν μυροβόλον,
καὶ ἡ γῆ εἰς τὸν οὐράνιον θόλον
ἁρμονίας καὶ ἀρώματα χύνει.

Ὡς πατήσης ἐσὺ τὰ τριγύλλια
μ' ἐλαφρὸν ἀλαβάστρινον πόδα,
μαραμένα θὰ πέσουν τὰ ρόδα,
δεὰ σφαλήσουν οἱ κρίνοι ἀπὸ ζήλια.

Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν τὸ πλοιάριον, ἐγγίσαν σχεδὸν εἰς τὸ παράλιον, ἐστράφη πρὸς τὰ δεξιὰ διὰ νὰ μακρυνθῇ, καὶ τὸ φῶς τῆς σελήνης ἔπεσε κάθετον ἐπὶ τῶν μουσικῶν καὶ τοῦ ψάλτου.

— Ἰδοὺ, τὸν βλέπεις; Ἐκεῖνος ὅστις ἴσταται ὀρθος. Πῶς σοὶ φαίνεται ἡ νυκτερίς μου;

— Ὁ Κόμης Γεράσιμος! ἔκραξεν ἡ Μαρίνα, καὶ ἡ φωνὴ τῆς ἐφαίνετο ὡς ὁ τελευταῖος στεναγμὸς ἐκπνέοντος.

— Ἀ! τὸν γνωρίζεις λοιπὸν; εἶπεν ἡ Λουκία. Μὴ μὲ προδώτῃς ὁ Κόμης Γεράσιμος Ναννέτος. Μετὰ μίαν ἐβδομάδα θὰ εἶμαι κομητέσσα Ναννέτη. Τί λέγεις; δὲν τὸ ἐγκρίνεις;

Ἀλλ' ἡ Μαρίνα δὲν ἔλεγε τίποτε. Ἡ μορφή τῆς ἔγινε λευκότερα μαρμάρου, οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἐτάθησαν, αἱ δδόντες τῆς συνεσφίχθησαν σπασμωδικῶς, καὶ ὡς λίθος ἔπεσεν ἄπνους κατὰ γῆς καὶ ἀναίτητος.

— Μαρίνα, τί ἔχεις, ἀδελφὴ; Τί ἔπαθες; Ὁ Θεέ μου! ἔκραξεν ἡ Λουκία, καὶ ἔλαβε τὰς χεῖράς τῆς, ἀλλ' αἱ χεῖρές τῆς ἦσαν ψυχραί.

— Βοήθεια, βοήθεια! ἐλειποθύμησεν ἡ Μαρίνα! ἔκραξεν ἀνοίγουσα τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνός τῆς, καὶ ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ συνέβρευσαν εἰς αὐτὸν ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς οἰκίας. Ὁ Τάπας τὴν ἔλαβεν εἰς τὰς ἀγκάλας του, καὶ ἐνῶ σταγόνες ἀγωνίας ἔβρεον ἀπὸ τὸ μέτωπόν του, ἐπροσπάθει δι' ὕδατος, δι' ἐντριβῶν καὶ διὰ δριμέων ἀρωμάτων νὰ τὴν ἀνακαλέσῃ εἰς τὰς αἰσθήσεις τῆς. Ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν δλαὶ αἱ προσπάθειαι ἀπέβησαν μάταιαι· ἀλλὰ τέλος ἀνέπνευσε βαθέως, ἐκίνησε τὸ σῶμά τῆς διὰ σπασμωδικοῦ κλονισμοῦ, ἠνέφξε καὶ περιέφερε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκπεπληγμένη εἰς τοὺς περὶ αὐτὴν, καὶ μακρύνουσα μὲ τὰς δύνω τῆς χεῖρας τοὺς βοστρύχους ἀπὸ τὸ μέτωπόν τῆς,

— Σὺς εὐχαριστῶ, εἶπε μ' ἐλαφρὸν μειδίαμα. Δὲν εἶναι τίποτε. Ἐμείνα ἐξώρας εἰς τὸ ἀνοικτὸν παράθυρον, καὶ τὸ ψύχος τῆς θαλασσίας αὔρας μ' ἔφερε τὴν λειποθυμίαν.

— Ἐλθέ νὰ ἡσυχάσῃς, νὰ κοιμηθῇς, εἶπεν ἡ Λουκία, καὶ ἡ θερμότης τῆς κλίνης καὶ ἡ ἐπιμέλειά μου ἐλπίζω νὰ σὲ ἰατρεύσῃ.

— Σ' εὐχαριστῶ, ἀπεκρίθη ἡ Μαρίνα, ἀλλὰ δὲν ἠμπορῶ. Αἰσθάνομαι τὸν πυρετὸν εἰς τὸ αἷμά μου. Πάτερ, σὲ παρακαλῶ, ἂν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιστρέψωμεν μᾶλλον εἰς τὴν οἰκίαν μας.

Μάτην ὁ Κόμης Κανίνος καὶ ἡ Λουκία ἠθέλησαν νὰ τὴν πείσωσι νὰ περιμείνῃ τοῦλάχιστον τὴν αὐγὴν. Ὁ Τάπας, ἀνήσυχος διὰ τὴν κατάστασιν τῆς θυγατρὸς του, ἔσπευσε κατὰ τὴν παράκλησιν τῆς νὰ ναυλώσῃ λέμβον ὅπως τὴν μετακομίσῃ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς.

— Ἀνάλαβε ταχέως, τῇ ἐπιθύρσειν εἰς τὸ οὖς ἡ Λουκία ὅταν ἀνεχώρει, καὶ τὴν ἐρχομένην κυριακὴν ἐνθυμήσου ὅτι εἶσαι προσκεκλημένη εἰς τοὺς γάμους μου. Θέλω νὰ εἶσαι παρούσα· ἄλλως δὲν θὰ εἶναι ἡ εὐτυχία μου πλήρης.

— Φιλτάτη, ἀπεκρίθη ἡ Μαρίνα, ἐπίσης κρυφίως, ἐν ᾧ τὴν ἠσπάζετο. Εὐχομαι νὰ εἶναι πλήρης ἡ εὐτυχία σου, καὶ ἂν ἐγὼ δὲν εἶμαι παρούσα.

Ὅταν δ' ἔφθασαν εἰς Ἀργοστόλιον, ὁ Τάπας ἠθέλησε νὰ μνηστῇ τὸν ἱατρὸν· ἡ Μαρίνα ὅμως εἶπεν ὅτι ἀνέλαβεν ἐντελῶς, ὅτι μόνον ἡσυχίας ἔχει ἀνάγκην, καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὸν κοιτῶνά τῆς.

Κλείσασα δὲ τὴν θύραν, ἀντὶ νὰ πέσῃ εἰς τὴν κλίνην τῆς, ἐρρίφθη σχεδὸν πρηνὴς ἐμπρὸς τῆς εἰκόνης ἧτις ἐκρέματο ὑπεράνω αὐτῆς, καὶ ἀπ' οὗ προσποχήθη ὑπὲρ τὸ ἐν τέταρτον, ἠγέρθη, ἤψε τὸν λῶγνον, καὶ καθεσθεῖσα εἰς τὴν τράπεζαν, ἤρχισε νὰ γράφῃ. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἦσαν φλογισμένοι ἀλλὰ στεγνοί, ἡ

χείρ της ἔτρεμε σπασμωδικῶς, ἀλλὰ τὴν ἐστήριζεν ἡ δύναμις τῆς θελήσεως. Ἐγραψε δὲ τὰ ἑξῆς.

» Πάτερ, μὲ ἡπάτητας διὰ νὰ μὴ ἀποθάνω τῆς λύπης. Ἀλλ' ἡ περίστασις κατέστρεψε τὸ τέχνασμα τῆς φιλοστοργίας σου. Δὲν εἶναι εἰς τὴν Κέρκυραν, οὔτε θὰ ἔλθῃ ὡς ὑπέσχετο, καὶ ὡς τὸν περιμένω πρὸ ἑξ ἑβδομάδων. Τὸν εἶδα γθὲς εἰς Λιξούρι. Τὴν ἐρχομένην κυριακὴν νυμφεύεται τὴν Λουκίαν. Δὲν τὸν καταδικάζω· ἡ Λουκία εἶναι ὠραιότερα, πλουσιωτέρα, εὐγενεστέρα μου. Ἀλλὰ συγχώρησόν με, πάτερ, ἂν νὰ ἐπιζητώ δὲν δύναμαι. Πᾶν ποτήριον πικρίας θὰ κατέπινον σιωπῶτα, ἂν ἤξευρον ὅτι ἡ μέλαινα καὶ τεθλιμμένη ζωὴ μου ἐδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς παρηγορίαν τῶν γηρατειῶν σου. Ἀλλ' ὄχι! ἄχθος ἀνυπόφορον δι' ἐμέ, διὰ σέ θὰ εἶναι διηκεκὴς βάσανος. Ἡ θεὰ τῆς ἀπελπισίας μου θὰ εἶναι αἰωνία ἀπελπισίας πηγὴ διὰ σέ. Ἀφες με ν' ἀπέλθω ὅπου ὑπάρχει ἀνάπαυσις, καὶ ἴσως καὶ λήθῃ. Καὶ ἂν δὲν δυνηθῇ, πάτερ μου, νὰ μὲ λησμονήσῃς καὶ σὺ, προσεύχου ἐνίοτε δι' ἐμέ. »

Μετὰ ταῦτα δ' ἠνέφρωσε τὸ κιβώτιόν της, καὶ ἐξήγαγε φιάλην περιέχουσαν ῥευστὸν ὑποπράστινον καθεσθεῖσα δὲ εἰς τὴν κλίνην της, ἔλαβε τὴν τελευταίαν ἐπιστολὴν τοῦ Γερατίμου ἀπὸ τὸ στήθος της, ὅπου ἔμενεν ἐναποτεταμειυμένη πρὸ τριάκοντα ἡμερῶν, καὶ ἤρχισε νὰ τὴν ἀναγινώσκῃ. Οἱ ὀφθαλμοὶ της, ξηροὶ μέχρι τοῦδε, ἐπλήσθησαν διὰ μιᾶς δακρύων, καὶ περὶ τὸ μέσον τῆς ἐπιστολῆς ὀλοφυρμοὶ τὴν διέκοψαν. Ἀλλ' ἐπανελάβετο ἀμέσως τὴν ἀνάγνωσιν πάλιν, καὶ εἰς τὸ τέλος ὑψώσασα τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανόν, ἤρπασε σπασμωδικῶς καὶ ὡς ἐν παραφορᾷ τὴν φιάλην, τὴν ἔφερεν εἰς τὸ στόμα της, καὶ ἐβρόβησε τὸ ἥμισυ τοῦ περιεχομένου αὐτῆς. Μετὰ ταῦτα δὲ ἀνέτρεψε τὴν κεφαλὴν της εἰς τὸ προτοκέφαλιον, ὡς καταβληθεῖσα ἀπὸ τὸν ψυχικόν της ἀγῶνα. Μετ' ὀλίγον ἠσθάνθη στενοχωρίαν περὶ τὴν ἀναπνοήν, καὶ μετὰ τινος στιγμᾶς ἔπεσεν εἰς λειποθυμίαν. Ὅτε δὲ συνῆλθεν, ἠσθάνετο μέγαν κάματον εἰς τὰς χεῖρας καὶ εἰς τοὺς πόδας, καὶ πόνους εἰς τοὺς ἄρμούς. Καὶ ἠθέλησε μὲν νὰ ἐγερθῇ, ἀλλὰ τὰ μέλη της ἦσαν ὡς τεθλασμένα. Ψυχρὸς ἰδρὼς περιεχύθη εἰς ὅλον τὸ σῶμά της, καὶ βίαια σπασμωδικὰ κινήματα ἤρχισαν νὰ τὸ τινάσσωσιν, ἀκολουθούμενα ἀπὸ ἀλλεπαλλήλους λειποθυμίας. Μετὰ ταῦτα ἠσθάνθη σφοδρὸν πόνον εἰς τὴν καρδίαν, ἠθέλησε νὰ φωνάξῃ, ἀλλ' ἡ ἀγωνιώσα φωνὴ της ἐξέλιπεν· ἔφερε δὲ μὲ ὄρμην εἰς τὸ στόμά της τὴν ἐπιστολὴν ἣν ἐκράτει, ἀφῆκε μέγαν στεναγμὸν, καὶ ἐξέπνευσεν.

Ἀνήσυχος ὁ πατὴρ της, εἰσῆλθε τὸ πρῶτ' ἀθροῦθως εἰς τὸν κοιτῶνά της, καὶ ἐρώτησε μὲ φωνὴν ταπεινὴν·

— Μαρίνα, ἐξύπνησας;

Μὴ λαβὼν δὲ ἀπόκρισιν, διὰ νὰ μὴ τὴν ταραξῇ, δὲν ἦλθε πρὸς τὴν κλίνην, ἀλλ' ἐπλησίασε πρὸς τὴν τράπεζαν, ὅπου ἀμέσως προσέβαλε τὰ βλέμματά του· ἡ ἀνοικτὴ πρὸς αὐτὸν τῆς Μαρίνης ἐπιστολὴ. Τὴν ἤρπασεν ἐπομένως εὐθὺς μὲ τρέμουσαν χεῖρα, τὴν διέτρεξεν ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, καὶ κτυπήσας τὴν φαλακρὰν κεφαλὴν του μὲ τὰς δύο του χεῖρας,

— Μαρίνα μου, ἔκραξε, Μαρίνα μου!

Καὶ ἐβρίθθη πρὸς τὴν κλίνην μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας. Ἐπ' αὐτῆς ἔκειτο ἡ Μαρίνα νεκρά. Ἡ κεφαλὴ της ἦτον ἐστραμμένη πρὸς τὰ ὀπίτω, ὡχρὰ ὡς ὁ μαραινόμενος κρίνος, καὶ ἡ κόμη της, λυθεῖσα ἐπὶ τῆς ἀγωνίας, ἐκρέματο εἰς μελανοὺς βοστρύχους ἐπὶ τῶν ὤμων της. Εἰς τὴν μίαν χεῖρα ἐκράτει ἀκόμη τὸ γράμμα τοῦ Γερατίμου, εἰς δὲ τὴν ἄλλην τὴν ὀλεθρίαν φιάλην. Ὁ Τάπας τὴν περιέκλειεν εἰς τὰς ἀγκάλας του τότε, καὶ κατακαλυπτὼν αὐτὴν μὲ φιλήματα, καὶ κρᾶζων αὐτὴν ἐπανειλημμένως, ἐπροσπάθει νὰ τὴν θερμάνῃ εἰς τὸ στήθος του. Ἀλλὰ φεῦ! ἡ θέρμη φιλοστοργίου ἀγκάλης δὲν λύει τὸν παγετὸν τοῦ θανάτου. Ὁ Τάπας ἐνόησεν ὅτι ἐθαλπεν ἐπὶ ματαίῳ ἄψυχον πτώμα. Τότε ἐγερθεὶς, ἤρχισε νὰ περιφέρηται ὡς φρενήρης ἐντὸς τοῦ κοιτῶνος, καὶ ἦτον οἰκτρὸν καὶ φοβερὸν συγκρότως τὸ θέαμα τοῦ γέροντος τούτου. Ἐνίοτε μὲν ἐμυκάτο ὡς τίγρις, ἥς ἐτυλήθη ἡ φωλεὰ, ἄλλοτε ἐκτύπα τὴν κεφαλὴν του εἰς τοὺς τέσσαρας τοίχους τοῦ δωματίου, ἄλλοτε ἠπείλει μὲ τὸν γρόνον τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανόν, ἄλλοτε ἐκάθητο καὶ ἐκλαίεν ὡς παιδίον.

— Μαρίνα μου, κόρη μου, ἔλεγε, μὲ ἀφῆκας μόνον, μὲ ἀφῆκας ἔρημον εἰς τὴν γῆν. Μισῶ, περιφρονῶ τοὺς ἀνθρώπους. Σὺ ἦσο ἡ μόνη ἀγάπη μου, ἡ μόνη θερησκεία μου, τῆς καρδίας μου ἡ καρδία. ὦ! νὰ τὰ σχίσω μὲ τοὺς ὀδόντας μου τὰ σπλάγχνα τῶν φονέων σου!

Καὶ ἤρχισεν ἐκ νέου τὰ παράφορά του κινήματα. Ἀλλ' αἰφνης ἤκουσεν ὅτι ἐκτύπων ἐλαφρῶς τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος, καὶ ἀνεσκίρτησε. Ρίψας δὲ πέριξ τὰ βλέμματα, καὶ συνελθὼν, ἐκλείσσε πρῶτον τὰ παραπετάσματα τῆς κλίνης τῆς κόρης του, κατεβίβασε μετὰ ταῦτα τὰ δίοπτρά του, καὶ ἠέφωξε τὴν θύραν εἰς τὴν ὑπηρετρίαν ἣτις εἰσῆλθεν.

— Αὐθέντα, εἶπεν, ἤκουσα ὡς νὰ μ' ἐφωνάζετε.

— Ναί, ἀπεκρίθη ἡσύχως ὁ συμβολαιογράφος. Σ' ἐφώνηξα νὰ σέ πῶ πῶς ἡ Μαρίνα εἶναι ἀβρόστη, καὶ νὰ μὴν ἀφήτῃς κἀνένα νὰ ἐμβῇ εἰς τὴν κάμαρά της. Μῆτε αὐτὴ σου νὰ μὴν ἐμβῇς ἂν δὲν σέ φωνάξῃ.

Καὶ κατόπι, τῆς ὑπηρετρίας ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς, ἐκλείδωσε, χωρὶς ἐκείνην νὰ τὸν παρατηρήσῃ, τὴν θύραν, καὶ ἔλαβε τὸ κλειδίον.

Η'.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Κόμης Γεράτιμος εἰς Λιξούρι ἐλάβανεν παρ' ἀγνώστου κωπηλάτου ἐπιστολὴν, ἔχουσαν ὡς ἔπεται·

— Καρίστιμο κόντε· ἔμαθα πῶς ἐκόπιασες εἰς τὸ Λιξούρι· καλῶς ὥρισες. Διὰ τὴν δουλειὰ ὅπου ξεῦρεις ἔχω κἀτι ἀναγκαῖον νὰ σοῦ πῶ. Ἐλ' ἀπόψε εἰς ταῖς ἐννέα τῆς νυκτὸς εἰς τὴ Λιβαθὸ εἰς τὸ καζίνο μου, καὶ κτύπησε τρεῖς κόλπους εἰς τὴν θύρα. Σὲ περιμένω εἰς τὸ δεῖπνον. »

Ὁ Γεράτιμος ὠχρίασεν ὅταν ἀνέγνω τὰς λέξεις α' διὰ τὴν δουλειὰ ὅπου ξεῦρεις. »

Ἀλλὰ τὴν ἐσπέραν, ἅμα ὁ ἥλιος ἔδυεν, ἐτυλίχθη εἰς τὸν μανδύαν του, διέπλευσε τὸν λιμένα ἕως τὸ Ἀρ-

γοστόλιον, καὶ ἐκεῖθεν διευθύνθη πεζὸς πρὸς Λιβαθὸν. Ὁ οὐρανὸς ἦτον νεφελώδης καὶ ἡ νύξ σκοτεινὴ. Εὐρυν ὁμως χωρὶς δυσκολίας τὸν δρόμον του πρὸς τὴν ἀγορικίαν τοῦ Τάπα, διότι καλῶς τὸν ἐγνώριζεν. Ἐλθὼν δὲ πρὸς τὴν θύραν, ἔκρουσε τρίς κατὰ τὴν ὁδηγίαν, καὶ ἔσθωθεν τὸν ἡνέωξεν αὐτὸς ὁ Συμβολαιογράφος. Εἰσῆλθε δὲ εἰς αἵθουσαν ὁλοφώτιστον, ἔχουσιν εἰς τὸ μέσον τράπεζαν ἐστρωμένην διὰ δύο συνδαιτυμόνας, καὶ παρὰ τὸν τοῖχον ἀνακλιντήριον κεκαλυμμένον διὰ λευκοῦ ἐφαπλώματος.

— Σιὸρ κόντε, εἶπεν ὁ Τάπας με φωνὴν ἀπότομον, καλῶς ὤριστε. Ἦσουν ἀμὰ εἰς τὸ Λιξούρι, κ' ἐγὼ δὲν τὸ ἤξερα.

— Αἱ... ἀπεκρίθη τεταραγμένος ὁ Γεράσιμος. Ἦτον, γέρο πατέρα, ὅ,τι ἔφθασα, καὶ ἤθελα νὰ ἔλθω νὰ με ἰδῇτε ἔξαφνα.

— Ἐξαφνα! ὦ μπέλλο Κάτσε λοιπὸν, τζόδια μου. Κάτξε νὰ φάμε καὶ νὰ κουβεντιάσουμε. Τὶ κοιτάξεις γύρου γύρου. Ἐνοιαζου. Εἴμαστε μονάχοι ὁλομόναχοι εἴμαστε. Μὲ τὴν τρόμπαν τῆς Ἱερικοῦ, ἐδῶ νὰ φωνάζης, μία ὥρα γύρω δὲν εἶναι ποῖός νὰ σ' ἀκούσῃ. Κάτξε ποῦ σοῦ λέγω.

Ὁ Γεράσιμος καὶ ὁ Τάπας ἐκάθηταν εἰς τὴν τράπεζαν.

— Περύφημον δεῖπνον ἔχεις, εἶπεν ὁ Γεράσιμος τρώγων. Αὐτὸ τὸ καρύκειμα εἶν' ἐξαιρετόν.

— Καὶ πῶς ἀμὰ, ἀπεκρίθη ὁ Τάπας. ἤξερα πῶς ἔχω νὰ ριτζεβέσω τὸν σινιὸρ κόντε Ναννέτο. Καὶ τὸν πόβερο τζίο λοιπὸν τὸν ἐξεδίριστες ἀναυλα. Τὸν σοβέριστες πῶς θὰ τὸν πνίξης μὲ τὰ χέρια σου γιὰ νὰ βάλῃ τὴ φίρμα του, καὶ ἀφ' οὗ τὴν ἔβαλε, τὸν ἐπνίξεις μὲ τὰ μξιλάρια φαμόζο μὰ τὸν αἱ Γεράσιμο! Πῶς σὲ φαίνονται ἐτούταις ἡ περδικούλαις;

— Θαυμάσαις, εἶπεν ὁ Γεράσιμος ὠχρίων. Ὁμως, γέρο Τάπα, τί ὁμιλίας μὲ κάμνεις εἰς τὸ δεῖπνον; Ἀρητέ ταις, σὲ παρακαλῶ.

— Κουβένταις, καρίτσιμο, διὰ νὰ περνᾷ ὁ καιρὸς. Ἐλα δὰ! Εἴμαι βέβαιος, ἂν εἶχες ἐδῶ τοῦ σιὸρ τζίου τὸ κεφάλι παραγιμιστὸ, θὰ τὸ ἔτρωγες γιὰ τὴν κληρονομίαν σου.

— Τάπα, ἀνέκραξεν ἀγανακτῶν ὁ Γεράσιμος, καὶ ἀπωθὼν τὴν τράπεζαν, ἄφες αὐτοὺς τοὺς ἀστεισμούς, ἡ ἀχωρῶ.

— Ἐχεις εἰκίο, ἄς τ' ἀφήσουμ' αὐτά. Ὅ,τι ἔγιν' ἔγινε καὶ δὲν ξεγίνεται. Ἐλ' ἄς πιῶμε 'ς τὴν υγείαν τοῦ νέου σιὸρ κόντε Ναννέτου, καὶ 'ς τὴν υγείαν τῆς γιομάτης κασσέλας του.

Ἐκάτερος τῶν συνδαιτυμόνων εἶχεν ἐμπρὸς τοῦ φιάλην πλήρη οἴνου καὶ ποτήριον. Ὁ Συμβολαιογράφος ἐπλήρωσε τὸ ποτήριόν του, καὶ τὸ ἔπιεν ὅλον, καὶ ὁ Γεράσιμος ἐφιλοτημήθη νὰ μὴ μείνῃ κατώτερος.

— Καὶ τί κάνεις 'ς τὸ Λιξούρι, γιὰ δὲ μοῦ λές; ἐξηκολούθησεν ὁ Συμβολαιογράφος.

— Σ' εἶπα ὅτι μόλις ἔφθασα εἰς τὸ Λιξούρι, ἀπεκρίθη ὡς ἀγανακτῶν ὁ Γεράσιμος.

— Αἱ! ναί, μὲ συμπαθᾷς, τὸ ἀστόχησα. Μα γιὰ πέμου, καὶ οἱ γάμοι σου πότε;

— Ποῖοι γάμοι; ἐρώτησε ταραττόμενος ὁ Γεράσιμος.

— Πῶς; ἀστόχητες κ' ὅλα πῶς ἔχεις νὰ παντρευτῇς; Ἐβίβα ἡ κοντεσσίνα Ναννέτο!

Καὶ ὁ Συμβολαιογράφος ἔπιε δευτέρον ἰσοχειλὲς ποτήριον, καὶ ὁ Γεράσιμος τὸν ἐμιμήθη.

— Πῶς νὰ τὸ λησμονήσω, εἶπε τέλος αὐτὸς θαρβாலέως. Διόλου δὲν τὸ ἐλητμόνησα. Ἐχω ὁμως ὀλίγας υποθέσεις, ὀλίγας ἐτοιμασίας εἰς τὸ Λιξούρι, καὶ μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας, ὅταν τὰς τελειώσω, θὰ ἔλθω νὰ σὲ ζητήσω τὴν Μαρίναν.

— Αἱ! τὴν Μαρίναν! εἶπεν ὁ Τάπας με φωνὴν ὑπόκωφον, ὁμοιάζουσιν βρυχηθμόν θηρίου. Ἀς πιῶμε καὶ εἰς τοὺς γάμους σου μία.

Καὶ ἀμφότεροὶ ἐκένωσαν καὶ τρίτον ποτήριον.

— Ἀλήθεια, εἶπεν ὁ γέρον, ἀστόχητα νὰ σ' ἐρωτήσω, ἐτούτο τὸ κρασί πῶς σὲ φαίνεται;

— Εἶν' ἐξαιρετόν, εἶπεν ὁ Γεράσιμος ὀλίγον δυνατὸν μόνον. Βλέπεις τὸ ἐτελείωσα ὡς τὸν πάτον.

— Παράξενο! κουριόζο πρᾶγμα! εἶπεν ὁ Τάπας. Ἐγὼ ἐθαβροῦσα πῶς τὸ φαρκάκι πικρίζει τὸ κρασί.

— Ποῖον φαρκάκι;

— Αἱ! ἀστόχητα νὰ σοῦ πῶ, πῶς ἡ μπουτίλλια αὐτὴ ποῦ ἐτελείωσες ὡς τὸν πάτο, ἦτον μισὴ κρασί καὶ μιστὴ φαρκάκι.

— Δὲν ἐννοῶ τί λέγεις, εἶπεν ὁ Γεράσιμος με προφανὴ ταραχήν.

— Δὲν μὲ νοιώνεις, πὲρ μπάκο! Ἐλα, σινιὸρ κόντε, γιὰ νὰ μὲ νοιώτῃς. Γιὰ σήκω καὶ τράβηξε ἀπ' ἐκεῖ ἐκεῖ τὸ σκέπασμα.

Ὁ Γεράσιμος ἠγέρθη τῆς τραπέζης, μὴ ἐννοῶν τί θέλει νὰ τῷ εἰπῇ ὁ Συμβολαιογράφος, καὶ πλησιάσας εἰς τὸ ἀνακλιντήριον, ἀνέστυρε τὸ πέπλωμα. Ἀλλ' ἐν τῷ ἅμα ἀφῆκε φωνὴν φρίκης, ὡπισθοδρόμησε δύο βήματα, καὶ αἱ τρίχες του ὠρθώθησαν εἰς τὴν κεφαλὴν του. Τὸ κάλυμμα ἀνασυρθέν, ἀνεκάλυψε τῆς Μαρίνης τὸ πελιδνὸν πτώμα.

— Τώρα νὰ σὲ κάμω νὰ νοιώσῃς, εἶπεν ὁ γέρον με φωνὴν βροντώδη ὡς κεραυνόν. Αὐτὴ ἦτον ἡ κόρη μου, ἦτον ὁ ἀγγελὸς μου, αὐτὴ ἦτον ἡ ζωὴ ὅλη μου. Ὅταν ἦσουν ζήτουλας κ' ἐκείνη πλούσια, τὴν εἶπες πῶς τὴν ἀγαπᾷς, πῶς θὰ τὴν πάρῃς γυναικά σου, καὶ ἡ δόλια σὲ πίστεψε, καὶ ἔσχασε τὸν πατέρα της, καὶ ἔσχασε τὸ Θεό της διὰ νὰ λατρεύῃ ἐσένα. Ἀφ' οὗ ἐπνίξεις τὸν τζίο σου καὶ ἐκλεψες τὸ βίός του, τότες ἡ Μαρίνα δὲν σὲ φαίνεται ἀρκετὰ πλούσια, τὴν πρόδοσες, τὴν ἄφησες...

— Ἐγὼ, φίλτατε;...

— Σιωπὴ! Τολμᾷς καὶ λαλεῖς ἀκόμα! Τὴν πρόδοσες, σὲ λέγω, καὶ τὴν κυριακὴ παντρεύεσαι τοῦ Κόντε Κανίνου τὴν κόρη. Τὴν πρόδοσες, καὶ νάτηνε! Πῆρε φαρκάκι καὶ πέθανε. Αἶτην ἐκεῖ, ἀστασίνα. Θελεῖς νὰ πάρῃς τὴν καρδιά της νὰ τὴν φᾷς μαζὶ μὲ τὸ κεφάλι τοῦ θειοῦ σου; Πῆρε φαρκάκι, ἀκούς; Ὁμως ἄνδρας καὶ γυναῖκα ἀπ' ἑνα ποτήρι πίνουν. Τὸ μιστὸ ἦπιν ἡ κόρη μου, καὶ ἀπέθανε σὲ τρεῖς ὥραις. Τὸ ἄλλο μισὸ σὲ τὸ φύλαξα καὶ σὲ τὸ ἐπότισα, σιὸρ

κόντε. Εἰς μίαν ὥρα θὰ γένῃς κρύος ὥς τὸ κρούσταλο, εἰς δύο θὰ ξεσχίῃς μὲ τὰ δόντια τὰ κρέατά σου, εἰς τρεῖς ὥραις θὰ κρεπάρῃς ὥς τὸν σκύλον.

— Μ' ἐφαρμάκισες, μ' ἐφαρμάκισες! ἐφώναξεν ὁ Γεράσιμος, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἠνεώχθησαν ὡς σκελετοῦ φοβεροί.

— Σιωπῇ, σὲ λέγω, εἶπεν ὁ Τάπας, οὐ τὸ πρόσωπον εἶχεν οὐχὶ ἀνθρωπίνην, ἀλλὰ δαίμονος ἔκφρασιν. Σ' ἐφαρμάκισα, ναί! μὰ τοῦτο εἶν' ἓνας θάνατος, κ' ἤθελα χίλιους ἂν μπορῶ νὰ σὲ δώσω. Γι' αὐτὸ ἐτοίματα καὶ τοῦτα γιὰ τὴ δουλειὰ σου.

Καὶ ἀπὸ τοὺς κόλπους του ἐξήγαγε δύο πιστόλια.

— Βοήθειαν! βοήθειαν! ἔκραξεν ὁ Γεράσιμος, καὶ ἔτρεξε πρὸς τὴν θύραν, ἀλλὰ τὴν εὔρε κλειστήν, καὶ ἤρχισε νὰ τὴν σείη μὲ τὰς δύο του χεῖρας.

— Τί φωνάζεις; ποὺ τρέχεις, πολτρόνε, εἶπεν ὁ Τάπας, τρύζων τοὺς ὀδόντας. Δὲν σὲ εἶπα πῶς μιὰ ὥρα μακριὰ ἀπ' ἐδῶ δὲν εἶναι ἄνθρωπος νὰ σ' ἀκούσῃ; ἐκεῖν' ἡ πόρτα, τοῦ κακοῦ τὴν σεῖς. Εἶναι κιοῦζα, καὶ τὸ κλειδὶ τὸ ἔχω ἐγώ.

— Τάπα, δι' ὄνομα τοῦ θεοῦ, δι' ὅ,τι ἀγαπᾷς εἰς τὸν κόσμον!... ἔκραξε τρέμων ὡς τὸ φύλλον ὁ Γεράσιμος.

— Ὅ,τι ἀγαπῶ εἰς τὸν κόσμον! Βιρβόνε. Ὅ,τι ἀγαπῶ εἰς τὸν κόσμον, αἶτο ἐκεῖ νεκρὸν, καὶ σὺ μὲ τὸ σκότωσες.

— Τάπα, ἀγαπητὲ Τάπα, εὐσπλαγχνίαν.

— Προσευχήτου, σὲ λέγω, ἔς τὸν διάβολο, νὰ ἔλθῃ νὰ φορτωθῇ τὴν ψυχὴ σου. Ἄρσε νὰ δοκιμάσω ἐτοῦτο τὸ πιστόλι ἂν σημαδεύῃ καλά.

Καὶ ἐपुरοβόλησε τρία βήματα μακριὰν ἀπὸ τὸ θῦμά του, καὶ ὁ Γεράσιμος ἐκτείνας τοὺς βραχίονας, ἔπесε νεκρὸς κατὰ γῆς.

— Καλὰ, πὲρ μπάκο, εἶπεν ὁ συμβολαιογράφος καταχθονίως γελῶν καὶ ἄς ἔχῃ τοὺς ἐβδομήντα τὸ χέρι μου. Κ' αὐτὸ ἀμὰ τὸ ἄλλο πιστόλι θὰ τ' ἀφήσω παραπονεμένο; Ἴσως ὁ σκύλος νὰ μὴν ἐξεψύχησε, καὶ μπορεῖ νὰ αἰσθανθῇ καὶ τρίτο θάνατο.

Καὶ μὲ ψυχρὰν καὶ αἰμοβόρον θηριωδίαν ἐκένωσε καὶ τὸ δεῦτερον πυροβόλον ἐπάνω του.

Ἐπειτα δὲ, πλησιάσας εἰς τὸν νεκρὸν τῆς Μαρίνης, τὴν ἐφίλητεν εἰς τὸ μέτωπον.

— Κόρη μου, δὲν σὲ ἀπάτησα, εἶπε. Σὲ ὑποσχέθηκα ἄνδρα νὰ σὲ τὸν δώσω. Αἶ τον ἐκεῖ, σὲ τὸν ἔδωσα.

Καὶ μετὰ ταῦτα, λαβὼν τὴν κλειδα ἀπὸ τὸν κόλπον του, καὶ ἀνοίξας τὴν θύραν, ἐξῆλθε, καὶ διευθύνθη πρὸς τὴν πόλιν.

Ἡ νύξ περίεξ του ἦτον σκοτεινὴ ὡς πίσσα. Τὰ ἀντικείμενα διεκρίναντο ἀβέβαια καὶ συγκεχυμένα· τὰ δένδρα ἐφαίνοντο ὡς γιγαντιαῖα πτώματα, κινουντα ἄνω καὶ κάτω τοὺς νεκροὺς των βραχίονας, καὶ ὁ ἄνεμος συρίζων εἰς αὐτὰ ἐμιμεῖτο ὀλολυγμοὺς τῶν ἀποθησκόντων. Μεθ' ἑνὸς δὲ τετάρτου πορείαν, εὔρεν ὑπὸ μέγα δένδρον περιμένοντα τὸν ὑπηρέτην του μὲ τὸν ἵππον.

Ὁ Συμβολαιογράφος ἔδωκεν εἰς τὸν ὑπηρέτην ὀγ-

κώδη ἐπιστολήν, καὶ τῷ εἶπεν·

— Εἰς τὸν ἀδοκάτο φισκάλε. Νὰ τὸ ἔχῃ πρὶν ξημερώσῃ.

Καὶ ἐν ᾧ ὁ ὑπηρέτης διευθύνετο πρὸς τὸ Ἀργοστόλιον, αὐτὸς, ἀναβάς τὸν ἵππον, ἔστρεψε πρὸς τὴν πόλιν τὰ νῶτα, καὶ ἐμακρύνθη καλπάζων.

Θ.

Ἡ πρωία τῆς ποινικῆς ἐκτελέσεως τοῦ Ῥοδίνου ἀνέτελλε, καὶ ὁ καταδικὸς ἦτον ἤδη ἐκτὸς τῆς ἀχυρῆς του κλίνης. Ὁρθίος ἐμπρὸς τοῦ φεγγίτου τῆς φυλακῆς του, παρεμόνευε τὴν πρόδον τοῦ φωτός, καὶ ὅταν εἶδε τὸν ἥλιον ἐγερθέντα ὑπὲρ τοὺς λόφους, τῷ ἀπεύθυνε διὰ τῆς χειρὸς ἀσπασμόν, καὶ ἐψιθύριτε·

— Διὰ τελευταίαν φοράν.

Μετὰ ταῦτα δὲ περιέφερε μετ' ἀγάπης τὸ βλέμμα εἰς τὴν πεδιάδα, εἰς τὸ ὄρος, ἐπὶ τὴν θάλασσαν, εἰς ὅλα τὰ ἀντικείμενα ὅσα ἔκειντο ἐντὸς τοῦ ἐπιτόμου ὁρίζοντός του, καὶ ἔπειτα τὸ ἐστῆριξεν εἰς τὸν οὐρανόν, ὅπου ἀνέβη καὶ ἡ καρδιά του ἐπὶ τῶν πτερύγων τῆς προσευχῆς.

Τὴν στιγμὴν δὲ ταύτην ἡ σιδηρὰ θύρα τῆς εἰρκτῆς του ἠκούσθη τρύζουσα ἐπὶ τῶν στροφίγγων τῆς, καὶ ὁ Ῥοδίνης μεταστραφεὶς, εἶδεν ἐπὶ τῆς φλιᾶς τὸν δεσμοφύλακα, καὶ ὀπίσω αὐτοῦ ἄνθρωπον ἔχοντα τραχὺ τὸ βέμμα καὶ τὴν ὄψιν ἀπαίσιον.

— Εἶναι καιρὸς; ἐρώτησεν ὁ Ῥοδίνης.

— Καιρὸς, ἀπεκρίθη ὁ δεσμοφύλαξ. Ὁ ἥλιος ἀνατέλλει.

— Καὶ ἀνατέλλει ὥρατος, ἀπεκρίθη ὁ Ῥοδίνης. Δὲν ἐζήτησε κἀνεὶς νὰ μὲ ἰδῇ ἀπὸ τὸ πρῶτ;

— Μάλιστα, εἶπεν ὁ δεσμοφύλαξ, ἀλλὰ διετάχθησαν νὰ προσμείνουν κάτω. Ἄν εἴσθε ἐτοιμοι, καταβαίνομεν.

— Ἐτοιμος; . . . εἶπεν ὁ Ῥοδίνης. Μάλιστα, εἶμαι.

Καὶ δίδων εἰς αὐτὸν ἓν δαιτυλίδιον,

— Ἀλλὰ πρὶν καταβῶμεν, ἐπρόσθεσε, λάβε αὐτὸ εἰς ἐνθύμημα διὰ τὴν ἀγαθότητα ὅσῃν, ἂν καὶ δεσμοφύλαξ μου, ἔδειξας πρὸς ἐμέ.

Ὁ γέρον δεσμοφύλαξ ἔλαβε τότε μετὰ ζωηρότητος τὴν χεῖρα τοῦ Ῥοδίνου καὶ τὴν ἔφερεν εἰς τὰ χεῖλη του.

— Κύριε Ῥοδίνη, εἶπεν, ἡ χεὶρ αὐτὴ κ' ἑκατομύρια ἂν μ' ἔδιδε, δὲν θὰ τὴν ἤγγιζα μὲ τὰ χεῖλη μου, ἂν τὴν ἐπίστευα δολοφόνον.

— Σ' εὐχαριστῶ, φίλε μου, εἶπεν ὁ Ῥοδίνης. Ἡ πεποιθήσις καρδίας ὡς τὴν ἐδικήν σου εἰς αὐτὰς τὰς στιγμὰς μ' εἶναι υπερτάτη παρηγόρια.

Ἐπειτα δὲ, στραφεὶς πρὸς τὸν συνοδεύοντα, τὸν δῆμιον,

— Τὰ ἐνδύματά μου, τῷ εἶπε, σοὶ ἀνήκουῦν, νομίζω, δικαιοματικῶς. Εἰς τὸν κόλπον των θὰ εὔρης τὸ βάλαντίον μου, περιέχον ὅσα νὰ σ' ἀποζημιώσουν διὰ τοὺς κόπους σου. Δὲν εἶναι σφάλμα σου ἂν αὐτὸς δὲν μ' εἶναι εὐάρεστος.

Καὶ βλέπων αὐτὸν προχωροῦντα μὲ σχοινίον εἰς τὰς χεῖρας,

— Τί θέλεις; τὸν ἐρώτησεν ἡσύχως.

— Πρέπει, ἀπεκρίθη αὐτὸς, προσπαθῶν νὰ πραύνη τὴν τραχύτητα τῆς φωνῆς του, πρέπει νὰ σὲ δέσω τὰ χεῖρα, ἂν εἶναι ὀρισμός σου.

— Ὀρισμὸν, φίλε μου, δὲν ἔχω, ἀπεκρίθη πικρῶς μειδιῶν ὁ Ῥοδίνης. Κάμε ὅ,τι εἶναι τοῦ χρέους σου.

Ἄλλ' ὁ δεσμοφύλαξ ἐμπόδισεν.

— Ἄφρησε, ἄφρησε, εἶπεν. Ἐχεις καιρὸν ὅταν φθάσῃς ἐκεῖ.

Οὕτω κατέβησαν τὴν κλίμακα τῆς εἰρκτῆς. Ἄλλ' ἐμπρὸς τῆς αὐλείας πύλης ὁ Ῥοδίνης ἐστάθη τεταραγμένος, διότι πρὸ τῆς φιλίας ἀπήντησε τὴν Ἀγγελικὴν ἢ μᾶλλον τὸ φαντάσμα τῆς Ἀγγελικῆς, μὴ δυναμένην νὰ κρατηθῇ εἰς τοὺς πόδας τῆς, καὶ κρατουμένην ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀπὸ τὸν πατέρα τῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπὸ τὸν γέροντα Νικολόν, τὸν ὑπηρέτην τοῦ ἀποθανόντος κόμητος, κλαίοντας ἀμφοτέρους.

Ἄλλ' ἅμα τὸν εἶδε πλησιάζοντα ἡ Ἀγγελικὴ, ὡς ὅλα τὰ χαυνωθέντα ζωτικά ἐλατήριά της νὰ ἐνετάθην διὰ μιᾶς, ἐβρίφη πρὸς αὐτὸν, καὶ κρεμασθεῖσα διὰ τῶν δύο χειρῶν τῆς ἀπὸ τὸν ἕνα τοῦ ὤμου, ἤρχισε νὰ κλαίῃ σφοδρῶς. Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ Βοράτης καὶ ὁ Νικολὸς ἔλαβον τὰς δύο τοῦ χεῖρας καὶ τὰς ἔβρεχον καὶ αὐτοὶ μὲ τὰ δάκρυά των.

Ὁ δὲ Ῥοδίνης ἐσφριγξεν ἀμφοτέρων τὰς χεῖρας μ' ὅλην τὴν ζέσιν τῆς διακαεστάτης εὐγνωμοσύνης, καὶ διὰ τοῦ βραχιονός του ἐπτήριζε τὴν Ἀγγελικὴν, κινδυνεύονταν νὰ πέσῃ καὶ πάλιν εἰς τὸ ἔδαφος. Οὕτως ἤρχισε τὴν τελευταίαν πορείαν του, καὶ βαδίζων αὐτὸς πρὸς τὸν θάνατον, ἔφερεν ἡμιθανῇ τὴν μνηστὴν του, καὶ τὴν παρηγόρει καὶ τὴν ἐνεψύχου διὰ τῶν λόγων του.

— Τί φοβεῖσαι, τῇ ἔλεγε, δι' ἐμέ; Τὸν σωματικὸν πόνον; εἶναι στιγμῆς ἀγωνία. Τὸν προσωρινὸν χωρισμὸν μας; ἔχομεν ἐδικὴν μας τὴν αἰωνιότητα. Ὁ νομφικὸς στέφανός μας ἂν ἐμαράνθη πρὶν ἢ πλεγοῦν, φίλη μου, ἀλλ' ὁ ἀστέριος στέφανος τῶν μαρτύρων μᾶς περιμένει εἰς τὸν οὐρανόν. Μὴ λόγους, μὴ διανοίας ἀπελπισίας. Εἰς τὸ στέλεχος τῆς ἀρετῆς ἀνθεῖ ἡ ἐλπίς. Μὴ σπεύδῃς νὰ ἐξέλθῃς τοῦ σταδίου τῆς ζωῆς, εἰμὴ ὅταν σὲ καλέσῃ ὁ πλάστης σου, καὶ τότε, ἔχω τὴν πεποίθησιν, αἱ ψυχαί μας θέλουσιν ἀπαντηθῇ εἰς τοὺς κόλπους του.

— Αἱ ψυχαί μας εἶναι ψυχὴ μία, ἐπιθυρεῖν ὀλοφυρομένη ἡ Ἀγγελικὴ ὁμοῦ θέλουσιν ἀναπτερωθῇ πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἡ ἐδικὴ μου περιμένει εἰς ἄκρα τὰ χεῖλη μου. Εἰς τὴν συνειδήσιν τῶν δικαίων σου διπλῇ καταδίκῃ θέλει βαρύνει.

Οὕτως ἔφθασαν εἰς τὸν ἀπαίσιον ἀγρὸν, ὅπου ἐξετελοῦντο δι' ἀγχόνης αἱ θανατικαὶ ἀποφάσεις, καὶ ὅπου, πρὸς τρομερὸν παραδειγματισμὸν, παίγνια τῶν ἀνέμων καὶ βορᾶ τῶν πτηνῶν, τὰ θύματα ἔμενον ἐκτεθειμένα ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας εἰς ὅλων τὰ βλέμματα.

Εἰς τὸ μέσον δὲ τῆς πλατείας ὑψοῦτο τὸ ἀποτρόπαιον εὐύλον, καὶ πλησίον αὐτοῦ ἐπὶ μεγάλης πυρᾶς ἔβραζεν εἰς εὐρὺν λέβητα πίσσα, δι' ἧς χριόμενα ἐταριχεύοντο τῶν ἀπηγγωνισμένων τὰ πτώματα, ὅπως

ἀντέχωσιν εἰς τὴν πολυήμερον ἐκθεσὶν τῶν ἐπὶ τῆς ἀγχόνης.

Σπανίως κατάδικος ἐβάδιζεν εἰς τὸν θάνατον ὡς ὁ Ῥοδίνης, συνωδευμένος ὑπὸ φίλων καὶ συγγενῶν ὡς ἂν ἐπορεύετο πρὸς πανή-υριν, διότι σπανίως οἱ καταδικαζόμενοι εἰς τὸν ἀτιμωτικὸν θάνατον δὲν ἐπιφέρουσι κατασχύνην εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους των. Ὅταν δ' ἐφθασεν ἐμπρὸς τῆς ἀγχόνης, ὁ δῆμιος ἐπλησίασε πάλιν νὰ τῷ δέσῃ τὰς χεῖρας.

— Μίαν στιγμὴν, παρακαλῶ, εἶπεν ὁ Ῥοδίνης. Καὶ λαβὼν ἐκ τοῦ κόλπου του τὴν διαθήκην ἣν εἶχε γράψῃ καὶ σφραγίσῃ τὴν νύκτα, τὴν ἔδωκεν εἰς τὸν Βοράτην.

— Σὲ καθιστῶ, τῷ εἶπεν, ἐκτελεστὴν τῆς διαθήκης μου. Ἀφ' οὗ ἀποθάνω, ἀνοιξέ την, καὶ πράξε ὡς διατάττω. Ἐπειτα δὲ, ἀσπασθεὶς ἀλληλοδιαδόχως αὐτὸν, τὸν Νικολόν καὶ τὴν Ἀγγελικὴν,

— Σὰς εὐχαριστῶ, εἶπεν, ὅτι μοὶ ἐδώκατε τὸ τελευταῖον τοῦτο καὶ δημόσιον δεῖγμα τῆς ἐμπιστοσύνης σας, συνοδεύοντές με καὶ δεχθέντες τὸν ἀσπασμόν μου. Καὶ τῶν καρδιῶν τὰ ἐνδόμυχα ἂν δὲν ἐγνώριζεν ὁ θεός, ἡ μαρτυρία αὕτη ἤθελε τῷ ἀρκέσει ὑπὲρ ἐμοῦ.

Ἐπειτα δὲ εἶπε πρὸς τὸν δῆμιον

— Τώρα εἰμαι ἑτοιμός.

Ἄλλ' ὁ Βοράτης ῥίφθηκε καὶ πάλιν εἰς τὰς ἀγκάλας του,

— Ὑπαγε, τῷ εἶπεν, ὅπου σὲ περιμένουν οἱ ἄγγελοι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐκεῖ προσεύχου ὑπὲρ ἡμῶν, ὅσοι μένομεν διὰ νὰ κλαύσωμεν ὀλίγον καιρὸν ἀκόμη, καὶ ἔπειτα νὰ σ' ἀκολουθήσωμεν.

Ὁ Νικολὸς τὸν ἐνηγκαλίσθη καὶ ἐκεῖνος, καὶ ἠθέλησε μὲν νὰ ὀμιλήσῃ, ἀλλὰ τὰ δάκρυα ἐπνίξαν ἐντελῶς τὴν φωνὴν του.

Τέλος ἡ Ἀγγελικὴ ἐναγκαλισθεῖσα, αὐτὸν ὡς ἡ μήτηρ ἐναγκαλίζεται τὸ παιδίον διὰ νὰ τὸ προφυλάξῃ ἀπὸ ἐπικείμενον κίνδυνον, δὲν ἤθελε ν' ἀποσπασθῇ ἀν καὶ δις ἐπροχώρησεν ὁ δῆμιος.

— Ὅχι, ἔλεγε, δὲν θὰ ἐπιβάλετε χεῖρα εἰς τὸν αἶθρον. Θύμα ἂν θέλητε, ἰδοὺ λάβετέ με. Δὲν θὰ τὸν πλησιάτετε

Ἄλλ' ὁ ἀξιωματικὸς ὁ ἐπιτετραμμένος τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ποινῆς, ἐλθὼν τότε πρὸς τὸν Βοράτην, τὸν παρέκάλεσε ν' ἀποσύρῃ τὴν κόρην του, καὶ νὰ τῇ παραστήσῃ ὅτι εἶναι ἄτοπον εὐγενὲς κόρη νὰ ἐκτιθῇ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον εἰς τοῦ δημοσίου τὰ βλέμματα.

Ἡ Ἀγγελικὴ ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους.

— Ἄτοπον! ἐκραξε, λησμονοῦσα πᾶσαν τὴν φυσικὴν συστολὴν τῆς. Τὸν φονεύετε, καὶ λέγετε ὅτι εἶναι ἄτοπον! Δὲν εἶναι ἀστείργος τοῦτο, εἶναι φρικτὴ ἀλήθεια. Τὸν φονεύετε! ὅχι, δὲν θὰ τὸν φονεύετε, ἢ θὰ μὲ θανατώσετε πρότερόν του.

— Ἄν δὲν μακρυνθῇ, εἶπε πάλιν ὁ ἀξιωματικὸς πρὸς τὸν Βοράτην, λυπούμαι, ἀλλὰ θ' ἀναγκασθῶ νὰ διατάξω δύο στρατιώτας νὰ τὴν ἀποσύρουν.

Ὁ Ῥοδίνης ἐβρίφη τότε βλέμμα ἀγανακτήσεως πρὸς τὸν ἀξιωματικόν, ἔπειτα δὲ ἀποθέτων τελευταῖον ἀσπασμόν εἰς τὸ μέτωπον τῆς Ἀγγελικῆς,

— Ἐχε ὑγείαν, τῇ εἶπε, καὶ τὴν ἀπώθησεν ὁ ἴδιος, ἐν ᾧ ὁ πατήρ της καὶ ὁ Νικολός, ἐνώσαντες τὰς δυνάμεις των, τὴν ἀπέσυρον.

Συγχρόνως δ' ὁ δῆμιος, διὰ τὰ βραχύνη τὴν σκηνήν, πλησιάζας εἰς τὸν Ῥοδίνην μὲ τὸν θανάσιμον βρόχον, τῷ εἶπε νὰ κλίνη τὴν κεφαλὴν.

Ἀλλὰ κατὰ ταύτην τὴν στιγμήν ἠκούσθη μακρόθεν φωνὴ ἐναγώνιος.

— Σταθῆτε, σταθῆτε!

Καὶ ἐφάνη τρέχων, ὁ εἰσαγγελεὺς πρὸς τὸ μέρος τῆς καταδίκης.

— Διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ σταθῆτε, ἐπανελάβεν ἀσθμαίνων καὶ κινῶν ἐγγραφά τινα εἰς τὴν χεῖρά του, ἅμα ἐφθασε.

— Τί εἶναι; τί ἔγινε; ἐρώτησαν διὰ μιᾶς χίλια στόματα, καὶ οἱ ἀξιωματικοί, καὶ οἱ πρῶτιστοι τῶν παρευρισκομένων τὸν περιεκύκλωσαν.

— Σταθῆτε, ἐπανελάβε πάλιν ὡς φοβούμενος μὴ δὲν τὸν ἐνόησαν. Ὁ Ῥοδίνης ἀπολύεται, ὁ Ῥοδίνης εἶναι ἀθῶος.

Καὶ ἐπιδείξας εἰς τὸν ἀξιωματικὸν διαταγὴν τοῦ Προέδρου τοῦ δικαστηρίου, ἀπήτησε νὰ τῷ παραδοθῇ ὁ κατάδικος. Ὁ ἀξιωματικὸς ἔσπευσε χωρὶς τινος δυσκολίας νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν διαταγὴν, καὶ ὁ Ῥοδίνης ἔσφιγξε τὴν χεῖρα τοῦ εἰσαγγελεως, καὶ ἀνοίξας τὰς ἀγκάλας του, περιέκλεισε τὸ τριπλοῦν σύμπλεγμα τοῦ πενθεροῦ του, τοῦ πιστοῦ ὑπηρετοῦ, καὶ τῆς Ἀγγελικῆς ἣν οἱ δύο ἐκράτουν. Καὶ ὁ μὲν Βοράτης τὸν ἐφίλησε περιπαθῶς εἰς τὴν κεφαλὴν.

— Μᾶς ἀπεδόθης, υἱέ μου, ἔλεγε. Λοιπὸν ὑπάρχει δικαιοσύνη ἐπὶ τῆς γῆς.

Ὁ δὲ γέρον Νικολός ἔπεσεν εἰς τὰ γόνατα καὶ κάμνων τρεῖς τὸν σταυρόν του, ἔλεγε μὲ φωνὴν ἐπίσημον,

— Μέγας εἶ σύ, Κύριε, καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου!

Ἡ Ἀγγελικὴ ὅμως ἐκυριεύθη ἀπὸ σπασμὸν ὁλοφυρμῶν τόσο σφοδρὸν καὶ τόσο ἐπίμονον, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ τὴν μετακομίσωσιν εἰς τὴν οἰκίαν της, ὅπου ἔπεσε κλινῆρης, καὶ ὑπέστη πολλῶν ἡμερῶν ἀσθένειαν. Ὅλον δὲ τὸ παρευρισκόμενον πλῆθος, ἂν καὶ μὴ γνωρίζον τὰς αἰτίας, ἀνευφύμηται ὅμως χειροκροτοῦν, διότι, ἂν ἡ ἀγάπη τῶν Κεφαλληνίων πρὸς τὸν δολοφονηθέντα γέροντα ἐκίνησεν εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν τὴν ἀγαπάτην αὐτῶν κατὰ τοῦ ὑποτιθεμένου καὶ, ὡς ἐνόμιζον, ἀποδειχθέντος φονέως του, ἀλλὰ τὸν Ῥοδίνην ἡγάπων καὶ ἐτίμων ἐπίσης ὅλοι κοινῶς, καὶ μετὰ μεγίστης χαρᾶς ἤκουον ἥδη ὅτι εἶναι ἀθῶος.

Ὁ δὲ δημόσιος συνήγορος ὠδήγησε τὸν αἰχμάλωτόν του κατ' εὐθείαν εἰς τὸ δικαστήριον, ὅπου, προειδοποιηθέντες οἱ δικασταί, εἶχον συνέλθει εἰς ἑκτακτον συνεδρίαν. Λαβὼν δὲ τὸν λόγον,

— Κύριοι δικασταί, εἶπεν, ὁ πάνσοφος Θεὸς εἶναι μόνος ἀλάθαστος. Μόνου ἐκείνου ὁ ὀφθαλμὸς διορᾷ πανταχοῦ καὶ πάντοτε τὴν ἀλήθειαν· ἡ δὲ ἀνθρωπίνη κρίσις εἶναι ἀκροσφαλής. Ἀλλὰ χρέος μας καὶ εἶναι, ὅταν τέλος διὰ τῆς ἀγλῆος τὴν ἀνακαλύπτωμεν, νὰ τὴν διακηρύττωμεν γεντορῶς. Ἀνέστηλα, καθ' ὃ ἔχω δικαίωμα, τὴν ἐκτέλεσιν τῆς καταδίκης τοῦ κυρίου Ῥοδίνου, κατ' ὁδὸν τοῦ προέδρου, διότι νέαι περιστάσεις ἀνακα-

λυθεῖσαι ἀποδεικνύουσι τὴν δίκην ἀνίσχυρον, καὶ δὲν θέλω, ὡς δὲν θέλετε βεβαίως ἐπίσης, νὰ πέσῃ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς μας καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν τέκνων μας τοῦ ἀθῶου τοῦ αἵμα.

Μετὰ τὸ προῖμιον δὲ τοῦτο, ὁ ἐκίνησε τοῦ δικαστηρίου τὴν ἐκπλήξιν, ἀνέγνω ἐπιστολὴν πρὸς αὐτὸν τοῦ Συμβολαιογράφου Τάπα, Ἰταλιστὶ γεγραμμένην, ἣς ἔπεται ἡ μετάφρασις.

• Κύριε δημόσιε συνήγορε, Ἡ μαρτυρία ἣν ἔδωκα εἰς τὸ δικαστήριον περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Κόμητος Ναννέτου ἦτον ψευδομαρτυρία. Ἡ διαθήκη τοῦ κόμητος ὑπὲρ τοῦ Ῥοδίνου εἶναι ἡ μόνη γνησία. Ἡ ἄλλη ὑπὲρ τοῦ ἀνεψιῦ του Γερασίου εἶναι πλαστή. Ἐγὼ τὴν ἐπλασα, συνεννοηθεὶς μὲ τὸν Γεράσιμον, διότι μ' εἶχεν ὑποσχεθῇ ὅτι θὰ νυμφευθῇ τὴν κόρην μου. Εἰς ἀπόδειξιν, ἃς ἐξετασθῇ τὸ βιβλίον τῆς καταχωρίσεώς μου, ὅπου ἡ διαθήκη αὐτὴ δὲν ἐσημειώθη, οὔτε ὑπάρχει ἡ ὑπογραφή τοῦ κόμητος, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ τάξις. Ὁ Γεράσιμος, ἔχων ἀντικλεῖδιον τοῦ οἴκου τοῦ θείου του, ἐμέληκεν εἰς αὐτὸν διὰ νυκτός, ἠπειλῆσε τὸν γέροντα ὅτι θὰ τὸν φονεύσῃ, καὶ τὸν ἐβίασε νὰ τῷ ὑπογράψῃ τὴν ψευδῇ διαθήκην· καὶ ἔπειτα, διὰ νὰ μὴ δυνηθῇ ὁ κόμης ποτὲ νὰ καταμαρτυρήσῃ αὐτοῦ, τὸν ἐπνίξε μὲ τὰ προσκεφάλαια τῆς κλίνης του. Ἐγκλείω ἐπιστολὴν τοῦ Γερασίου, ὅπου εἶχε τὴν ἀφροσύνην νὰ μοὶ ἐμπιστευθῇ ἐγγράφως τὴν πράξιν του. Μὴ ζητῆτε ματαίως τὸν φονέα, ἢ, ἂν τὸν ζητήσητε, ἀπέλθετε εἰς τὸ ὑποστατικόν μου εἰς Λιθαθόν. Ἐκεῖ θὰ εὑρετε τὸ πτώμα του μόνον. Ἐγὼ θὰ προλάβω τὴν θείαν δίκην καὶ τοῦ δημίου τὸν βρόχον. Μετὰ μίαν ὥραν θὰ τὸν φαρμακεύσω μὲ τὸν οἶον τῆς τραπέζης μου, καὶ θὰ τῷ συντρίψω τὴν κεφαλὴν μὲ τὴν σφαῖραν τοῦ πυρεβόλου μου, διότι ἠπάτησε τὴν θυγατέρα μου, καὶ τὴν ἐθανάτωσε διὰ τῆς προδοσίας του. Ἐκεῖ θὰ εὑρετε καὶ τὴν ἀθλίαν νεκράν· ἀποδώσατέ τη τὰ χριστιανικὰ καθήκοντα. Εἶναι θῦμα ἀθῶον. Ἐμὲ μὴ μὲ ζητῆτε. Ὅταν λάβητε τὴν ἐπιστολήν μου δὲν θὰ εἶμαι εἰς Κεφαλληνίαν.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ὁ εἰσαγγελεὺς παρέδωκε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην μετὰ τῆς εἰς αὐτὴν ἐγκεκλεισμένης εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ δικαστηρίου, καὶ ὡς μόνον συμπερασμα καὶ ἐπίλογον προσέθηκε,

— Ζητῶ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Ῥοδίνου.

Τὸ δικαστήριον ἀπεσύρθη πρὸς διάσκεψιν, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπανελθὼν ἀπεφάνητο, ὅτι θεωρεῖ τὸν Ῥοδίνην ἀθῶον καὶ ἀπολύσιμον, ὅτι ὅμως πρέπει νὰ διαμεῖνῃ ὑπὸ κράτην μέχρις οὔ ζητηθῇ καὶ δοθῇ ἀπὸ τὸν Ἀρμοστήν ἡ ἐπικύρωσις τῆς ἐκτάκτου ταύτης ἀναδικίας.

Συγχρόνως δ' ἡ ἀστυνομία μετέβη εἰς τὴν ἀγροικίαν τοῦ Συμβολαιογράφου εἰς Λιθαθόν. Εἰς τὴν μεγαλήτεραν αἰθουσαν εὑρεν ἐστρωμένην ἀκόμη τὴν τράπεζαν, καὶ κεκαλυμμένην μὲ τοῦ δειπνοῦ τὰ λείψανα, ἀπὸ τὸ ἐν μέρος αὐτῆς εἰς τὸ αἶμά του πλέον τὸ πτώμα τοῦ Γερασίου ἠκρωτηριασμένον, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς τραπέζης εἰς τὸ ἀνακλιντήριον νεκράν τὴν Μαρίαν, ὡς νύμφην ἐστολισμένην, μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους, καὶ μὲ στέφανον ἀνθέων εἰς τὴν κεφαλὴν.

Τὸ δικαστήριον, νομίσαν ὅτι ἡ δικαιοσύνη ἔπρεπε νὰ λάβῃ πλήρη τὴν ἐφαρμογὴν τῆς, ἐδίκασε τὸν Γεράσιμον καίτοι νεκρὸν, καὶ τὸν κατεδίκασεν ὡς πλαστογράφον καὶ πατραλοῖαν. Τὸ πτώμα του ἐπομένως ἐκομίσθη εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, ἐνεβάφη εἰς ζέουσιν πίτσαν, καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν ἀγχόνην, ὅπου διέμεινεν ἐπὶ ἓνα μῆνα, ταλαντευόμενον ὑπὸ τῶν ἀνέμων, φοβερὸν θέαμα διὰ τοὺς κατοίκους τοῦ Ἀργοστολίου, οἵτινες διερχόμενοι ἐμπρὸς του, ἀπεστρέφοντο καὶ ἔκαμνον τὸν σταυρὸν τῶν.

Ἡ δὲ Μαρίνα ἐνεταφιάσθη μετὰ κομπῆς, διότι ἡ περίσσις τῆς αὐτοδηλητηριάσεώς τῆς, δὲν ἦτον γνωστή. Ὁλὴ ἡ πόλις συνώδευσε τὴν ἐκφοράν τῆς νέας καὶ ὠραίας κόρης, καὶ ἔκλαυσε τὸ θῦμα τοῦ κακούργου. Μετὰ τῶν λοιπῶν δὲ τὴν συνώδευσε καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ κόμητος Κανίνου, Λουκία, φοροῦσα ἐνδύματά μελανὰ, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν κατέθεσεν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, διότι ἀπεσῦρθη διὰ τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς τῆς εἰς μοναστήριον.

Ὁ περιορισμὸς τοῦ Ροδίνου ἦτον πρὸς ἐκπλήρωσιν τύπου μᾶλλον ἢ πραγματικῶς, διὰ τοῦτο ἐνηργήθη μετὰ τῆς ἐνδεχομένης ἐπιεικείας, καὶ κατ' ἐκλογὴν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἐντὸς τῆς οἰκίας τοῦ Βοράτου, ὅπου ἡ ἀσθένεια τῆς Ἀγγελικῆς τὸν εἶχεν ὑπὸ ἐκουσίαν καὶ πολὺ αὐστηροτέραν κράτησιν ἢ ὁ νόμος. Ἡ ἐπικύρωσις τῆς ἀναδικίας δὲν ἀπήντησεν οὐδεμίαν δυσκολίαν ἐξ αἰτίας τῶν ἰδιαιτέρων περιστάσεων τῆς δίκης ταύτης, καὶ τῷ διεκονώθῃ ἐπισήμως καθ' ἃς ἡμέρας εἶχεν ἀναλάβει καὶ ἡ Ἀγγελικὴ. Ὁ γάμος τῶν ἐπομένων ἐτελέσθη χωρὶς ἀναβολῆς, καὶ ἀμέσως μετὰ ταῦτα ἀμφότεροι μετὰ τοῦ Βοράτου ἐγκατέλιπον διὰ παντός τὴν Κεφαλληνίαν, τόπον ἀπαισίων καὶ θλιβερῶν ἐνθυμήσεων δι' αὐτοὺς, καὶ κατόκησαν μίαν τῶν ἐμπορικῶν πόλεων τῆς Εὐρώπης, ὅπου ὁ Ροδίνης κατέστη εἰς τῶν ἐπισημοτέρων καὶ γενικῶς τιμωμένων ἐμπόρων.

Θ.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐνθυμεῖται ἕκαστος γέροντα ἐπτανήσιον βακενδύτην, ὅστις περιεφέρετο εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ στρατόπεδα, φέρων πῆραν εἰς τοὺς ὤμους, καὶ εἰς τὰ ρυπαρά του ἐνδύματα ἔχων προσεῤῥαμμένα ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω πτερὰ πετεινῶν, οὐρὰς κυνῶν, καὶ ἄλλα ἄλλόκοτα προσαρτήματα, τοῖς παιδίοις ἢ ἢ γέλωτος. Αὐτὸς ἦτον πανταχοῦ τὸ παίγιον τῶν στρατιωτῶν, οἵτινες ἐκάγχαζον εἰς τὰ ἄσεμνα σχήματά του καὶ τοὺς ἀνοήτους λόγους του, καὶ εἰς ἀνταμοιβὴν τῷ ἔρριπτον τὰ κόκκαλα ἀπὸ τὰς τραπέζας τῶν. Ἐνίοτε ἡ παραφροσύνη του ἐκορυφῶτο εἰς μανίαν, ὅτε μάλιστα συνέπιπτε νὰ ἰδῇ αἷμα. Τότε ἄφρονες λέξεις ἐξήρχοντο τοῦ στόματός του.

— Γράσου, μωρὲ κόντε, ἤκούετο λέγων. Σφίξε, σφίξε καλὰ, νὰ σκάσῃ ὁ παλαιόγερος. Κοίταξέ τον! Γουρλώνει τὰ μάτια ὁ πόβερους. Ρούφηξέ τον ἀμὰ τὰ μάτια νὰ μὴ πεταχθοῦν ἀπάνω σου. Αἶ κανάλια! Τὸ ἔσφαξε τὸ ἄσπρο μου περιστέρι! Ἀ μπέστια! φαρμάκι

τὸ πότισες τὸ γλυκὸ μου ἀρνί! Πιέ, Γεράσιμε, σ' τὴν ὑγείᾳ τοῦ Διαβόλου! ὁ τζιός σέ τὸ κερνᾷ. Φωτιά καίει τὰ χέρια μου, Γεράσιμε, καὶ τὴν γλῶσσά μου! Νὰ πλύνω τὸ χερίά μου εἰς τὸ αἷμά σου! νὰ ρουφήξω τὰ μυαλά σου νὰ δροσισθῶ.

Τὸ πρόσωπόν του, ὅταν ἐπρόφερε τὰς καταχθονίους αὐτὰς φαντασίας, ἐλάμβανεν ἑκφρασιν θηριώδη. Οἱ ἀγροῖκοι στρατιῶται ὅμως ἐκάγχαζον ἀκούοντές τον, καὶ τὸν παρώξυνον νὰ τὰς ἐπαναλάβῃ, ἂν καὶ ἤξευρον ὅτι ἅμα ἐξήρχετο τῆς φοβερᾶς ταύτης κρίσεως, ἀπεσῦρετο ἐξηγριωμένος, καὶ ἐπὶ δύο ἡμέρας δὲν ἐφαίνετο πλέον.

Ὁ ἐλεεινὸς οὗτος ἐπαίτης ἦτον ὁ Συμβολαιογράφος Τάπας. Μὴ ἔχων τὴν ἀνδρείαν νὰ ὑπομείνῃ εἰς τὴν πατρίδα του τὴν ἀμοιβὴν τῶν πράξεών του, τὸν θάνατον διὰ τῆς ἀγχόνης, κατέφυγε τὴν φρικτὴν ἐκείνην νύκτα τῆς δολοφονίας τοῦ Γερασίμου εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐλαφρῶς μόνον τὸ ὄνομά του μεταβαλὼν ἐνταῦθα δὲ, ὑπὸ τῆς ἐριννύος τῆς συνειδήσεώς του οἰστροηλατούμενος, καὶ εἰς τὰς αἵματηρὰς φαντασίας του καὶ εἰς τὴν θλίψιν του διὰ τὴν στέρξιν τῆς θυγατρὸς του ἀποπνίξας τὸ λογικόν του, περιῆλθεν εἰς τὴν οἰκτρὰν ἐκείνην κατάστασιν, ἥτις εἶναι τῆς θείας ἐκδικήσεως τρομερὸν παράδειγμα, καὶ ἐπανάληψις τῆς τιμωρίας τοῦ Καῖν.

Ὅταν δὲ, μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Μεσολογγίου, ὁ Καραϊσκάς ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Στερεάν, ὅπως ἐκδικήσῃ τὴν μάρτυρα ταύτην πόλιν, ὁ γέρον Κεφαλλὴν εὗρίσκετο μετὰ τῶν ὑποζυγίων τοῦ στρατοπέδου, καὶ συνέπεσε νὰ παρακολουθήσῃ ἀπόσπασμα ῥιφθὲν ἀπὸ τὰς τύχας τοῦ πολέμου πρὸς τὴν Ἀκαρνανικὴν παραλίαν. Περὶ τὴν δειλὴν ἦτον, ὅταν, μετὰ μίαν τῶν συνήθων ἐκρήξεων τῆς μανίας του, ἀποσυρθεὶς παραφόρως τοῦ στρατοπέδου, περιεφέρετο εἰς τὰ ὄρη τυχαίως. Ἀναβάς δὲ μὲ ταχύτητα αἰλούρου πετρώδη βράχιν, ἥτις ὑψοῦτο ἐμπρὸς του, εὗρέθη εἰς τὸ χεῖλος καθέτου κρημοῦ, οὗ ἡ βάσις εἰς βάθος διακοσίων ποδῶν ἔτρυξεν ὑπὸ τὴν ἀένανον προσβολὴν τῶν κυμάτων. Τὸ βλέμμα τοῦ Τάπα ἐξετάθη ἐπὶ τὸ Ἴόνιον πέλαγος, καὶ ἐπὶ τοῦ λαμπρῶς φωτιζομένου ὀρίζοντος τῆς δύσεως εἶδεν ἀντικρὺ του ἰσχυρῶς ἀναφαινομένην τὴν Κεφαλληνίαν, καὶ ἡ καρδία του ἐσκίρτησεν ὡς μέλλουσα νὰ διαρραγῇ, ὅταν προσέβαλε τὰς ὄψεις του τὸ γνωστὸν σχῆμα τῶν κορυφῶν τοῦ Μεγάλου Βουνοῦ.

— Μαρίνα μου, Μαρίνα μου, ἔκραξεν, ἔτρεχα τὸν κόσμον νὰ σέ ζητῶ. Ἐτρεξα τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας, ἔτρεξα τὰς κυλάδας καὶ τὰ βουνά. Ἐδῶ λοιπὸν ἦσουν, κόρη μου, καὶ μ' ἐπρόσμενες! Μὴ φεύγῃς, ἔρχομαι, ἔρχομαι.

Καὶ ἐν βῆμα προῦχώρησε πρὸς τὸ δράμα τῆς καρδίας του· ἀλλὰ τὸ βῆμα τοῦτο ἦτον ἐπὶ τοῦ βαράθρου, καὶ τὸ ἀφρίζον κύμα ἔσβυσε καὶ τὰς τύψεις τοῦ συνειδότος του, καὶ τοὺς πόνους του, καὶ τὴν μνήμην του.

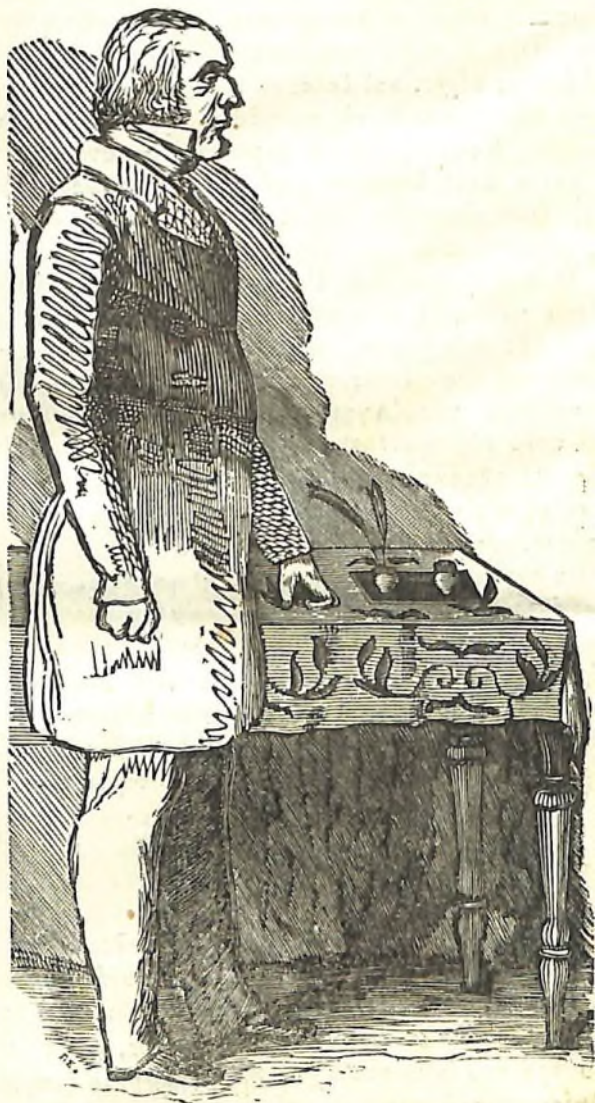
Ἄ. Ρ. Ρ.

ΘΩΜΑΣ ΒΑΒΙΓΚΤΩΝ ΜΑΚΩΛΑΙΥΣ.

Υπό Κ. Π.

Ὁ ἀνὴρ οὗτος, ὅστις ἦτο μέχρι πρὸ ὀλίγου εἰς τῶν ὑπουργῶν τῆς Ἀγγλίας, ἐξέδωκε, πρὸ δεκαοκτῶ πε-
ρίπου μνηῶν, τὸ πρῶτον μέρος ἱστορικῆς συγγραφῆς
μεγάλης, ἐπιγεγραμμένης *Ἱστορία τῆς Ἀγγλίας*
ἀπὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως Ἰακώβου τοῦ Β'.
Οἱ δύο ἐκδοθέντες τόμοι ἔτυχον θαυμαστῆς, καθ'
ἅπαντα τὸν πολιτικὸν καὶ τὸν φιλολογικὸν κόσμον,
δεξιώσεως. Ὁ συγγραφεὺς, διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ
σχέσεις καὶ τὸ μέγα ἀξίωμα, ἠδυνήθη ν' ἀντλήτῃ,
ἐντε τῇ Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἀπὸ πηγῶν
αἰτίνες ἔμειναν μέχρι τοῦδε εἰς πάντα ἄλλον ἀ-
πρόσιτοι. Ἐχων δὲ ἀνὰ χεῖρας τοσοῦτον πολύτιμον
ὕλην, ἀνέδειξε, περὶ τὴν χρῆσιν αὐτῆς, δύο προτε-
ρήματα σπανίως ἀπαντῶμενα εἰς τὸν αὐτὸν ἀνθρω-
πον· τὴν πρακτικὴν τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρὸς ἐμπει-
ρίαν, καὶ τὴν φραστικὴν τοῦ φιλολόγου ἱκανότητα·
πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἄλλην τινὰ διπλὴν ἐπιτηδεύ-
τητα, ἔτι σπανιώτερον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος κατε-
χομένην· τὸ ἐκ περιωπῆς καθορᾶν ἐμβριθῶς τὰ πράγ-
ματα καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἐκ σύνεγγυς ἀκριβολογεῖν χαριέν-
τως περὶ αὐτῶν. Μάλιστα δὲ ὑδοκίμησε περὶ τὴν
λαμπράν, τὴν ἀμερόληπτον, τὴν ἐπαγωγὸν ἐξεικό-
νισιν τοῦ χαρακτῆρος τῶν πολυαριθμῶν ἀξιωμα-
μονεύτων ἀνδρῶν, ὅσους ἔχει ν' ἀναφέρῃ ἡ ἱστορικὴ
ἐκείνη περίοδος. Καὶ ταῦτα δὲν συνομολογοῦνται
μόνον ὑπὸ ὅλων τῶν Ἀγγλικῶν ἐφημερίδων παν-
τὸς χρώματος καὶ φρονήματος· τὸ βιβλίον ἐπροξέ-
νησε βαθεῖαν ἐπίσης ἐντύπωσιν εἰς τὰς δημοσπόνδους
πολιτείας τῆς ἀρκτῆς Ἀμερικῆς, εἰς τὴν Γαλλίαν,
εἰς τὴν Γερμανίαν, καίπερ ἐκδοθὲν εἰς ἐποχὴν καθ'
ἣν συντονώταται πολιτικαὶ μέριμναι ἀπασχολοῦσι
τὰ πνεύματα. Ὁ δὲ τὴν Γερμανικὴν μετάφρασιν
(τῆς ὁποίας δευτέρα ἤδη γίνεται ἐκδοσις) φιλοπο-
νήσας ἐν Λειψία καθηγητῆς, Φρεδερίκος Βυλάυς,
λέγει δικαιοτάτα, ὅτι « ἅπανταχοῦ γῆς, πᾶς ὁ ἀγα-
» πὼν ἀνάγνωσιν διδάσκουσαν μὲν τὸν νοῦν, ἐπνί-
» ρουσαν δὲ τὸ φρόνημα, κρατύνουσαν δὲ τὴν ψυχὴν,
» θέλγουσαν δὲ τὴν καρδίαν, δὲν δύναται εἰμὴ νὰ
» διεξέλθῃ ἐπωφελῶς καὶ εὐφροσύνης τὸ ἄριστον
» τοῦτο ἔργον. Ἡ ἱστορία τοῦ μεγίστου καὶ θυ-
» μαστοτάτου κράτους τῆς οἰκουμένης, τὸ ὅποιον,
» ἀπὸ μικρᾶς μὲν χώρας ὁρμώμενον, ἄρχει τόπων
» ἀπείρων, ἔχον δὲ τὴν ἑκτασιν τοῦ Μακεδονικοῦ
» καὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ, νέμεται ἐκτὸς τούτου ὅλας
» τὰς τέχνας τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, ἔτι δὲ ἐλευ-
» θερίαν καὶ ἰσονομίαν, ἄγνωστον εἰς τοὺς ἀρχαί-
» ος, πρωτεύον καθ' ὅλα συγχρόνως, κατὰ τε τὴν
» δύναμιν, καὶ τὸν πλοῦτον, καὶ τὴν ἐλευθερίαν,
» καὶ τὴν πολιτικὴν τέχνην, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ πολέμου
» ὄνομα, καὶ τὰ τῆς εἰρήνης ἀγαθὰ· ἐπὶ δὲ τούτοις, κα-
» τὰ τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν ἐμπορίαν, τὴν ποί-
» ησιν καὶ τὴν ἐπιστήμην, τὰ κατ' οἶκον ἦθη καὶ τὸ
» ἀπὸ ζωηροτάτης φιλοπατρίας παραγόμενον κοι-
» νὸν πνεῦμα· ἐπὶ δὲ πᾶσιν, ἡ ἱστορία τῆς χώρας

» ἥτις κατέστη ἡ πατρίς τῆς συνταγματικῆς ἐλευ-
» θερίας καὶ κατώρθωσε νὰ συνάβῃ τὸ μέγιστον
» μέτρον τῆς προσωπικῆς ἀνεξαρτησίας μετὰ τῆς
» νομίμου μὲν τάξεως, μετὰ τῆς ἱερότητος δὲ τοῦ
» δικαίου, τῶν ἡθῶν καὶ τοῦ θρησκευματος, μετὰ
» τῆς ἐμπειροτάτης δὲ διαχειρίσεως τῶν πολιτικῶν
» πραγμάτων· ἡ ἱστορία αὕτη παρίστησι βεβαίως
» ἀντικείμενον λόγου περιεργότατον καὶ ἄξιον τῆς
» γραφίδος ἀριστοτέχου ἀνδρός· ἐπέτυχε δὲ τοι-
» οῦτον τὸν Μακωλαίου, ὅστις, διὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ

» τοῦτο, δύναται νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν σειρὰν τῶν
» μεγίστων τῆς Ἀγγλίας ἱστοριογράφων, ἔχων πρὸς
» τὰ πλεονεκτήματα τῶν ἐνδόξων ἐκείνων προκα-
» τόχων, τὴν πείραν, τὰ βοηθήματα καὶ τὴν ἐπι-
» στήμονικὴν πρόοδον τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. »

Ὁ Θωμᾶς Βαβιγκτὼν Μακωλαίυς ἐγεννήθη τῷ
1800. Προχθεὶς δὲ εἰς τὴν ἡλικίαν, ἐνησχολήθη κυ-
ρίως περὶ τὴν νομικὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ συγχρόνως,
κατὰ τὸ παράδειγμα τοσοῦτων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς
πατρίδος αὐτοῦ Σκωτίας, ἐνέκυψεν εἰς τὴν σπουδὴν
τῆς ἱστορίας, τῆς εὐπειρίας καὶ ἐν γένει παντός ὅτι
δύναται νὰ διδάξῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ ἀληθές καὶ
τὸ καλόν· ὥστε οὐ μόνον εἰς τὸ νομικὸν σταδίον

διέπρεψεν, ἀλλὰ ὀνομαστότατος κατέστη καὶ εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον, ὥς εἰς τῶν δραστηριοτέρων, τῶν εὐφρεστέρων καὶ τῶν σοφωτέρων κριτικῶν τοῦ ἐν Ἑδιμβούργῳ, τῇ πρωτεύουστῃ τῆς Σκωτίας, ἐκδιδόμενου περιωνύμου περιοδικοῦ συγγράμματος *Edinburgh Review*. Πολλὰ δὲ τῶν πραγματειῶν ὅσας, περὶ παντοίας ὕλης, κατεχώρισεν ἐν τῷ περιοδικῷ ἐκείνῳ συγγράμματι, ἐξεδόθησαν καὶ ἰδίᾳ, εἰς 3 τόμους, τῷ 1843. Τῷ 1830 ἐξελέχθη βουλευτὴς καὶ ἀπέδειξεν ἑαυτὸν ἓνα τῶν πρώτων τῆς Ἀγγλικῆς βουλῆς ῥητόρων, μᾶλλον δὲ ὑπῆρξεν ὁ μόνος σχεδὸν αὐτῆς ῥήτωρ, εἰς τὴν κυρίαν, εἰς τὴν κλασικὴν τοῦ ὀνόματος ἔννοιαν. Ἐπειτα διέτριψεν ἐπὶ τινὰς ἐνιαυτοὺς ἐν τῇ Ἰνδικῇ, ὥς μέλος τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου, μὴ ἐπανελθὼν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν εἰμὴ ἐν ἔτει 1838. Καὶ ὥς λυρικὸς δὲ ποιητὴς ἀπέκτησε πολλοὺς θιασώτας. Ἀνήκων δὲ, ὥς πρὸς τὰ πολιτικὰ φρονήματα, εἰς τὴν τῶν λεγομένων Οὐτίγων μερίδα, περιελήφθη, ἐπὶ τῆς τελευταίας συγκροτήσεως τοῦ Οὐίγικοῦ ὑπουργείου, ἐν αὐτῷ, ὥς γενικὸς ταμίας τοῦ στρατοῦ· βραδύτερον ὅμως, ἀποτυχὼν εἰς τὰς βουλευτικὰς ἐκλογάς, παρητήθη τοῦ ἀξιώματος ἐκείνου. Τὸ δὲ πολιτικὸν φρόνημα κατ' οὐδὲν ἐβόλωσε τὴν εἰλικρίνειαν τῆς ἱστορικῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀληθείας· τούτου ἀποδείξεις πολλὰς καὶ τρανὰς φέρει τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔργον.

Οἱ ἐκδοθέντες δύο τόμοι περιλαμβάνουσι δέκα κεφάλαια. Τὸ πρῶτον περιέχει τὰ κυριώτερα τῆς Ἀγγλικῆς ἱστορίας ἀπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1660 γενομένης παλινρθώσεως τῆς τῶν Στυαρτιδῶν βασιλείας. Τὸ δεύτερον ἐκθέτει ἐν ἐκτάσει ὅπως οὖν τὴν βασιλείαν τοῦ Καρόλου Β', 1660-1685. Εἰς τὸ τρίτον εἰκονίζονται ἡ πολιτειογραφικὴ, ἡ ἠθικὴ, ἡ κοινωνικὴ κατάστασις τῆς Ἀγγλίας ἐν ἔτει 1685. Ἀπὸ δὲ τοῦ τετάρτου ἀρχεται κυρίως τὸ ἱστορικὸν στάδιον τὸ ὁποῖον μελετᾷ νὰ διατρέξῃ ὁ συγγραφεὺς, καὶ μέχρι τοῦ δεκάτου κεφαλαίου ἐκτίθεται ἐκτενέστατα ἡ τριετής περιου βασιλεία τοῦ Ἰακώβου Β', τοῦ πεσόντος διὰ τῆς ἐν ἔτει 1688 γενομένης μεταπολιτεύσεως.

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἔπρεπε νὰ μεταφρασθῇ ὁλόκληρον εἰς τὴν γλῶσσάν μας ὑπὸ ἀνδρὸς κατέχοντος τὴν νεωτέραν ἱστορίαν, καὶ ἰδίως τὴν Ἀγγλικήν. Ἀλλ' ἡ Πανδώρα, μὴ ἔχουσα τοιαύτην ἀξίωσιν, θέλει περιορισθῇ νὰ καταχωρίσῃ, ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς φυλλαδίου ἀρχομένη, περικοπὴν τινὰ μόνον τοῦ ἱστορικοῦ τούτου ἀριστουργήματος, τὴν Δίκην τῶν ἐπὶ τὰ ἐπισκόπων, ἱκανὴν νὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἔννοιαν περὶ τε τῆς τέχνης τοῦ συγγραφέως καὶ περὶ ἐνὸς τῶν περιεργωτέρων γεγονότων ἐξ ἐκείνων ὅσα παρεσχέασαν τὴν Ἀγγλικὴν μεταπολίτευσιν τοῦ 1688 ἔτους.

ΔΙΑΠΛΟΥΣ ΟΥΡΑΓΓΟΥΤΑΓΚΟΥ ΕΚ ΒΟΡΝΕΟΥ ΕΙΣ ΛΟΝΔΙΝΟΝ.

Φθάσαντες εἰς Ἰάβαν, λέγει ὁ Κ. Ἀβελ, ἀφήκαμεν τὸν Οὐραγγουτάγκον πάντῃ ἐλεύθερον, μέχρι τῆς προπαραμυνης τῆς ἐπιβάσεώς του ἐπὶ τοῦ πλοίου, τοῦ μέλλοντος νὰ μεταφέρῃ αὐτὸν εἰς Ἀγγλίαν. Ἐνὸς ἦτον ἀπεριόριστος, δὲν ἐδοκίμασέ ποτε νὰ φύγῃ· ἀπεθνήωθη ὅμως ὅταν τὸν ἔβαλον ἐντὸς μεγάλου κλωβίου. κατασκευασθέντος ἐπίτηδες. Ἀμα εἶδεν ὅτι εὐρίσκετο ἐντὸς δεσμωτηρίου, ἔδραξε τὰς κιγκλίδας, καὶ τὰς συνετάραξε σφοδρῶς διὰ νὰ τὰς σπάσῃ· ἀλλὰ πεισθεὶς ὅτι δὲν ἐδύνατο νὰ τὰς συντρίψῃ ὅλας ὁμοῦ, ἤρχισε νὰ δοκιμάζῃ ἀνὰ μίαν, ἕως οὗ εὐρών τινὰ εὐθραυστον, τὴν κατεκερμάτισε, καὶ ἔφυγε. Ζωγρηθεὶς μετ' ὀλίγον, μετεφέρθη ἐπὶ τοῦ πλοίου, ὅπου τὸν ἔδεσαν δι' ἀλύτσεως, τὴν ὁποίαν κατωρθώσας νὰ λύσῃ, ἔτρεχεν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος σύρων αὐτήν. Ἐπειδὴ δὲ συνεποδίζετο, τὴν ἐτύλιξε περὶ τὸ σῶμά του, καὶ ἀφῆκε τὴν ἄκραν κρεμαμένην ἐπὶ τῶν ὤμων του· ἀλλ' ἰδὼν μετὰ μικρὸν ὅτι ἐπιπτε, τὴν ἐκράτει διὰ τῶν ὀδόντων του.

Μὴ κατορθώσαντες νὰ τὸν συλλάβωσι, τὸν ἀφῆκαν νὰ περιφέρεται ἐλευθέρως, καὶ μετ' ὀλίγον συνοικειωθείς μεθ' ὧν τῶν ναυτῶν, τοὺς ὑπερέβη κατὰ τὴν ταχύτητα τῶν κινήσεων· τὸν κατεδίωκον πολλάκις ἀναβαίνοντα εἰς τὰ κατάρτια, καὶ παίζοντες μετ' αὐτοῦ τὸν ἐδίδον ἀφορμὰς νὰ ἀναπτύσῃ τὴν ἐπιτηδειότητά του. Συνήθως διέφευγεν ὥς πτηνὸν τὰς χεῖρας τῶν κυνηγούντων αὐτόν· ὁσάκις ὅμως ἐβλεπεν ὅτι ἦτον πανταχόθεν περικυκλωμένος, ἤρπαζε σχοινίον κρεμάμενον, καὶ ἀπαικωρούμενος ἐκινεῖτο μετὰ μεγίστην ταχύτητα. Ἐνίοτε ἐτάραττον οἱ ναῦται τὸ σχοινίον μετὰ τόσῃ σφοδρότητι, ὥστ' ἐφοβούμην μὴ πέσῃ· ἀλλ' αὐτὸς ἐκράτειτο, τόσον ἦσαν δυνατοὶ οἱ μυῶνές του. Ὅταν ἦτον εὐθυμος, ἐστέκετο ὀλίγον πλησίον ἐκείνων οἵτινες τὸν ἐκυνήγουν, ἀλλ' ἅμα κατῴρθεον νὰ κτυπήσῃ τινὰ ἐξ αὐτῶν μετὰ τὸν πόδα του, ἤρχιζεν ἐκ νέου νὰ τρέχῃ.

Ἐν ὅσῳ ἤμεθα εἰς Ἰάβαν, κατέλυεν ἐπὶ δένδρου, πλησίον τῆς κατοικίας μου· τὸ δ' ἐσπέρας ἡτοίμαζε τὴν κλίνην του, περιπλέκων τὰ μικρὰ κλαδιά τοῦ δένδρου, καὶ σκεπάζων αὐτὰ μετὰ φύλλα. Τὴν ἡμέραν ἐκοιμᾶτο πρηνής, ἔχων τὴν κεφαλὴν ἐκτὸς τοῦ κραβάτου, διὰ νὰ παρατηρῇ τί γίνεται ὑποκάτω· ὅταν δὲ ἐβλεπέ τινα φέροντα ὀπώρας, κατέβαινε διὰ νὰ ζητήσῃ. Ἀνῆρχετο πάντοτε εἰς τὸ δένδρον τοῦ περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἢ μᾶλλον ὅταν ἦτον χορτασμένος· ἐσηκόνετο τὴν αὐγὴν, καὶ ἐπεσκέπτετο ἐκείνους οἵτινες τὸν ἐδίδον συνήθως τροφήν.

Ἐνὸς τὸν ἐπετήρουν οἱ ναῦται, ἐφαίνετο ἀδιάφορος ὥς πρὸς τινὰς μικροὺς πίθηκας ὄντας ἐπὶ τοῦ πλοίου· ἀλλὰ μίαν τῶν ἡμερῶν ἠθέλησε νὰ ῥίψῃ εἰς τὴν θάλασσαν κλωβίον περιέχον τρεῖς ἐξ αὐτῶν, διότι τοὺς εἶχον δώσει τροφάς, ἐξ ὧν δὲν εἶχε λάβει καὶ αὐτὸς τὸ μερίδιόν του. Ἄν καὶ δὲν ἐλάμβανε σχέσεις

μετ' αὐτῶν, ἐν ὅσῳ ἦτον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας, ὑπωπτευσμένη ὅτι δὲν ἦτον, ὅσον ἐφαίνετο, ἀδιάφορος ὡς πρὸς αὐτούς. Μίαν ἡμέραν εἰδοποιήθη ὅτι ἐπαιξε μεταξὺ τῶν σχοινίων καὶ τῶν καταρτίων, μετὰ τινος ἄρρενος ἐκ τῶν μικροτέρων. Ὅταν ἐφθασα ὅπου ἦτον, τὸν εὗρον ἐξηπλωμένον ἐπὶ τινος ἱστίου, καὶ ἡμιεσκεπατμένον· παρετήρει μὲ πολλὴν σοβαρότητα τὰ πηδήματα τοῦ πίθηκος πηδῶντος ἄνωθεν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τέλους, ἀρπάσας τὴν οὐράν του, ἐπροσπάθει νὰ τὸν περιτυλίξῃ μὲ τὸ σκέπασμά του. Ὁ πίθηξ, μὴ νοστιμεινόμενος τὸ εἶδος τοῦτο τῆς αἰχμαλωσίας, τὸν ἐξέφυγε καὶ ἐπανελάβε τὰ πηδήματά του. Αἱ μετὰ τῶν πιθήκων σχέσεις του ἦσαν σχέσεις ἀνωτέρου πρὸς κατώτερον, διότι δὲν ἐπέτρεπεν εἰς αὐτούς ποτὲ ν' ἀστειεύωνται μετ' αὐτοῦ, ὅπως καὶ οἱ παῖδες τοῦ πλοίου. Καὶ ὅμως οἱ πίθηκες εὐχαριστοῦντο πολὺ νὰ παρευρίσκωνται ὅπου καὶ αὐτός, καὶ τὸν ἐπεσκέπτοντο ὡς ὅτι ἦσαν ἐλεύθεροι. Παρατηρητέον δὲ ὅτι ὁ βαθμὸς τῆς οἰκειότητός των, διέμενεν ὁ αὐτὸς ἐξ αὐτῆς τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς συνεντεύξεώς των.

Ὁ Ὀραγγουτάγκος αὐτὸς ἦτον ἐν γένει πρᾶκτορας· ἀλλ' ὅταν τὸν ἠρεθίζε τις, ἡ ὀργή του δὲν εἶχεν ὄριον. Ἦνοιγε τὸ στόμα του, ἐδείκνυε τοὺς ὀδόντας του, καὶ ἔδακνε πᾶν τὸ προστυχόν. Πολλάκις ἐπέστημεν ὅτι ἂν ἦτον ὁν λογικόν, ἤθελε γενεῖ αὐτόχειρ. Ὅσάκις ἐζήτηι πορτογάλλον καὶ δὲν τῷ ἐδίδετο, μᾶς ἐξεκῶφει μὲ φωνὰς ὀξύτατας, καὶ ἀνέβαινε ὡς μαινόμενος εἰς τοὺς ἱστούς· ἐπιστρέφων δὲ μετ' ὀλίγον, ἐπροσπάθει νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ ποθομένου. Ἐὰν δὲ καὶ πάλιν ἀπετύγχανεν, ἐκυλίστο ὡς παιδίον ὠργισμένον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, καὶ ἐφώναζεν ἀδιακόπως· ἐπειτα ἐσηκόνετο, καὶ μεταβαίνων εἰς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ πλοίου, ἐγίνετο ἄφαντος. Ὅταν κατὰ πρῶτον ἴδομεν τὴν ἀπελπισίαν του αὐτὴν, ὑπεθέσαμεν ὅτι ἐπεσεν εἰς τὸ πέλαγος· ἀλλὰ μετὰ πολὺν χρόνον, τὸν εὐρήκαμεν ὑπὸ τὰς ἀλύσεις.

Τὸ ζῶον τοῦτο δὲν κάμνει μορφατμούς ὁποίους οἱ ἄλλοι πίθηκες, οὐδ' εἶναι ἐκδοτὸν εἰς τὰς αὐτὰς μηχανουργίας. Ὁ Ὀραγγουτάγκος μας ἦτον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γλυκύς, σοβαρὸς, μάλιστα δὲ καὶ μελαγχολικός. Ὅσάκις εὐρίσκετο πρώτην φοράν μεταξὺ ζῶων, περιέφερε βλέμματα ἀνήσυχα, καὶ ἐδύνατο νὰ μείνῃ ὥρας ὀλοκλήρους ἔχων τὴν κεφαλὴν κεκαλυμμένην μὲ τὴν χεῖρά του· ἐὰν δὲ τὸν ἐστενοχώρουν παραπολὺ αἱ ἐξετάσεις των, ἀνεχώρει καὶ ἐκάθητο συνεσταλαμένος εἰς ἄλλο μέρος· ἡ πρᾶξις του ἐφανερόνετο ἀπὸ τὴν ὑπομονὴν μετ' ἧς ἀνείχετο συνήθως τὰς ὕβρεις· δὲν παρωργίζετο πλὴν ὡς ὅταν εἶδε δεινὰ, καὶ ἀπέφευγε πάντοτε τοὺς ὑβριστάς του· ἐξεναντίας ἡγάπα πολὺ τοὺς περιποιημένους αὐτόν, ἐκάθητο πλησίον των καὶ σχεδὸν εἰς τὸ πλευρόν των, καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην του, ἐπλησίαζε πολλάκις τὰς χεῖράς των εἰς τὸ στόμα του. Ὁ ὑποναύκληρος, ὅστις ἦτον ὁ φίλτατός του, ἐπειδὴ τὸν ἐδίδο τὸ ἥμισυ τῆς μερίδος του, τὸν ἔμαθε νὰ τρώγῃ μὲ κοχλιάριον· ἦτον ἀδύνατον νὰ κρατήσῃ τις τὸν γέλωτά του ὅταν τὸν ἐβλεπε πίνοντα οὕτω καφὲν μὲ πολλὴν σοβαρότητα. Ὡς ἱστορικὸς ὅμως ὀφείλω

νὰ εἶπω ὅλην τὴν ἀλήθειαν, δὲν πρέπει ν' ἀποσιωπήσω, ὅτι μὲ ὅλην τὴν πρὸς τὸν ὑποναύκληρον εὐγνωμοσύνην του, ὁ ἥρωας μας ἔκλεπτε συχνάκις τὸ ρακίον του.

Μετὰ τὸν ὑποναύκληρον, ἐγὼ ἤμην ὁ μᾶλλον εὖνους τοῦ οὐραγγουτάγκου· μὲ παρηκολούθει ἐπὶ τοῦ πλοίου, ὡς ὅτι μάλιστα ἀπευρόμενος εἰς τόπον παράμερον διὰ νὰ ἀναγνώσῃ ἀφοῦ δὲ ἐβεβαιόνετο ὅτι τὰ θυλάκιά μου δὲν περιεῖχον τίποτε διὰ νὰ φάγῃ, ἐξηπλόνετο πρὸ τῶν ποδῶν μου, ἔκλειε τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τοὺς ἤνοιγεν ἐνίοτε διὰ νὰ παρατηρῇ τί κάμνω.

Εἰς Ἰάβαν ἡτχολεῖτο πρὸ πάντων εἰς τὸ νὰ πηδῇ ἐπὶ τῶν δένδρων, ἀπὸ κλαδίου εἰς κλαδίον, καὶ νὰ ἀναβαίνει ἐπὶ τῶν δωματίων· ἐπὶ δὲ τοῦ πλοίου, ἐπρότιμα νὰ κρεμάται ἀπὸ σχοινίων, καὶ νὰ παίζει μὲ τὰ παιδία· τὰ ἐπροκάλει δὲ, κτυπῶν αὐτὰ ἐλαφρῶς ὅταν διέβαινον πλησίον του, ἐφευγεν ἀκολούθως πηδῶν, καὶ ἐνίοτε ἐστέκετο διὰ νὰ τὸν συλλάβωσι. Μετεχειρίζετο συγχρόνως καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας καὶ τοὺς ὀδόντας του. Ἐκ τῶν σκιαμαχιῶν τούτων ἐσυμπέρανον ὅτι ὡς ὅτι ἐμάχετο πραγματικῶς, ἐπροσπάθει πρῶτον νὰ ρίψῃ τὸν ἀντίπαλόν του, ὅτι τὸν ἐσφίγγεν ἀκολούθως μὲ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖράς του, καὶ ὅτι ἐπὶ τέλους τὸν ἔδακνε. Κατὰ τὸν διάπλουν, ἐκοιμᾶτο συνήθως ἐπὶ μεγάλου πανίου, μέρος τοῦ ὁποίου ἔσυρεν ἐπάνω του ὡς ἐφάπλωμα. Ὅταν ἔστρωνε τὴν κλίνην του, ἐφρόντιζε μὲ πολλὴν προσοχὴν νὰ κατασταίνει ὁμαλωτάτην τὴν ἐπιφανείαν της. Ἐνίοτε, διὰ νὰ τὸν παροργίσω, ἐκαθήμην ἐγὼ πρὸ αὐτοῦ εἰς τὸ στρώμα του· ἀλλ' αὐτὸς ἔσυρε μὲ ὀρμὴν τὸ πανίον διὰ νὰ σηκωθῶ. Ἐὰν ὅμως ἦτον πλατὺ ὥστε νὰ χωρῇ καὶ τοὺς δύο, τότε ἀνεπαύετο ἡσυχῶς πλησίον μου. Ἐὰν ὅλα τὰ πανία ἦσαν ἀναπεπταμένα, ἔτρεχεν εἰς ἀναζήτησιν ἄλλου ἐφαπλώματος, ἔκλεπτε τὰ ὑποκάμισα τῶν ναυτῶν, πολλάκις δὲ καὶ τὰς σινδόνας των.

Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Εὐέλπι ἀκρωτήριο, ἐπασχε πολὺ ἀπὸ τὸ ψῦχος, καὶ μάλιστα τὸ πρῶτ, ὅταν κατέβαινε ἀπὸ τὰ κατάρτια. Συνειθισμένος εἰς τὸ φλογερὸν κλίμα τοῦ ἀνατολικοῦ ἀρχιπελάγους, ἐρρίγα καθ' ὅλα του τὰ μέλη· ἔτρεχε πρὸς τοὺς φίλους του, ἐπιπτεν εἰς τὰς ἀγκάλας των, καὶ τοὺς περιέπτυσσε δυνατὰ διὰ νὰ θερμανθῇ· ὅταν δὲ τὸν ἀπέβαλλέ τις, ἐφώναζε γοερά.

Εἰς Ἰάβαν ἔτρωγε σχεδὸν μόνον ὀπώρας, τινὰς τῶν ὁποίων ἡγάπα περιπαθῶς. Ἠγάπα ἐπίσης καὶ τὰ ὄα, ἅτινα ἔτρωγε χανδόν, καὶ εἰς ἀναζήτησιν τῶν ὁποίων περιεφέρετο πολλάκις μόνος του. Ἐπὶ τοῦ πλοίου, ἡ δίαιτά του δὲν ἦτον τακτικὴ· ἔτρωγε παντοῖα φαγητά, καὶ πρὸ πάντων κρέας ὁμὸν ὑπερηγάπα τὸ ψωμίον, ἂν κ' ἐπρότιμα τὰς ὀπώρας. Εἰς Ἰάβαν, ἔπινε μόνον νερόν, ἐνῶ, ἐπὶ τοῦ πλοίου, τὰ ποτά του ἦσαν ποικίλα ὅσον καὶ τὰ φαγητά του. Ἐπινε τέιον καὶ καφὲν, καθὼς καὶ κρασίον, καὶ μίαν ἡμέραν ἐδειξε πόσον ἐνοστιμεύετο τὰ οἰνιπνεύματα, κλέψας φιάλην ρακίου. Εἰς Λονδίνον, ἔπινε κατὰ προτίμησιν ζῦθον καὶ γάλα,

Ὅσάκις ἐπροσπάθει νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν λαιμαργίαν

του, παρατηρούμεν τὸ φυσικόν του πνεῦμα· δυσ-
ρεστεῖτο ὁσάκις δὲν τὸν ἐδίδετο ἀμέσως ὅ,τι ἐπε-
θύμει, καὶ ἔτρεχε κατόπιν μας ἀπὸ τῆς μιᾶς ἕως
τῆς ἄλλης ἄκρας τοῦ πλοίου, διὰ νὰ τὸ λάβῃ. Σπα-
νίως ἀνέβαινον εἰς τὸ κατὰστρωμα χωρὶς νὰ ἔχω
ὁπώρας ἢ ἄλλα ἡδύσματα εἰς τὰ θυλάκιά μου, καὶ
τότε εἰς μάτην ἐπάσχιζον νὰ μὴ μὲ ἴδῃ τὸ ἀγρυ-
πνον ὄμμα του· ἐνίοτε μάλιστα, διὰ νὰ τὸν ἀποφύγω,
ἡτοιμαζόμην νὰ ἀναβῶ εἰς τὸν μέγαν κατάρτιον·
ἀλλ' αὐτὸς, προλαμβάνων μ' ἐνεπόδιζεν, ἢ μ' ἐπρό-
φθανε. Μ' ἔσφιγγε δυνατὰ ἐπάνω τοῦ καταρτίου μὲ
τοὺς δύο πόδας καὶ τὴν μίαν χεῖρά του, ἐνῶ μὲ
τὴν ἄλλην ἐλαφραγώγει τὰ θυλάκιά μου. Πολλάκις
ἀνέβαινε πολλὰ ὕψηλὰ, καὶ κρεμάμενος εἰς σχοινίον
ἐπιπτεν ἀπροσδοκῆτως ἐπάνω μου. Ἐὰν δὲ, μαντεύων
τοὺς σκοπούς του, ἡτοιμαζόμην νὰ καταβῶ, ἐσύρετο
μὲ ἀπαρδειγμάτιστον ταχύτητα, καὶ μ' ἐπρόφθανεν
εἰς τὰ καρχήσια· ἄλλοτε ἔδεον μὲ τὴν ἄκραν σχοινίου,
πορτογάλλιον, καὶ ἄνωθεν τοῦ μεγάλου καταρτίου τὸ
διεύθυνον πρὸς τὸ μέρος ὅπου εὕρισκετο· ἐνῶ δὲ ἐ-
πλησίαζε νὰ τὸ λάβῃ, τὸ ἀνέσυρον παρευθύν. Μετὰ
πολλοὺς ἀγῶνας ματαίους, ἤλλαζε σχέδιον μάχης·
ἐπροσποιεῖτο ὅτι δὲν τὸν ἐμελλε πλέον περὶ τοῦ πορ-
τογαλλίου, ἀπεμακρύνετο, ἀνέβαινε ἀργὰ ἀργὰ εἰς τὰ
σχοινία, καὶ ἔπειτα, διὰ πηδήματος ἀνελπίζτου, ἤρ-
παζεν αἶφνης τὸ σχοινίον ἀφ' οὗ ἐκρέματο τὸ πορτο-
γάλλιον· ἀλλ' ἔαν, προλαμβάνων, ἀνέσυρα τὸ σχοι-
νίον, ἀπηλπίζετο, ἐπληττε τὸν ἄερα μὲ φωνὰς ὀξεῖας,
ἐρρίπτετο ἐπάνω μου, μ' ἔσφιγγε δυνατὰ, ἕως οὗ εἴτε
βιάζων με, εἴτε συνθηκολογῶν, κατέκτα τὸ ἀντικείμε-
νον τῶν ἐπιθυμιῶν του.

Εἰς δύο περιστάσεις διαφόρους, τὸν εἶδον φοβε-
θέντα φόβον μέγαν. Μίαν ἡμέραν ἤμεθα πλησίον τῆς
νῆσου τῆς Ἀναλήψεως, ὅταν μᾶς ἔπερον ὀκτὼ χελώνας·
αὐτοὶ ἀμέσως ἀνέβη εἰς τὸσον ὕψος εἰς ὅσον δὲν εἴ-
χεν ἔως τότε ἀναβῇ, καὶ ἐκείθεν παρετήρει τὰς χε-
λώνας· τὰ μακρὰ χεῖλιν του, κρεμασθέντα ἔτι πλέον,
ἐφάνιντο ὡς ῥύγχος κυνός· ἐφώναζε παραδόξως, καὶ
ἡ φωνὴ του ὁμοίαζε συγχρόνως μὲ γρύλλισμα χοίρου
καὶ μὲ κρωγμὸν ἱέρακος. Μετὰ τινα ὥραν κατέβη εἰς
τὸ κατὰστρωμα· ἀλλ' ἐξηκολούθει νὰ ῥίπτῃ βλέμ-
ματα λοξὰ ἐπὶ τῶν χελωνῶν, καὶ νὰ ἱσταται μακράν.

Ὁ δευτέρος του φόβος προῆλθεν ἀπὸ τὴν θέαν ἀν-
θρώπου γυμνοῦ, λουομένου ἐντὸς τῆς θαλάσσης.

ΤΟ ΣΠΗΛΑΙΟΝ ΤΗΣ ΑΔΕΛΣΒΕΡΓΗΣ.

Ἡ ἐπομένη περιγραφή μετεφράσθη ἐκ τοῦ Ἀγγ-
λικοῦ. Ἐγγράφη δὲ καὶ μᾶς ἐκοινοποιήθη ὑπὸ
νέας κυρίας, ἥτις πολλὰ ἔτη διέτριψε μεταξὺ ἡ-
μῶν, καὶ εἶναι γνωστὴ εἰς ὅλην τῶν Ἀθηνῶν τὴν
κοινωνίαν· τὰ δὲ ἀνώνυμα αὐτῆς συγγράμματα
ἀπέκτησαν φήμην εἰς τὴν Ἀγγλίαν διὰ τὴν χά-
ριν τοῦ ὕψους τῶν, καὶ διὰ τὸ ὕψος καὶ τὴν τόλμην
τῶν ιδεῶν τῶν.

Μεταξὺ Τεργέστης καὶ Βιέννης κεῖται ὁ νομὸς
τῆς Καρνιόλης, γνωστὸς διὰ τὰς φυσικὰς του καλ-

λονάς, καὶ γνωστότερος διὰ τὸ σπήλαιον τῆς Ἀδελ-
σβέργης. Ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐπισκεφθῶμεν καὶ νὰ πα-
ρατηρήσωμεν τὸ ὑπόγειον τοῦτο ἄντρον, ἀνεχωρή-
σαμεν ἐκ Τεργέστης ἀπὸ πρωΐας· ἐπειδὴ ὁμως ἡ
ἡμέρα μας ἐπροχώρει βραδέως, ὡς συμβαίνει συ-
νήθως κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Εὐρώπην, ἐφθάσαμεν
εἰς Ἀδελσβέργην τὴν ἐπιούσαν, διανυκτερεύσαντες εἰς
Πρεουάδην, πλησίον τοῦ ὁρους ὅπου κεῖται τὸ
σπήλαιον. Εἰς Πρεουάδην μᾶς ὠδήγησαν εἰς κα-
τὰστημα ὅπου καταγράφονται τὰ ὀνόματα τῶν πε-
ριηγητῶν, καὶ πληρόνεται ὑπ' ἐκάστου μικρὰ τις
ποσότης, προσδιορισμένη εἰς ἐπιδιόρθωσιν τῆς ὁδοῦ,
τῆς μετὰ μεγίστης δυσκολίας κατασκευασθείσης ἐν-
τὸς τοῦ σπηλαίου. Ἐνταῦθα μᾶς ἐδόθησαν ὁδηγοί,
τῶν ὁποίων τὸ ἐνδυμα, καταλλήλοτατον διὰ τὸν
κάτω κόσμον ὄντινα ἐπρόκειτο νὰ ἐπισκεφθῶμεν,
ἐδίδεν εἰς αὐτοὺς ἥθος καταχθόνιον, ἐπειδὴ ἦτον δλό-
μαυρον. Τὴν ἐντύπωσιν ταύτην κατέσταινον πολὺ
ζωηροτέραν αἱ μεγάλαι λαμπάδες, τὰς ὁποίας πε-
ριέφερον ἀκαταπαύστως τῆδε κάκεισε, καθὼς καὶ
αἱ ἄγραι χειρονομίαι, καὶ αἱ βροντώδεις καὶ δύσχητοι
φωναὶ τῶν, ὁμιλούντων γλῶσσαν ἀκατάληπτον, διά-
λεκτον οὖσαν, ὡς μᾶς εἶπον, τῆς Σλαυικῆς. Ἐκα-
στος αὐτῶν ἀνέλαβε τὴν φροντίδα ἐνός ἐξ ἡμῶν, καὶ
ἐβάδιζε πλησίον τοῦ ὁδηγουμένου, διὰ τῆς πετρώδους
καὶ δυσβάτου ὁδοῦ τῆς φερούσης πρὸς τὴν εἰσόδον τοῦ
σπηλαίου, ἥτις εἶχε σχῆμα πύλης καμαρωτῆς, καὶ
ἦτον ἠνεωγμένη ἐπὶ τοῦ βράχου, πολὺ ὑπεράνω μέρους
ἀποκρήμνου. Φθάσαντες εἰς εἰδός τι πλατείας, ἴδομεν
ἐν τῶν πρώτων θαυμάτων τοῦ περιέργου τούτου σπη-
λαίου· ἀπὸ τὸ ὕψος ὅπου εὕρισκόμεθα, ἐδλέπομεν τὰς
πλήρεις χάριτος περιστροφὰς τοῦ Πεύκου, ποταμοῦ
ἀκοκτὰ μεγάλου, ὅστις, κυλίων μὲ ταχύτητα τὰ
ἄσθονα καὶ χρυσαυγὴ ὕδατά του διὰ τῆς μακρᾶς
κοιλιάδος δι' ἧς εἴχομεν διαβῇ τὴν προτεραιάν, φθάνει
εἰς τὴν ὑπώρειαν, ἐκεῖ δὲ, τρεπόμενος ἀποτόμως
διευθύνεται πρὸς τὸ σπήλαιον, καὶ ἀποχαιρετίζων ἀ-
νελπίζτως πάλιν τὸ γλυκὺ φῶς τὸ χρυσεῖον τὰ σπιν-
θηρίζοντα κύματά του, καταπίπτει ὀρμητικῶς ἐντὸς
βαθείως καὶ σκοτεινοῦ βαράθρου τὸ ὅποιον δέχεται
χαῖνον αὐτόν, ὑποκάτω τοῦ μέρους ὅθεν ἐμελλε νὰ
εἰσελθῶμεν εἰς τὸ σπήλαιον, καὶ γίνεται ἄφαντος
ἐντὸς τῆς ἀχανοῦς ἐκείνης ἀβύσσου. Ἀλλὰ τὸ ἀνεξή-
γητον τοῦτο φαινόμενον δὲν εἶναι τὸ μόνον ἄξιον
θαυμασμοῦ ἰδοῦ καὶ ἄλλο πλέον ἀκατάληπτον· ἀ-
φοῦ τὸ ρεῦμα διατρέξῃ μέρος ἱκανὸν τοῦ σπηλαίου,
γίνεται ὅλως διόλου ἄφαντον, καὶ δὲν ἀναφαίνεται
πλέον ἐπὶ τῆς γῆς. Πῶς ἀπορροφᾶται τοσαύτη πο-
σότης ὕδατος; ποῦ βαθαροῦται; τοῦτο μένει μυ-
στήριον μέχρι τῆς σήμερον. Μία μόνη λύσις αὐτοῦ
παρουσιάζεται, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἐπαυξάνει μᾶλλον
τὴν ἀπορίαν. Εἴκοσι μίλια σχεδὸν μακράν τῆς Ἀ-
δελσβέργης, ἀπαντᾶται φαινόμενον τῶντι ἄξιον
θαυμασμοῦ· μέγας ποταμὸς ἀναβλύζει πολλὰ παραδό-
ξως, ὅχι ῥυάκιον σκοπεῖον νὰ προσλάβῃ ξένα ὕδατα
εἰς τοὺς κόλπους του, ἀλλ' ἀληθὴς καὶ πολυχέμου
ποταμὸς, ὅστις συγκροτεῖ ἀμέσως ρεῦμα, καὶ περι-
δινεῖται ἀδιακόπως μέχρι θαλάσσης. Ἐὰν παραδε-

χθῶμεν ὅτι ὁ ποταμὸς οὗτος, ὅστις ὀνομάζεται Τίμαθος, εἶναι ὁ ταρταρωθεὶς Πεύκας, ἀναπηδῶν λαῦρος εἰς τὴν γῆν, πρέπει τότε νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ σπήλαιον ἔχει τοιαύτην ἐκτάσιν, ὥστε νὰ καταπληχθῇ καὶ ἡ πλέον θερμουργὸς καὶ ἀεροβάτης φαντασία.

Ἡ εἰσόδος κλείεται διὰ μεγάλης πύλης σιδηρᾶς, πρὸ τῆς ὁποίας ἦτον τὴν στιγμὴν ἐκείνην συσσωρευμένον ἀπόσπασμα τοῦ Αὐστριακοῦ στρατοῦ, σκοπὸν ἔχον νὰ εἰσέλθῃ καὶ αὐτὸ εἰς τὸ σπήλαιον, καὶ ἀναμένον τοὺς ἀξιωματικούς του. Ἡ σύμπτωσις ἦτον εὐτυχεστάτη· διότι, ἐπειδὴ ἕκαστος αὐτῶν ἐκράτει λαμπάδα, ἠθέλωμεν παρατηρήσει καθαρώτερον τὸν ὑπογίον κόσμον. Διελθόντες διὰ μέσου αὐτῶν, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πύλην, τῆς ὁποίας ἀπεσύρθησαν τὰ σιδηρὰ καὶ οἱ μοχλοὶ, ἀφοῦ δὲ εἰσῆλθομεν, ἡ πύλη ἐκλείσεν ἐκ νέου μὲ κρότον, εἰδοποιήσαντα ἡμᾶς ὅτι ἐχωρίσθημεν ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν ζώντων.

Κατὰ πρῶτον εὐρέθημεν ἐντὸς μικροῦ ὑπογείου, ὅπου ἴδομεν δύο εἰσόδους σκοτεινάς, μίαν ἐκ δεξιῶν, καὶ ἄλλην ἐξ ἀριστερῶν. Οἱ ὁδηγοὶ μᾶς ἔλαβον τότε ἀπὸ τὰς χεῖρας, ἀλλὰ μὲ τρόπον δεικνύοντα, ὅτι δὲν ἤμεθα πλέον ἐλεύθεροι νὰ βαδίζωμεν κατ' ἀρέσκειαν· ὅταν μάλιστα τραπέντες πρὸς ἀριστεράν, καὶ βυθισθέντες εἰς τὰ σκότη, ἠσθάνθημεν τοὺς πόδας μας ὀλισθαίνοντας ἐπὶ τοῦ καθύγρου ἐδάφους, ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαιότατον νὰ παραδοθῶμεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ὁδηγῶν, οἵτινες, ἔχοντες τὴν ἐξίν τοῦ νὰ περιπατῶσιν εἰς τὸ χάος ἐκεῖνο, μᾶς ἔσυρον μὲ ταχύτητα. Μετ' ὀλίγον ἐξέλειψε καὶ ἡ τελευταία ἀκτίς τοῦ φωτός. Πνοαὶ ἀνέμου ὑγροῦ καὶ ψυχροῦ προσέβαλλον τὸ πρόσωπον, ζέφος βαθύς καὶ ἀδιάκοπος μᾶς ἐπεκάλυπτε πανταχόθεν, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ μας, συνειθισμένοι εἰς τοῦ ἡλίου τὴν λάμψιν, ἐκλείοντο αὐτομάτως ὁσάκις ἀπῆντων τὸ μικρὸν φῶς τῶν δύο λαμπάδων, τῶν μοναδικῶν τούτων ἀστέρων μας, ἐν τῷ μέσῳ τῆς φρικτῆς ἐκείνης νυκτός. Ἐπλανήθημεν ἱκανὴν ὥραν χωρὶς νὰ διακρίνωμεν κανέναν ἀντικείμενον· ἀλλ' ἐπὶ τέλους, οἱ ὁδηγοὶ ἐστάθησαν, καὶ μᾶς ἐπροσκάλεσαν νὰ παρατηρήσωμεν τὰ περὶ ἡμᾶς. Ὑψηλοῦσαμεν, καὶ βαθυμῶδον, συνειθισάντες εἰς τὸ ψηλαφητὸν ἐκεῖνο σκότος, ἴδομεν ἀμυδρῶς θέαμα, δύσκολον νὰ περιγραφῇ. Ἐφαίνετο ὅτι εὐρισκόμεθα ἐντὸς εὐρυγώρου ἀλλὰ μυστηριώδους βασιλείου, ὅπου ἡ νύξ, ἐξοριθεῖσα ἀπὸ τὴν ὑφ' ἡλίου, ἐγκαθίδρυσεν ἀνενοχλήτως τὸν αἰώνιον θρόνον της. Οἱ ὁδηγοὶ, μεταβαίνοντες ἐνθεν κἀκεῖτε, ἐπροσπάθουν νὰ μᾶς δώσωσιν ἰδέαν τινὰ τοῦ ἀτελευτήτου ἐκείνου σπηλαίου. Καὶ τῶνόντι, ἐφαίνετο ὅτι ἦτον ἀπέραντον κατὰ τε τὴν ἐκτάσιν καὶ τὸ ὕψος, ἐνῷ μόλις ἐφθάνεν εἰς τὰς ἀκράς μας ὁ φλοῖσθος τοῦ βέοντος βαθύτατα ὑπὸ τοὺς πόδας μας ποταμοῦ, φλοῖσθος ὑπόκωφος καὶ βραγχλώδης, ἀνόμοιος ἐκείνου τὸν ὁποῖον ἤκούσαμεν πρὸ μικροῦ ἐκτὸς τῶν βασιλείων τοῦ Πλούτωνος.

Ἀφοῦ παρήλθε τὸ πρῶτον αἶσθημα τοῦ τρόμου καὶ τῆς ἐκπλήξεως, ἐμείναμεν ἐκστατικοὶ ἐνώπιον τῆς μεγαλοπρεπεστάτης ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ φυσικοῦ ἐκείνου παλατίου, καὶ τοὶ βλέποντες αὐτὸ διὰ φωτὸς ἀ-

σθενοῦς. Πέριξ ἡμῶν, πανταχόθεν, ἴδομεν καθαρώτερον, στήλας σταλακτίτου παμμεγίστας, λευκὰς ὡς χιῶν, ἀπρωρημένας καὶ διαλαμπούσας ἐν τῷ σκότει πολὺ ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν μας, καὶ ἐξέστημεν συλλογισθέντες ὅτι ὁ χρόνος μόνος ὑπῆρξεν ὁ ἀρχιτέκτων τῶν ὀγκωδῶν ἐκείνων κίονων· λέγω ὁ χρόνος μόνος, διότι ἴδομεν πολλοὺς λεπτοὺς σταλακτίτας, ὡς κηρία πηχθέντα νεωστὶ, ἕκαστος τῶν ὁποίων εἶχεν εἰς τὴν ἀκρὰν λαμπρὸν κρύσταλλον ἀπορρέυσαντα ἐκ τοῦ ὑγροῦ ἐκείνου, καὶ περιέχοντα ὕλην τινὰ ἀναλυομένην, ἐξ ἧς σχηματίζονται· ἡ δὲ ὕλη αὕτη, συμπυκνωμένη βαθυμῶδον, μεταβάλλεται δι' ἐνδεδεχῶν βράνιδων καὶ σταλαγμῶν, διὰ τῆς παρελεύσεως ἐτῶν καὶ αἰώνων, (ἐπειδὴ βεβαίως εἶναι ἔργον αἰώνων), εἰς τοὺς ἐξαισίους ἐκείνους καὶ κολοσσαίους στύλους, οἵτινες φαίνεται ὅτι ὑποστηρίζουσι τὴν ἀόρατον τοῦ ἀντρου ὁροφήν. Ἀλλὰ τῆς φύσεως ἡ γόνιμος καὶ ἀειφόρος χεὶρ, δὲν ἐκαλλώπισε μὲ μόνὰ ταῦτα τ' ἀριστουργήματα τὸ καταγώγιον ἐκεῖνο τοῦ Ἐρέβους· διότι οἱ σταλακτίται αὐτοὶ ἔχουσι μορφὰς παντοειδεῖς, ποτὲ μὲν μεγάλας καὶ φρικώδεις, ποτὲ δὲ λεπτὰς καὶ ὠρῖας, ὡς ἂν ἐλαξεύθησαν ἀπὸ χεῖρα καλλιτέχνου· συνδυαζόμενοι δὲ μὲ τοὺς ὑψικρύφους βράχους, οἵτινες ἀορθοῦνται τραχεῖς καὶ φοβεροὶ ἀπὸ βάθης ζοφερά, ὡς ἀπὸ μυχοῦς μαύρου ὠκεανοῦ, παριστάνουσιν ἁλλεπαλλήλως φαινόμενα θαυμάσια καὶ καταπληκτικά, συναπαρτίζοντα ποικιλίαν σκηνῶν ἀπερίγραπτον. Παράδοξα καὶ μυστηριώδη σχήματα ἦσαν συσσωρευμένα περὶ ἡμᾶς, καὶ ἀναρίθμητοι στενωποὶ καὶ μεγαλοπρεπεῖς πρόδομοι ἐφαίνοντο εἰς τὰ εἰσέτι ἀνεξερευνήτα μέρη τοῦ σπηλαίου. Ἡ ὁδὸς δι' ἧς ἐπρόκειτο νὰ χωρήσωμεν μεταξὺ τῶν βράχων, ἀλλοῦ μὲν ἐστηρίζετο ἐπὶ φυσικῶν, ἀλλοῦ δὲ ἐπὶ τεχνητῶν ἀψίδων, αἵτινες κατεσκευάσθησαν βεβαίως μὲ ἀπειρον δυσκολίαν. Ἐνῷ ἐπροβαίνομεν πρὸς τὰ ἐνδότερα τοῦ καταχθονίου ἐκείνου κόσμου, οἱ ὀφθαλμοὶ μας ἠπατῶντο ἀπὸ τὰ ἀντικείμενα· τοῦ μὲν ἐνομιζόμεν ὅτι ἐβλέπομεν τὰς μαυρωπὰς πτέρυγας μεγάλου τινὸς ναοῦ, ἔχοντος κωδονοστάσια ὑπερνεφῆ καὶ γοθτικὰς ζωφόρους, τοῦ δὲ τὸ θέαμα μετεβάλλετο, καὶ οἱ βράχοι παρίστανον μικροσκοπικόν τι χωρίον μὲ κοιλάδας καὶ λόφους, καὶ πόλεις μακρὰν κειμένας, χωρὶς ὅμως φωτός, καὶ τοῦ δόμοι περιέχοντες ἀγάλματα ἐν συμμετρίᾳ, ἐπὶ βάθρων λευκῶν ὡς ἡ χιῶν, κατεμάγευσον τὰς ὄψεις μας. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν παιγνίων τούτων τῆς φύσεως, τὸ ὠραιότερον εἶναι τὸ λεγόμενον τῆς σημαίας, κατάλευκον πραγματικῶς ὡς σημαία ἀναπεπταμένη, καὶ ἔχουσα πτυγὰς, ἐκάστη τῶν ὁποίων εἶν' ἐντελέστατα ἐσχηματισμένη, καὶ παρυφαμένη πρὸς τὰς ἀκράς μὲ γραμμὴν ξανθὴν. Εἰς τὴν ἀπόκρυφον ἐκείνην ἐπικράτειαν τοῦ Χάους, εὗρομεν ὅλην τὴν τελειότητα τῶν ἔργων τῆς φύσεως, τὴν ὁποίαν ἀπαντῶμεν καὶ εἰς τὰ λεπτότερα φύλλα, καὶ τὰ πλέον εὐθρυπτα ἄνθη τῆς γῆς· ὁ χρωματισμὸς ἐκάστου σταλακτίτου, καὶ τοῦ παραμικροτέρου, ἦτον τόσῳ προσφυὴς καὶ ἐραῖος, ὥστ' ἐνόμιζέ τις ὅτι ἐξεργάσθη ἀπὸ γραφίδα λεπτοτάτην ζωγράφου. Ὅσάκις τις τῶν ὁδηγῶν ἔκρουε μὲ μικρὰν ράβδον τινὰ τῶν κίονων τούτων, ἐξήρχετο ἡχος

μεταλλικός μελωδικώτατος, καὶ ἐπηύξανε τὸ φρικῶδες τῶν ποικίλων τοῦ ἀέρος ψιθυρισμῶν, τοὺς ὁποίους συνεκρότει πρὸ πάντων ὁ ὅλως ἰδιαιτερός τρόπος καθ' ὃν ἀντελάλει ἡ ἡχώ, ἀντανακλωμένη ἀπὸ ἀψίδος εἰς ἀψίδα καὶ ἀπὸ βράχου εἰς βράχον. Λάμψις τις ἀγρία καὶ ἀδιάκοπος ἐγεννᾶτο ἀπὸ τοὺς ἀενάους σταλαγμοὺς τοῦ ὕδατος, ἥτις, ἀγνοῶ διὰ τί, μᾶς ἐπροξέεινε φρίκην καὶ τρώντι, ἦτον δύσκολον ν' ἀποβάλωμεν τὴν ἰδέαν, ὅτι τὸ τρομερὸν ἐκεῖνο ἄντρον δὲν κατωκεῖτο ἀπὸ ὄντα τεράστια.

Ολίγον μετὰ ταῦτα ἐπροχωρήσαμεν· ἀλλὰ μετὰ ἐν ἡ δύω μίλια, ἀπηγγεῖτο γεννησιότης διὰ νὰ προβῶμεν εἰς τὰ ἀνεξιχνίαστα βάθη· ἡ δὲ δὸς ἦτον καὶ δύσβατος καὶ ἐπικίνδυνος, καὶ ἄνευ τῆς συντονιστικῆς τῶν ὁδηγῶν μας συνδρομῆς, ἠθέλωμεν ἴσως ἐγκαταλείψει πᾶσαν δοκιμὴν περαιτέρω ὁδοιπορίας. Καταβάντες διὰ κρημνοῦ ὑψηλοτάτου, ἐρθάσαμεν εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, οὗτινος ὁ φλοίσβος προσέβαλλε θορυβωδιστερον, καθ' ὅσον ἐπλησιάζομεν, τὰς ἀκοάς μας, ἕωστού πατήνητησε πάταγος· τὸ φῶς τότε τῶν λαμπάδων ἐξέριψε τὰς ἀσθενεῖς τοῦ ἀκτίνος εἰς τὸν ἀφρόν του, καὶ μᾶς ἔδειξε πῶς συνετρίβοντο τὰ κύματα κατὰ τῶν ἀκαταμαχῆτων ὀρίων του· ἀνελθόντες μετὰ πολλὴν κόπον εἰς τὴν κορυφὴν βράχου ἀποτόμου καὶ ὀλισθηροῦ, μετέβημεν εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος δι' ἀψίδος φυσικῆς, ὁγδοήκοντα ποδῶν μῆκος ἐχούσης.

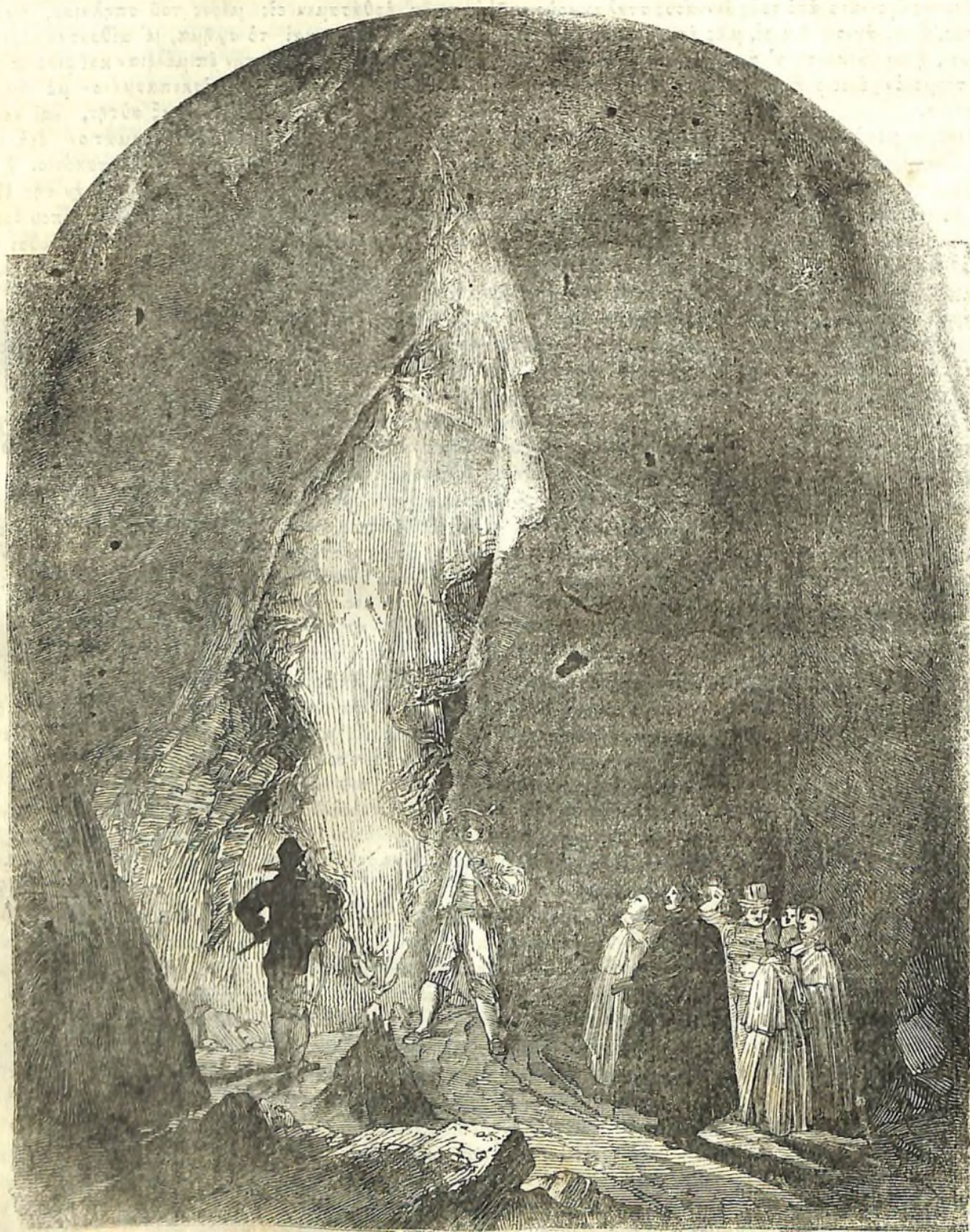
Ὑπάρχουσι πολλαὶ διόδοι πλάγιαι, εὐρυχωρόταται μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον, τὰς ὁποίας ὁμως δὲν ἐπεσκέφθη κανεὶς μέχρι τῆς σήμερον διὰ τὸ δυσπρόσιτον αὐτῶν· ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ συλλάβῃ τις ἰδέαν ἀκριβῆ περὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ σπηλαίου, οὗτινος μόνον τὸ γνωστὸν μέρος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς κατώφλιον αὐτοῦ. Ὅτι τὸ σπήλαιον τοῦτο ἐγνωρίζετο πολὺ πρότερον, ἀποδείχθη ἀπὸ τὴν γενομένην πρὸ τινος ἀνακάλυψιν αἰθούσης μεγίστης, οἱ τοῖχοι τῆς ὁποίας εἶν' ἐσκεπασμένοι μὲ δνόματα καὶ ἐπιγραφὰς φερούσας χρονολογίαν ἀπὸ τοῦ 1213 μέχρι τῆς ἀρχῆς τῆς 15. ἑκατονταετηρίδος, ὅτε φαίνεται ὅτι ἡ εἰσόδος τῆς ἐρράχθη ἀπὸ σεισμὸν ἢ ἄλλον κλονὸν ὑπέγειον. Πληθος ὀστέων οὐκ τῶν εὐρέθησαν ἐντὸς αὐτῆς, ἐξ ὧν τινὰ ἀνῆκον εἰς ζῶα πάντῃ ἄγνωστα, καθὼς καὶ ὁλόκληρος ἀνθρώπου σκελετὸς ἀπολελιθώμενος, ἔχων θέσιν ἀγωνιῶντος καὶ κρατῶν μὲ τὴν μίαν τῶν χειρῶν στήλην ὡς διὰ νὰ στηριχθῇ. Ἰσως δυστυχές τι ὃν, οὗτινος ἡ λαμπὰς ἐσβέσθη κατὰ περίστασιν, περιπλανηθὲν ἀπηλλισμένον εἰς τὸν ἀδιέξοδον ἐκεῖνον λαβύρινθον, εὗρηκεν ἐπὶ τέλους ἐκεῖ τάφον φρικῶδη καὶ αἰώνιον.

Ἐντὸς ἑλοὺς βαθυτάτου, εἰς τὰ ἀπόκρυφα τοῦ σπηλαίου, εὐρέθη ὁ παράδοξος ἰχθύς, *Πρωτεύς*. Τὸ περίεργον τοῦτο ζῶον ἦτον πάντῃ ἄγνωστον ὅτε ἀνεκαλύφθη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν αἴθυσσον ἐκεῖνην· τοιαῦτα δὲ εἶναι αἱ ἐξαιρέσεις τοῦ καὶ ἡ μορφή του, ὥστε κατήχησεν ἀντικείμενον πολλῶν ἐξετάσεων. Εἶν' ἐκ τοῦ εἶδους τῶν ἐγγελύων, ἔχον, ὡς λέγεται, ἐνὸς ποδὸς μῆκος, καὶ στεροῦμενον ὀφθαλμῶν, ὡς ἂν ἐπλάσθη ἐπιτρὸς διὰ νὰ ζῇ εἰς τὴν βαθύσκοτον καὶ ἀκατοίκητον ἐκεῖνην χώραν· τὸ χρῶμα του εἶναι ὡς τὸ τῆς

σαρκὸς, ἀλλὰ μεταβάλλεται εἰς ἰάνθινον ἅμα ἐκτεθῇ εἰς τὸ ὑπαιθρον· ἀγνοεῖται εἰτέτι μέχρι τίνος δύναται νὰ ζῇ ἄνευ τροφῆς, ἂν καὶ οἱ σοφοὶ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Γερμανίας ἀρῇκαν αὐτὸ ἄσιτον ἐπὶ πολὺ.

Εἵχομεν τελειώσει τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς ὁδοιπορίας μας, ὅτ' ἐρθάσαμεν εἰς μέρος τοῦ σπηλαίου, ὅμοιον κατὰ τε τὸ ὕψος καὶ τὸ σχῆμα, μ' αἰθούσαν εὐρείαν, διεσκευασμένην μὲ μεγίστην ἐπιμέλειαν καὶ φιλοκαλίαν· τὸ ἔδαφος ἦτον ξηρὸν καὶ ἐσκεπασμένον μὲ ἄμμου· ἔδραι ὑπῆρχον λελαξευμένα· περίξ αὐτῆς, καὶ κοῖλος βράχος ἐσχημάτιζεν ὠραιότατον δωμάτιον διὰ τοὺς μουσικούς. Ἐνταῦθα συνέρχονται ἐπτακόσιοι ἢ καὶ πλείότεροι ἄνθρωποι κατ' ἔτος, τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ διὰ δαπάνης ἐννεακοσίων περίπου δραχμῶν, φωταγωγοῦσι τὴν αἴθυσσαν καὶ συγκροτοῦσι χορόν. Περιέργον εἶναι ν' ἀκούσῃ τις τοὺς θόλους ἐκείνους ἀντηχοῦντας ἀπὸ τὴν ἁρμονίαν τῆς μουσικῆς καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν βημάτων τῶν χορευτῶν· ἐὰν δὲ τὸ σπήλαιον εἶναι τρώντι, ὡς δοξάζουσιν οἱ περίξ οἰκοῦντες χωρικοὶ, ἔργον δαιμονίων καὶ πνευμάτων καταχθονίων, ποσάκις ἄρα ἐγέλασαν αὐτὰ ἰδόντα τὴν μωρίαν καὶ τὴν ματαιότητά τῶν θνητῶν, εἰσχωρούσας καὶ εἰς αὐτὰ τῆς γῆς τὰ ἔγκατα; Ὅταν ἐκαθήταμεν ἐκεῖ διὰ νὰ λάβωμεν μικρὰν ἀναψυχὴν, βοή μεγάλη καὶ σύμμικτος, ἅμα δὲ καὶ φῶς ἀφθονον, προσέβηλον τὰς ἀκοάς καὶ τὰς ὄψεις μας, καὶ ἐνομίσαμεν ὅτι στρατὸς δαιμόνων ἤρχετο καθ' ἡμῶν· οἱ εἰσβαλόντες ὁμως ἦσαν οἱ Γερμανοὶ τοὺς ὁποίους εἵχομεν ἰδεῖ εἰς τὸν ἄνω κόσμον, σείοντες τὰς λαμπάδας των, καὶ ἀναπέμποντες φωνὰς ἐκπλήξεως καὶ χαρᾶς. Ἐθαυμάσαμεν τότε ἰδόντες διὰ τῆς φωτοχυσίας, σειρὰς ἀπείρους θαλάμων, τοὺς ὁποίους οὐδ' εἵχομεν πρὶν φαντασθῇ· καὶ ὅταν οἱ λαμπαδηφόροι διέβαινον ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου διὰ τῶν στενῶν διόδων, ἐφαίνετο ὅτι ὄφρις πύρινος εἴρπεν εἰς τὰς σχισμάδας τοῦ ἄντρου. Καὶ τοὶ κεκμηκότες καὶ ῥιγῶντες, περιήλθομεν καὶ πολλὰ ἄλλα μέρη, ἕωστού ἐρθάσαμεν ὅπου καὶ τῶν μᾶλλον ῥιψοκινδύνων ἢ περιέργεια ἀναγκάζεται νὰ σβεσθῇ. Ἀλλ' ὅτι ἔδομεν ἐνταῦθα, εἶναι ἴσως τὸ θαυμαστότερον· ἐξελλόντες ἀπὸ χαμηλὴν καὶ στενὴν διόδον, εὐρέθημεν εἰς πλατεῖαν ἀπέραντον, τῆς ὁποίας τὰ ὅρια κατεκαλύπτοντο ὑπὸ δμίχλης ζοφερᾶς. Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας ἔκειτο, ὡς εἰς κοιτίδα κατεσκευασμένην ἐκ βράχων κολοσσίων, μικρὰ τις λίμνη ὠραιότατη, ἥς τινος τὰ διαυγέστατα ὕδατα ἦσαν ἀκύμαντα καὶ γαληναῖα, ὡς ἐκεῖνα ἐφ' ὧν ἀντανακλῶνται αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου, καὶ πνέουσιν αἱ γλυκεῖαι αὔραι τῆς γῆς. Μικρὰ τις ἐροικὴς ἐσταλεύετο παρὰ τὴν ὄχθην, δι' ἧς πᾶς ῥιψοκίνδυνος ἐδύνατο νὰ διαβῇ εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος, καὶ νὰ ἐξερευνηθῇ τὰ μυστήρια τοῦ σπηλαίου· μεγίστη ὁμως ἡ δυσκολία καὶ μεγαλήτερος ὁ κίνδυνος· δι' ὃ ἐπαναλαμβάνονται πολλὰ ἱστορικά τραγικὰ περιηγητῶν, οὔτινες, τολμήσαντες νὰ διαπλεύσωσι τὴν λίμνην, εἴτε δὲν ἐφάνησαν πλέον, εἴτε εὐρέθησαν κατακερματισμένοι ἐπὶ τῶν βράχων. Ὅσον τὸ καθ' ἡμᾶς, δὲν ἐδυνάμεθα πλέον νὰ ὑπάγωμεν εἰς ἀναζήτησιν καὶ ἄλλων θαυμασίων. Ἦμεθα εἰς

ἄκρον κεκοπιακότες, καὶ τὰ πέδιλά μας εἶχον το-
σοῦτον κατασχισθῆ, ὥστε πᾶν βῆμα ἦτον νέα βί-
σανος τῶν ποδῶν μας Ἡ ἐπάνοδός μας ὑπῆρξεν
ἄρα βραδεῖα καὶ ἐπίπονος· καὶ τότον εἶναι ἀληθές
ὅτι ἡ ἀσθένεια τῆς ἀνθρωπίνης σαρκὸς διαταράσσει
τὰς δυνάμεις τοῦ νοῦς, ὥστε ὁ πρῶτός μας ἐν-
θουσιασμός ὑπεχώρησεν εἰς τὰ παθήματα τοῦ σώμα-
τός μας, καὶ τὰ ἴδια ἀντικείμενα ἅτινα ἐθαυμάζομεν

πρὸ μικροῦ, μᾶς ἐχρησίμευον ἤδη ὡς ἀπλᾶ σημεῖα
τῆς προόδου μας πρὸς τὸν ἄνω κόσμον. Ἄλλ' ὅποιος
ὑπῆρξεν ὁ τρόμος μας ὅταν ὀλίγον ἔλειψε νὰ σβεσθῇ·
τὰ εἰσώτα μας ἀπὸ σφοδρὰν τινὰ πνοὴν ἀνέμου! Ἀνα-
πρόφυκτος ἦθελεν εἶσθαι τότε ἡ καταδίκη μας· διότι
εἶναι ἀδύνατον νὰ εὑρεθῇ ἄνευ φωτὸς ἡ ἐξοδος τοῦ
ἀδιεξετήτου ἐκείνου λαβυρίνθου.
Ἀνέκφραστος ὑπῆρξεν ἡ χαρά μας, ὅταν ἀμυδρὸν
φῶς διετοξεύθη ἐν μέσῳ τῆς βαθείας ἐκείνης νυκτὸς,
τὸ ὅποιον, αὐξάνον ὀλίγον κατ' ὀλίγον, μᾶς ὠδήγη-

σεν εἰς κόσμον ὠραιότητος, ἀνθέων δροσερῶν, ζεφύρων γλυκυπνόων, καὶ ἀκτίνων ζωοπαρέχων. Τοσούτω σφοδρὰ ἦτον ἡ μετάβασις ἀπὸ τοῦ σκότους εἰς τὸ φῶς, ὥστ' ἐτυφλώθημεν σχεδὸν κατ' ἀρχάς. Τὴν γῆν ἐφώτιζε τὸ κοινὸν φῶς, τὸ ὁποῖον δεχόμεθα τοσούτον ἀγνωμόνως καθ' ἑκάστην καὶ ὁμῶς μᾶς ἐφάνη περιβεβλημένη χλαμύδα ἀκτινοβόλον καὶ πλουσιωτάτην. Καὶ τῷ ὄντι, μόλις μετὰ μίθς νυκτὸς ἀνάπαυσιν εἰς τὸ πλησιόχωρον πολίχινον, ἐπεισθημεν ὅτι δὲν διστελοῦμεν ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν ὀνείρου, ἐνὸς ἐπλανώμεθα εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς.

ΦΡΑΓΚΛΙΝΟΥ

Σχέδιον καθ' ὃ διέταξε τὴν ζωὴν του καὶ ἐπετάχυνε τὴν ἠθικὴν του βελτίωσιν.

Ἀπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ. Ἐκ τῶν ἱπομνημονευμάτων τοῦ Φραγκλίνου.

... Περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην συνέλαβον τὸ τολμηρὸν καὶ δυσχερὲς σχέδιον τῆς ἠθικῆς ἐμαυτοῦ τελειοποιήσεως, ἐπιθυμῶν νὰ ζῶ χωρὶς οὐδενὸς οὐδέποτε σφάλματος, καὶ νικῶν ὅσα ἐδύναντο νὰ προσέλθωσιν ἀπὸ κακὰς κλίσεις, κακὰς ἔξεις καὶ κακὰς σχέσεις.

Γνωρίζων, ἢ νομίζων ὅτι γνωρίζω τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν, ἐφρόνουν, ὅτι ἐδυνάμην νὰ πράττω τὸ μὲν καὶ ν' ἀποφεύγω τὸ δέ. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἀνεκάλυψα ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο δὲν εἶναι ὅσον ἐνόμιζον εὐκόλον, διότι, ἐνῶ προσεῖχον καὶ ἐμερίμνων πῶς νὰ προφυλαχθῶ ἀπὸ ἐν σφάλμα, ἐνέπιπτον αἰφνιδίως εἰς ἄλλο. Εἰς τὰς στιγμὰς ταύτας τῆς ἀπροσεξίας ἐπεκράτει ἡ ἔξις, καὶ ἡ κλίσις ὑπερίσχυε πολλάκις τοῦ λογικοῦ. Μέχρι τέλους δ' ἐσυμπέρανα, ὅτι μόνῃ ἡ θεωρητικὴ πεποίθησις περὶ τοῦ συμφέροντος ὃ ἔχομεν νὰ εἴμεθα ἐντελῶς ἐνάρετοι, δὲν ἀρκεῖ ὅπως μᾶς προφυλάττῃ ἀπὸ παρεκτροπῆς, ὅτι δὲ πρέπει πρὸ πάντων νὰ ὑπερνικήσωμεν καὶ ἐναντίας ἔξεις, καὶ ν' ἀποκτήσωμεν ἔξεις καλὰς, καὶ νὰ ῥιζώσωμεν αὐτὰς ἐν ἡμῖν, πρὶν ἐλπίσωμεν διαγωγὴν κατὰ πάντα εὐθεῖαν, καὶ πάντοτε ἀδιάσειστον.

Εἰς ἀναγνώσεις μου εἶχον ἀπαντήσῃ πολλάκις ἀριθμηθεῖς ἠθικῶν ἀρετῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐκτεταμένας, κατὰ τὴν τάσιν ἑκάστου τῶν συγγραφέων τοῦ νὰ περιλαμβάνῃ πλείονας ἢ ἐλάσσονας ιδέας ὑπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐπωνυμίαν· οὕτω τινὲς ἐφῆρμον τὴν λέξιν ἐγκράτεια εἰς μόνην τὴν βρῶσιν καὶ πόσιν, ἐν ᾧ ἄλλοι τὴν ἐξέτεινον εἰς πᾶν εἶδος ἡδονῆς, ὀρέξεως, κλίσεως, πάθους τῆς ψυχῆς ἢ τοῦ σώματος, ὡς καὶ εἰς αὐτὴν τὴν φιλαργυρίαν καὶ τὴν φιλοδοξίαν. Ἀπεφάσισα λοιπὸν, τὴν σαφήνειαν προτιμῶν, νὰ μεταχειρισθῶ μᾶλλον πολλὰ ὀνόματα, ἐφαρμόζων αὐτὰ εἰς ὀλίγας ιδέας, παρὰ τ' ἀνάπαλιν, πολλὰς ιδέας περιλαμβανομένας εἰς ὀλίγα ὀνόματα. Καὶ οὕτω συνήνωσα εἰς δεκατρία ὀνόματα ἀρετῶν πᾶν ὅ,τι μοι ἐφαίνετο τότε χρήσιμον ἢ ἐπιθυμητὸν, καὶ εἰς ἕκαστον ὄνομα προσήρτησα ἅν' ἐν βραχὺ ἀξίωμα, ἐξηγοῦν πόσῃ ἐκτασιν ἐδίδον εἰς τὴν σημασίαν του.

Ἰδοὺ τὰ ὀνόματα τῶν ἀρετῶν μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν των.

1. ΕΓΚΡΑΤΕΙΑ. Μὴ τρώγῃς ὥς νὰ βαρύνῃς, μὴ πίνῃς ὥς νὰ ζαλισθῇς.
2. ΣΙΩΠΗ. Λέγε μόνον ὅ,τι χρήσιμον εἰς τοὺς ἄλλους ἢ εἰς σὲ αὐτόν. Μὴ περιττὰς ὁμιλίαις.
3. ΤΑΞΙΣ. Πᾶν πρᾶγμα εἰς τὸν τόπον του, πᾶν ἔργον εἰς τὸν καιρὸν του.
4. ΑΠΟΦΑΣΙΣ. Ἀποφάσιζε νὰ πράττῃς ὅ,τι πρέπει, καὶ πράττε ἀφεύκτως ὅ,τι ἀπεφάσισας.
5. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ. Δαπάνη μόνον πρὸς ὄφελος τῶν ἄλλων ἢ σοῦ, δηλαδή μὴ ἀσώτει.
6. ΦΙΛΕΡΓΙΑ. Μὴ σπαταλᾷς τὸν καιρὸν. Ἀσχολοῦ πάντοτε εἰς ὠφέλιμα· φεύγε τὰ περιττὰ ἔργα.
7. ΕΙΔΙΚΡΙΝΕΙΑ. Μὴ κακὰς προσποιήσεις· φρόνιμι ἀθῶως καὶ δικαίως. Ὁμιλεῖ ὡς φρονεῖς.
8. ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ. Μὴ ἀδικεῖ τινὰ ἢ βλάπτων αὐτόν, ἢ ἀμελῶν νὰ τὸν ὠφελῇς ὅ,τι σὲ διατάττει τὸ χρέος σου.
9. ΜΕΤΡΙΟΠΑΘΕΙΑ. Φεύγε τὰ ἄκρα. Μὴ αἰσθάνεσαι τὰς προσβολὰς μετὰ τὴν ζωηρότητα ὅσης σοὶ φαίνονται ἀξία.
10. ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΣ. Μὴ δέχου ἀκαθαρσίαν οὔτε ἐπὶ τοῦ σώματος, οὔτε ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων, οὔτε εἰς τὴν οἰκίαν σου.
11. ΗΡΕΜΙΑ. Μὴ ταράττεται ἀπὸ μικροῦ ἀξία, οὔτε ἀπὸ κοινὰ καὶ ἀφευκτα συμβάντα.
12. ΣΕΜΝΟΤΗΣ. Μὴ προσβάλῃς ὥς πρὸς αὐτὴν οὔτε σοῦ οὔτε τῶν ἄλλων τὴν συνείδησιν, τὴν εἰρήνην, ἢ τὴν ὑπόληψιν.
13. ΤΑΠΕΙΝΩΣΙΣ. Μιμοῦ τὸν Ἰησοῦν καὶ τὸν Σωκράτην.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ σκοπός μου ἦτον ν' ἀποκτήσω ὅλας τὰς ἀρετὰς ταύτας, ἔκρινα ὠφέλιμον νὰ μὴ διασπάσω τὴν προσοχήν μου, προσκαλὼν αὐτὴν εἰς ὅλας συγχρόνως, ἀλλὰ νὰ τὴν προσηλῶ ἐπὶ τινὰ καιρὸν εἰς μίαν καὶ μόνην, ἣν νὰ ὑπερνικῶ πρὶν μεταβῶ εἰς ἄλλην, καὶ οὕτω καθέξῃς, μέχρις οὔ διατρέξω καὶ τὰς δεκατρεῖς κατ' ἰδίαν.

Ἀλλὰ, συλλογιζόμενος ὅτι ἡ προηγουμένη κτῆσις τινῶν ἐξ αὐτῶν, διευκολύνει τινῶν ἄλλων τὴν ἐξοικείωσιν, τὰς διέταξα διὰ τοῦτο κατὰ τὸν προηγούμενον πίνακα, καὶ προέταξα τὴν ἐγκράτειαν, διότι αὐτὴ διατηρεῖ τὴν κεφαλὴν ψυχρὰν καὶ καθαρὰς τὰς ιδέας, ὅπερ εἶναι ἀναγκαῖον, ὅταν πρέπη νὰ ἀγρυπνώμεν πάντοτε, καὶ ἀδιαλείπτως νὰ φυλαττώμεθα ὅπως καταπολεμῶμεν τὰ θέλητρα τῶν ἀρχαίων ἔξεων καὶ τὴν δύναμιν τῶν δελεασμῶν οἵτινες μᾶς πολιιοκοῦσιν. Ἀφ' οὗ ἄπαξ ἐφωκιοῦμένη τὴν ἀρετὴν ταύτην, ἡ σιωπὴ μοι ἐγένετο πολὺ εὐκολωτέρα. Καὶ ἐπειδὴ ἦτον ἡ ἐπιθυμία μου, ἐν ᾧ ἐπέδιδον εἰς τὴν ἀρετὴν, ν' αὐξήσω συγχρόνως τὰς γνώσεις μου, ἐννοῶν ὅτι εἰς τὰς συνομιλίας διδασκόμεθα περισσότερον διὰ τοῦ ὠτίου παρὰ διὰ τῆς γλώσσης, ἐπιθυμῶν δὲ νὰ ὑπερνικήσω καὶ ἢν εἶχον ἔξιν πολυλόγου καὶ λάλου εὐτραπείας, ἥτις καθίστα τὴν συναναστροφὴν μου εὐπρόσδεκτον εἰς τοὺς ἐπιπολαίους τῶν ἀνθρώπων μόνους, κατέ-

τάξα τὴν σιωπὴν ὡς δευτέραν ἀρετὴν. "Ἡλπίζον δὲ ὅτι αὕτη μετὰ τῆς τάξεως, ἣτις ἔπεται τρίτη, ἤθελε μοι παρέξει τὸν ἀπαιτούμενον πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ σχεδίου καὶ τῶν σπουδῶν μου καιρόν. "Ἄν κατάρθουν ν' ἀποκτήσω τὴν ἀρετὴν τῆς ἀποφάσεως, αὕτη θὰ μ' ἐχορήγει τὴν ἀναγκαίαν ἐπιμονήν, ὅπως ἀποκτήσω καὶ τὰς λοιπὰς ἀρετάς. Ἡ οἰκονομία καὶ ἡ φιλεργία ἀπαλλάττουσαί με τῶν τελευταίων χρεῶν ὅσα μοι ἔμενον, καὶ χορηγοῦσαί μοι ἀνεσιν καὶ ἀνεξαρτησίαν, θὰ μὲ καθίστων εὐκολωτέρα τὴν ἀσκήσιν τῆς εἰλικρινείας, τῆς δικαιοσύνης, κτλ. Σκεφθεὶς δὲ τότε, ὅτι κατὰ τὴν συμβουλὴν τῶν χρυσῶν ἐπῶν τοῦ Πυθαγόρου, εἶχον ἀνάγκην καθημερινῆς ἐξετάσεως ἑαυτοῦ, ἐφεύρον τὴν ἐπομένην μέθοδον.

Κατεσκευάσατο μικρὸν βιβλίον δεκατριῶν σελίδων, ἔχον ἐπὶ κεφαλίδος ἐκάστης ἐπιγεγραμμένην μίαν τῶν ἀρετῶν. Διήρετα δὲ τὰς σελίδας δι' ἐρυθρᾶς μελάνης εἰς ἑπτὰ στήλας, διὰ τὰς ἀντιστοιχοῦς

Σχῆμα τῶν σελίδων.

ΕΓΚΡΑΤΕΙΑ.

Μὴ τρώγῃς ὡς νὰ βαρύνῃς, μὴ πίνῃς ὡς νὰ ζαλισθῇς.

	Κυρ.	Δευτ.	Τρίτ.	Τετρ.	Πέμπ.	Παρ.	Σάβ.
Ἐγκ.							
Σιωπ.	"	"		"			
Τάξ.	"	"			"	"	"
Απόφ.		"				"	
Οἶκον		"				"	
Φιλε.			"				
Εἰλικ.							
Δικ.							
Μετ.							
Καθ.							
Ἦρεμ.							
Σεμ.							
Ταπ.							

Ἀπεφάτισα λοιπὸν ν' ἀφιερῶσω ἀνὰ μίαν ἐβδομάδα ἐμβριθοῦς προσοχῆς εἰς ἐκάστην τῶν ἀρετῶν τούτων ἀλλήλοδιαδόχως. Οὕτω κατὰ τὴν πρώτην ἐβδομάδα ἢ πρωτίστη φροντίς μου ἦτον ν' ἀποφύγω πᾶσαν, καὶ τὴν ἐλαχίστην, παρεκτροπὴν κατὰ τῆς ἐγκρατείας, ἀφίνων τὰς λοιπὰς ἀρετάς νὰ εὐδωθῶσιν ὅπως δυνατόν, σημειῶν ὅμως ἐπιμελῶς τὰ σφάλματα εἰς τὸ τέλος πάσης ἡμέρας. Ἄν κατὰ τὴν πρώτην ἐβδομάδα ἐδυνάμην νὰ διατηρήσω τὴν πρώτην γραμμὴν χωρὶς σημείου, ἐνόμιζον ὅτι εἶχον ἀρκούντως ἐνδυναμωθῇ ὡς πρὸς τὴν ἀσκήσιν τῆς πρώτης ἀρετῆς, καὶ ἀρκούντως εἶχον ἀπαλλαγῇ τῆς ἐπιβρότης τοῦ ἐναντίου ἐλαττώματος, ὥστε νὰ τολμήσω νὰ ἐκτείνω τὴν προσοχήν μου εἰς τὴν δευτέραν, καὶ νὰ προσπαθῶ νὰ διατηρῶ δύο γραμμὰς λευκάς. Ἐξακολουθῶν οὕτω μέχρι τῆς τελευταίας, ἐδυνάμην νὰ τὰς διατρέξω ὅλας εἰς δεκατρεῖς ἐβδομάδας, καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνω τὴν ἀσκήσιν

ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, γράψας ἄνωθεν ἐκάστης αὐτῶν τὰ ἀρχικὰ γράμματα ἐκάστης τῶν ἡμερῶν. Ἐπειτα δὲ ἔσγραψα δεκατρεῖς ἐγκαρσίους ἢ ὀριζοντίους γραμμὰς, καὶ ἄνωθεν ἐκάστης ἔγραψα τὰ ἀρχικὰ γράμματα μιᾶς τῶν ἀρετῶν. Εἰς δὲ τὸ τετράγωνον τὸ ἀντιστοιχοῦν εἰς ἐκάστην τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν ἡμερῶν, ἔγραψον, ἀνὰ πᾶσαν ἐσπέραν, διὰ μελάνης, μικρὸν σημεῖον εἰς ἐνθύμησιν τοῦ σφάλματος ὃ εἶχον πράξει κατὰ τῆς δεινῆς ἢ δεινῆς ἀρετῆς, ὡς ἐπειθόμην ὑπὸ τῆς ἐξετάσεως τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ συνειδήσεως.

τετράκις τοῦ ἔτους. Καθὼς ὁ θέλων νὰ καθάρισῃ τὸν κηπὸν του, δὲν ἐκρίζοι ὅλους τοὺς τριβόλους συγχρόνως, διότι τοῦτο ἤθελεν ὑπερβῇ τοὺς τρόπους καὶ τὰς δυνάμεις του, ἀλλ' ἀρχεται ἀπὸ μιᾶς γωνίας, καὶ ἀφ' οὗ ἐτοιμάσῃ ἐκείνην, μεταβαίνει εἰς ἄλλην· οὕτως ἡλπίζον νὰ ἐμψυχῶμαι βλέπων εἰς τὰς σελίδας ἐγκαταγεγραμμένας τὰς προόδους μου εἰς τὴν ἀρετὴν διὰ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σημείων, μέχρις οὗ, μετὰ πολλὰς ἐπαναλήψεις, νὰ εὐτυχῆσω νὰ ἰδῶ τὸ βιβλίον μου ἐντελὲς λευκὸν εἰς τὸ τέλος τῆς περιόδου τῶν δεκατριῶν ἐβδομάδων.

Τὸ βιβλιάριόν μου ἔφερε τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν ἐκ τοῦ Κάτωτος τοῦ Ἀδδισῶνος.

» *Ναὶ, θέλω ἐπιμείνει.*

Ἐάν τι ὄν ἀνώτερον ὑπὲρ τὴν γῆν ἰσχύῃ, (περὶ αὐτοῦ τὸ πᾶν λαλεῖ καὶ τὸ ἀποδεικνύει) τὸ ὄν ἐκεῖνο προφανῶς τὴν ἀρετὴν ἀμοιβόν, τῆς εὐτυχίας δι' ἡμᾶς ἐπιπεδοῖ τὴν τρίβον. »

Εἰς αὐτὴν ἐπρόσθεσα καὶ τὴν ἀκόλουθον ἐκ τοῦ Κικέρωνος:

» *Ἡ φιλοσοφία, ὁδηγὸς τῆς ζωῆς, ὡς πηγὴ τῶν ἀρετῶν καὶ μάλιστα τῶν κακίων, μία κατὰ σὲ ἡμέρα προτιμότερα ὅλης ἀθανασίας ἐν τῇ κακίᾳ.* » Τουσ. Ε', 11.

Τέλος καὶ τὴν ἐξῆς ἐκ τῶν παροιμιῶν, ὅπου ὁ Σολομὼν ὁμιλεῖ περὶ σοφίας ἢ ἀρετῆς.

» *Μῆκος γὰρ βίου καὶ ἔτη ζωῆς ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ αὐτῆς πλοῦτος καὶ δόξα. Αἱ ὁδοὶ αὐτῆς ὁδοὶ καλᾶι, καὶ πάντες οἱ τρίβοι αὐτῆς εἰρήνη.* » Παροιμ. Γ. 16. 17.

Θεωρῶν δὲ τὸν Θεὸν ὡς τὴν πηγὴν πάσης σοφίας, ἐσχέφθην, ὅτι ἦτον δίκαιον καὶ ἀναγκαῖον νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν βοήθειάν του πρὸς ἀπόλαυσιν αὐτῆς· δι' ὃ συνέταξα τὴν ἐπομένην σύντομον προσευχὴν, καὶ ἔγραψα αὐτὴν ἐπὶ κεφαλίδος τῶν πινακῶν τῆς ἰδίας ἐμαυτοῦ ἐξετάσεως, ὥπως τὴν μεταχειρίζομαι καθ' ἐκάστην.

» *Παντοδύναμε ἀγαθότης! πάτερ ἐπιεικειάς! ὁδὴ γὰρ πανεύσπλαγχνε! Θεὸς ἐν ἐμοὶ τὴν σοφίαν δι' ἧς νὰ ἐξευρίσκω τὴν ἀληθῆ μου συμφέροντα. Δός μοι ν' ἀκολουθῶ ἐμμόνως τὰς συμβουλὰς τῆς. Δέχθητι πᾶν ὅ,τι δύναμαι νὰ πράξω ὑπὲρ τῶν λοιπῶν τέκνων σου, ὡς τὸ μόνον δεῖγμα εὐγνωμοσύνης, ὃ ἔχω νὰ σοὶ προσφέρω δι' ὅσα διηνεκῶς με εὐεργετεῖς.* »

Ἐνίοτε ἐπανέλεγον καὶ τὴν ἀκόλουθον μικρὰν προσευχὴν ἐκ τῶν ποιημάτων τοῦ Θόμφωνος,

Θεὲ, ὁ πλάσας τὴν ζωὴν, ὁ τὴν ἡμέραν πλάσας, τὴν ἀνοιάν μου ἴασεν καὶ τὰς κακίας πάσας.

Τὴν σὴν μεγαλοπρέπειον ἐπίδειξον μέγας, δειξόν ἐδ' αἶσχος τοῦ κακοῦ, τῆς ἀρετῆς τὸ κάλλος. Δικαιοσύνην δίδων μοι, εἰρήνην καὶ σφίαν, τὸν βίον μου εἰς διαρκὴ κατάρτιζ' εὐτυχίαν.

Ἐπειδὴ ἡ τάξις ἀπῆται ὥστε ἐκάστη ὥρα τῆς ἡμέρας νὰ ἔχῃ ὠρισμένην τὴν χρῆσιν τῆς, μία σελὶς τοῦ βιβλιαρίου μου περιεῖχε τὴν ἀκόλουθον διανεμὴν τῶν εἰκοσιτεσσάρων ὥρων τοῦ ἡμερονυκτίου.

Ἐξυπνῶ, ἀπευθύνομαι πρὸς τὸ θεῖον ἔλεος, διατάττω τὰ ἔργα τῆς ἡμέρας, διαγράφω τὸ σχέδιόν των. Ἀσχολοῦμαι εἰς τὰς ὑποθέσεις μου. Προγεύομαι.

8
9
10
11
Ἔργασία.

Μεσημβρία. 12
1
Ἀνάγνωσις. Ἐξέτασις λογαριασμῶν. Γεῦμα.

Δειλινόν. 2
3
4
5
Ἔργασία.

Ἑσπέρα. 6
7
8
9
Ἐρώτησις: τί καλὸν ἔπραξα σήμερον;

Νύξ 10
11
12
1
2
3
4
Ὑπνος.

Ἦρχισα δὲ νὰ ἐκτελῶ τὸ καθημερινὸν τοῦτο σχέδιον, καὶ τὸ ἐξηκολούθησα, ἐκτός τινων διακοπῶν αἰτινες σπανίως συνέβησαν.

Μετὰ πολλῆς μου δ' ἐκπλήξεως εὑρον ὅτι εἶχον πολὺ περισσότερα ἐλαττώματα ἀφ' ὅ,τι ἐνόμιζον· ἀλλ' εὐχαρίστως τὰ εἶδα ἐλαττούμενα κατ' ὀλίγον. Διὰ νὰ μὴν ἔχω τὴν δυσκολίαν ν' ἀνανεῶ συνεχῶς τὸ βιβλιάριόν μου, διότι εἶχε κατατρυπήσει, ὥστε ἐξεον τὰ σημεῖα τῶν παλαιότερων σφαλμάτων διὰ νὰ ἐγγράφω νεώτερα, ἀντέγραψα τοὺς πίνακές μου καὶ τὰ αξιώματά των εἰς πέταλα ἐλεφαντίνου ὁστοῦ. Εἰς αὐτὰ δ' ἐχάραξα ἐρυθρὰς γραμμάς διαρκῶς, καὶ τὰ σφάλματά μου ἐσημείουν ἐπ' αὐτῶν διὰ μολυβδοκονδύλου, ὥστε εὐκόλως ἐδυνάμην νὰ ἐξαλείψω τὸ σημεῖον με ὑγρὸν σπόγγον. Μετὰ τινὰ καιρὸν ὅμως ἐσημείουν μίαν μόνον περίοδον κατ' ἔτος, καὶ μετὰ ταῦτα μίαν μόνον εἰς διάστημα πολλῶν ἐτῶν· τέλος δ' ἔπαυσα ἐντελὲς τὰς σημειώσεις ταύτας, ὅταν αἱ ὁδοὶ πορίαι καὶ αἱ λοιπαὶ συνεχεῖς ἀσχολίαι μου ἀπῆτουν ὅλον μου τὸν καιρὸν.

Τὸ ἄρθρον τῆς ταξέως ἦτον τὸ δυσχερέστερον δι' ἐμέ· διότι ἐνόησα, ὅτι τὸ σχέδιον τῆς διανομῆς τῆς ἡμέρας μου, ἦτον μὲν κατορθωτὸν δι' ἄνθρωπον εἰς ὃν ἡ φύσις τῶν ἀσχυλῶν του τῷ ἀφίνει ἐλευθέραν τὴν χρῆσιν τοῦ καιροῦ του, ὡς εἰς τοὺς ἔργατας

τοῦ τυπογραφείου, παραδείγματος χάριν, ἀλλὰ πα-
ρεῖχε πολλές δυσκολίας εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ τυ-
πογραφείου, τὸν υποχρεούμενον νὰ ἔχη διαφόρους
σχέσεις εἰς τὸν κόσμον, καὶ νὰ δέχεται ἀνθρώπους
πολλάκις εἰς τὰς ὥρας αἵτινες εἰσὶν εἰς ἐκεί-
νους μᾶλλον εὐθετοὶ παρὰ εἰς αὐτόν. Πολὺ δύσκο-
λον μοὶ ἐφαίνετο ἀκόμη νὰ τηρῶ τὴν τάξιν καὶ ὡς
πρὸς τὴν θέσιν ἣν ἔπρεπε νὰ ἔχη ἕκαστον πρᾶγμα,
ἕκαστον χαρτίον κλπ. Κατὰ δυστυχίαν δὲν εἶχον
συνειθίσει ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας νὰ εἶμαι μεθοδικός,
καὶ ἔχω τόσον καλὸν μνημονικόν, ὥστε δὲν ἤσθανό-
μην τὸ ἐλάττωμα τῆς ἀταξίας. Τὸ κεφάλαιον τοῦτο
ἐπομένως τόσην προσοχὴν καὶ τόσους ἀγῶνας ἀπῆται
παρ' ἐμοῦ, καὶ τότεν ἠγανάκτουν διὰ τὰς συνεχεῖς
μου ἐλλείψεις καὶ ὑποτροπὰς, καὶ διὰ τὴν ὀλίγην
μου πρόδον, ὥστε σχεδὸν ἀπεφάσιστα νὰ παραιτηθῶ
τῆς πάλης, καὶ μέχρι τέλους νὰ ὑποκύψω εἰς τὸ ἐ-
λάττωμα τοῦτο. Ὁμοιάζον ἄνθρωπόν τινα ὅστις
εἶχεν ἔλθει ν' ἀγοράσῃ πέλεκυν ἀπὸ τὸν γείτονά μου
τὸν μαχαίροποιόν, καὶ ἤθελεν ὥστε ὅλη ἡ ἐπιράνεια
αὐτῆς νὰ εἶναι στιλπνὴ καθὼς ἡ κοπίς. Ὁ ἔμπορος
συγκατένευσε νὰ στιλδῶτῃ τὸν σίδηρον τοῦ πελέ-
κους, ἂν μόνον ὁ ἀγοραστὴς ἤθελε νὰ στρέφῃ αὐτὸς
τὸν τροχόν. Ἦρχισε λοιπὸν νὰ στρέφῃ αὐτὸς, ἐνῶ
ὁ ἔμπορος ἐπέβλεπεν ἰσχυρῶς τὸν σίδηρον εἰς τὸν λί-
θον. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος, εὗρισκε τὸ ἔργον ἐπιπονον,
ἄφινεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὸν τροχόν, καὶ ἐζήτη-
ν νὰ ἰδῇ πόσον τὸ ἔργον προώδευε. Τέλος ἠθέλησε
νὰ λάβῃ τὸν πέλεκύν του ὁποῖος ἦτον. — Ὅχι!
εἶπεν ὁ ἔμπορος· στρέφε, στρέφε ἀκόμη. Ὁ πέλεκυς
μετὰ μίαν στιγμὴν θὰ γίνῃ λαμπρότατος· μέχρι
τοῦδε εἶναι κατὰ μέρη μόνον στιλπνός. — Ἀδιόφορον,
εἶπεν ὁ ἀγοραστής. Νομίζω ὅτι τὸν προτιμῶ μὲ τὰς
κηλίδας του.

Αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει, νομίζω, εἰς πολλοὺς ἀν-
θρώπους, οἵτινες, ἐξ αἰτίας τῆς ἀτελείας τινῶν τρό-
πων ὁποῖος ὁ δοκιμασθεὶς παρ' ἐμοῦ, εὗρισκοντες
πολὺ δύσκολον τὴν ἐνάσκητιν τινῶν καλῶν ἐξέων,
καὶ τὴν ἐξάλεψιν τινῶν ἐλαττωμάτων, ἐγκαταλεί-
πουν τὸν ἀγῶνα, καὶ λέγουσι μέχρι τέλους, ὅτι
προτιμῶσι τὸν πέλεκυν μὲ κηλίδας. Ἐν τι ἐν ἐμοί,
ἔχον ἀξίωσιν λογικοῦ, μοὶ ἔλεγεν ἐνίοτε, ὅτι ἡ ὑπερ-
βολικὴ ἀκρίβεια αὕτη ἥ, ἀπῆτουν παρ' ἐμαυτοῦ,
ἦτον ἴσως εἶδος ἡθικῆς εὐηθείας, ἥτις, ἂν ἦτον
γνωστὴ, ἐδύνατο νὰ μὲ καταστήσῃ καταγέλαστον·
ὅτι ὁ ἐντελής χαρακτήρ ἐκτίθεται εἰς τὸν κίνδυνον
νὰ ἐφελκύτῃ καθ' ἑαυτοῦ φθόνον καὶ μῖσος· καὶ ὅτι
ὁ ἄνθρωπος ὁ θέλων τὸ καλόν, πρέπει νὰ συγκατα-
τεθῇ νὰ ἔχη μικρά τινα ἐλαττώματα, διὰ νὰ μὴ
εἶναι ἐπαχθὴς εἰς τοὺς φίλους του. Ἡ ἀλήθεια εἶναι,
ὅτι ἡμῖν ἀδιόρθωτος ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τῆς τά-
ξεως, καὶ ἥδη, ὅταν ἐγήρασα καὶ ἐξησθένητε τὸ μνη-
μονικόν μου, αἰσθάνομαι τὴν ἑλλειψιν τοῦ προτερή-
ματος τούτου. Ἀλλ' ἐν γένει, ἂν καὶ ποτὲ δὲν ἐφασα
εἰς τὴν ἐθέρευσιν ἐντέλειαν, ἂν καὶ ἔμεινα μάλιστα
πολὺ ἀπέχων αὐτῆς, αἱ προσπάθειάι μου ὅμως μὲ
κατέστησαν καλλήτερον καὶ εὐτυχέστερον ἀφ' ὅ,τι
θὰ ἦμην χωρὶς αὐτῶν· οὕτως, ὁ θέλω, νὰ γίνῃ καλ-

λιγράφος διὰ τῆς μιμητικῆς ὥραίων χαλκογράφων
παραδειγμάτων, ἂν καὶ ποτὲ δὲν δύναται νὰ φθάσῃ
εἰς αὐτῶν τὴν ἐντέλειαν, ἐθίζει ὅμως τὴν χειρὰ του,
καὶ ἀποκτᾷ γράψιμον καθαρὸν καὶ εὐανάγνωστον.

Εἶναι ὠφέλιμον ἴσως νὰ μάθωσιν οἱ ἀπόγονοί μου,
ὅτι, διὰ τοῦ μικροῦ τούτου μηχανήματος, εἰς τῶν
προγόνων αὐτῶν, βοηθούμενος ἀπὸ τὴν θείαν χάριν,
ἀπῆλause πάσης τῆς ζωῆς του τὴν σταθερὰν εὐτυχίαν,
μέχρι τοῦ ἐβδομηκοστοῦ ἐνάτου ἔτους τῆς ἡλικίας
του, ὅταν γράφῃ τὰς σελίδας ταύτας. Ὅσα δυστυχῆ-
ματα δύνανται νὰ σκιάτωσι τὸ ἐπίλοιπον τῶν ἡ-
μερῶν του, κεῖνται εἰς τὰ γόνατα τῶν θεῶν· ἂν
ὅμως ἐπέλθωσιν, ἡ ἀνάμνησις τῶν παρελθουσῶν
ἡμερῶν θέλει τῷ δίδει τὴν δύναμιν τοῦ νὰ τὰ ὑπο-
μένῃ μετὰ καρτερίας. Εἰς τὴν ἐγκράτειάν του ἀ-
ποδίδει τὴν διαρκῆ του ὑγείαν, καὶ τὴν μέχρι τοῦδε
ἀκόμη διατηρουμένην εὐρωστίαν του. Εἰς τὴν φι-
λεργίαν καὶ τὴν οἰκονομίαν ἀποδίδει τὴν ἀνεσιν ἣν
ἀπέκτησεν ἐπὶ νεότητός του, τὴν εὐπορίαν ἥτις
μετ' ὀλίγον διεδέχθη αὐτήν, καὶ ὅλας τὰς γνώσεις
αἵτινες τὸν κατέστησαν ἱκανὸν νὰ γίνῃ πολίτης χρήσι-
μος, καὶ τῷ ἐχορήγησαν φήμην τινὰ μετὰ τῶν σο-
φῶν. Εἰς τὴν εὐδικρίτειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ὀρεῖται
τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς πατρίδος του, καὶ τὰ ἐντίμα
ἀξιώματα ὅσα τῷ ἐνεπιστεύθησαν. Τέλος εἰς τὴν
ἐπιβρόχην ὅλων τούτων τῶν ἀρετῶν ὁμοῦ, ὅσον ἀ-
τελῶς καὶ ἂν ἐδυνήθη νὰ τὰς ἀποκτήσῃ, ὀρεῖται τὴν
φαιδρότητα τῆς διαθέσεώς του, καὶ τὴν εὐθυμίαν τῆς
ὁμιλίας του, ἥτις καθιστᾷ ἐπιζήτητον μέχρι τοῦδε
τὴν συναναστροφὴν του, εὐάρεστον δὲ καὶ εἰς τοὺς
νέους αὐτούς. Ἐλπίζω λοιπὸν ὅτι τινὲς τῶν ἀπο-
γόνων μου, θέλουσι μιμηθῇ τὸ παράδειγμα τοῦτο,
καὶ θέλουσιν εὐχαριστηθῇ.

Παρατηρῶ ὅτι τὸ σχέδιον τοῦτο τῆς διαγωγῆς
μου δὲν ἦτον μὲν ἀστήρικτον εἰς βάσιν ὀρθηκευτι-
κὴν, ἀλλ' οὐδὲ μετέτρεξε δόγματός τινος, οὐδ' ἀ-
νῆκεν εἰς ἰδιαιτερόν τι ὀρθηκευμα. Ἀπέφυγα δὲ
τοῦτο ἐπίτηδες· διότι, πεποιθὼς περὶ τῆς ὠφελείας
καὶ τῆς ἀξιολογότητος τῆς μεθόδου μου, καὶ ὅτι
δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους
ὅλων τῶν θρησκειῶν, σκοπὸν δὲ ἔχων καὶ νὰ τὴν δημο-
σιεύσω ποτὲ, ἐπεθύμουν νὰ μὴ προσκρούσῃ εἰς πρό-
ληψιν οὐδενὸς ἀτόμου ἢ δόγματος. Ἐμελέτων νὰ
γράψω μικρά τινα σχόλια περὶ ἐκάστης τῶν ἀρετῶν,
καὶ ν' ἀποδείξω τὴν ὠφέλειαν τῆς ἀποκτήσεως αὐ-
τῶν, καὶ τὴν ζημίαν ἐκ τῶν εἰς αὐτὴν ἀντικειμένων
ἐλαττωμάτων. Ἐπροτιμήμην δὲ νὰ ἐπονομάσω τὸ
βιβλίον μου Ἀρετῆς τέχνη, διότι ἐμελλε νὰ δει-
κνύῃ τοὺς τρόπους τῆς ἀποκτήσεως αὐτῆς, καὶ ἡ-
θελε διαφέρει ἐπομένως τῶν ἀπλῶν προτρεπτικῶν
βιβλίων πρὸς καλοκάγαθον, ἔπου δὲν διδάσκεται
οὐδὲ δείκνυται διὰ τίνων ὁδῶν δύναται τις νὰ φθάσῃ
εἰς αὐτήν. Αὐτὰ ὁμοιάζουσι τὸν ἄνθρωπον περὶ οὗ
λέγει ὁ Ἀπόστολος, ὅτι ἡ ἐλεημοσύνη αὐτοῦ ἦτον
ὅλη εἰς λόγους, διότι ἀντὶ νὰ δείξῃ εἰς τὸν γυμνόν
καὶ εἰς τὸν πεινῶντα ποῦ καὶ πῶς νὰ εὕρῃ ἐνδύματα
καὶ τροφήν, τὸν προέτρεπε μόνον νὰ ἐνδυθῇ καὶ
νὰ φάγῃ. (Ἰακ. ἐπιστ. Γ. 15 καὶ 16)

Αἱ περιστάσεις ἤλθον τοιαῦται, ὥστε ἡ πρόθεσίς μου τοῦ νὰ γράψω καὶ δημοσιεύσω τὰ σγόλια ταῦτα ποτὲ δὲν ἐπραγματοποιήθη. Ἐνίοτε ἐβρίσκα μὲν ἐπὶ τοῦ χάρτου τινὰς σημειώσεις περὶ τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν σκέψεων ὅσας ἐμελλον νὰ μεταχειρισθῶ εἰς τὸ πόνημα τοῦτο. Ἀλλ' αἱ ἀδίκκοποι μέριμναι τῶν ἰδιωτικῶν υποθέσεων μου κατὰ τὴν πρώτῃν περίσδον τοῦ βίου μου, καὶ τῶν δημοσίων υποθέσεων αἵτινες μοὶ ἀνέτέθησαν μετὰ ταῦτα, μὲ ὑπεχρέωσαν πάντοτε ν' ἀναβάλω τοῦτο τὸ σχέδιον. Προσέτι δέ, ἐπειδὴ συνεδέετο εἰς τὸ πνεῦμά μου μετὰ σχεδίου ὁπωσούν ευρυτέρου, οὗ ἡ ἐκτέλεσις ἀπῆται ὀλόκληρον τὸν καιρὸν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν ἑνὸς ἀνδρός, μὲ ἀπέτρεψαν δ' ἀπ' αὐτοῦ πάντοτε ἀπροσδόκητοι καὶ διαρκεῖς ἀσυχολίαι, διὰ τοῦτο ἐμεινεν οὕτῳ πάντοτε ἀνεκτέλεστον μέχρι τοῦδε.

Ὁ σκοπὸς μου ἦτον νὰ ἐξηγήσω διὰ τοῦ συγγραμματος τούτου καὶ ν' ἀποδείξω τὸ ἀξίωμα, ὅτι, αἱ κακαὶ πράξεις δὲν εἶναι κακαὶ διότι ἀπαγορεύονται, ἀλλ' ἀπαγορεύονται διότι εἶναι κακαὶ. Καὶ θεωρῶν τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἤθελον ν' ἀποδείξω, ὅτι ὅστις θέλει νὰ ᾔῃαι εὐτυχής, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον ἀκόμη, εἶναι συμμέραν νὰ ᾔῃαι ἐνάρετος. Ἐπειτα δέ, ἐκ τοῦ ὅτι ὑπάρχουσι εἰς τὸν κόσμον πᾶμπολλοὶ πλούσιοι ἔμποροι, μεγιστᾶνες, ἐπικράτειαι, ἡγεμόνες, ἔχοντες ἀναγκὴν τιμῶν ἀνδρῶν πρὸς διεξαγωγὴν τῶν υποθέσεων των, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι εἶναι σπάνιοι πάντοτε, ἤθελον προσπιθῆναι νὰ ἐξάξω, πρὸς διδασκαλίαν τῶν νέων, τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας ταύτης, ὅτι ἐξ ὅλων τῶν προτερημάτων ὅσα δύνανται νὰ παρέξωσιν εὐπορίαν εἰς τοὺς πτωχοὺς, τὰ πλείστην ἐπαγγελλόμενα ἐπιτυχίαν, εἶναι ἡ εὐθύτης καὶ ἡ τιμιότης.

Ὁ κατάλογος τῶν ἀρετῶν, ὡς τὸν εἶχον κατ' ἀρχὰς συντάξει, περιεῖχε δώδεκα μόνας. Ἀλλ' ἐπειδὴ φίλος μου τις κούακερος μὲ εἰδοποίησεν ὅτι συνήθως θεωροῦμαι ὡς υπερήφανος, ὅτι ἡ ὑπεροφία ὑπεφάνετο πολλάκις εἰς τοὺς λόγους μου, καὶ ὅτι δὲν μοὶ ἤρκει μόνον νὰ ἔχω δίκαιον εἰς τὰς συζητήσεις, ἀλλ' ὅτι ἐγινόμην ὡς καὶ προπέτης, μοὶ ἀπέδειξε δὲ τοῦτο ὑπενθυμίσας εἰς ἐμὲ διάφορα παραδείγματα, ἀπεφάσισα νὰ προσπαθῶ νὰ θεραπεύσω καὶ τὸ ἐλαττωμα τοῦτο ἢ τὴν μωρίαν, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ὅλα, καὶ ἐπρόθεσα εἰς τὸν κατάλογόν μου τὴν ταπεινότητα, δοὺς εἰς τὴν λέξιν ταύτην σημασίαν εὐρεῖαν. Δὲν δύναμαι νὰ καυχῶμαι ὅτι κατώρθωσα τῶντι ν' ἀποκτήσω τὴν ἀρετὴν ταύτην, ἀλλ' ἐκέρδησα τουλάχιστον κατὰ μέγα μέρος τὴν ἐπιφάνειάν της. Ἀπεφίσισα σταθερῶς νὰ μὴ ἀντιλέγω ποτὲ ἀπ' εὐθείας τὰς γνώμας τῶν ἄλλων, καὶ νὰ μὴ ἀποφαίνωμαι ποτὲ ὀριστικῶς ὑπὲρ τῆς ἐδικῆς μου· κανόνα μάλιστα ἐπέβαλον εἰς ἑμαυτὸν, ν' ἀπέχω, κατὰ τοὺς ἀρχαίους κανονισμοὺς τῶν βουλῶν ἡμῶν, πάσης ἐκρράσεως κατηγορικῆς καὶ ἀποφασιστικῆς, ὅσον βεβαίως, χωρὶς ἀμφιβολίας, κτλ. ἀλλὰ νὰ λέγω ὑποθέτω, νομίζω, μοὶ φαίνεται ὅτι τοῦτο ἔχει οὕτως ἢ, πρὸς τὸ παρὸν μοὶ φαίνεται οὕτως. Ὅταν τις ἔλεγε γνώμην, ἥτις μοὶ ἐφαίνετο ἐσφαλμένη, δὲν ἐλάμβανον τὴν

εὐχάριστην νὰ τὴν ἀντικρούσω ἀποτόμως, καὶ νὰ τῷ ἀποδείξω ἀμέσως τὴν ἀτοπίαν τῶν λόγων του. ἀλλὰ, εἰς τὴν ἀπόκρισίν μου ἤρχιζον λέγων, ὅτι εἰς τινὰς περιπτώσεις, ὑπὸ τινὰς ὁρους, ἡ γνώμη του ἡδύνατο νὰ ᾔῃαι ἀληθής, ἀλλ' ὅτι εἰς τὴν παρούσαν περίστασιν ἐνόμιζον, μὲ ἐφαίνετο, ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶγεν ἄλλως κλπ. Δὲν ἤρghσα δὲ ν' ἀναγνωρίσω πόσον ὠφέλιμος μοὶ ἦτον ἡ μεταβολὴ αὕτη τῆς συμπεριφορᾶς μου. Αἱ συνδιαλέξεις μου ἐγίναν πολὺ μᾶλλον εὐχερστοί, διότι ὁ μετρίοτερος τρόπος καθ' ὃν ἐπρότεινον τὰς ιδέας μου, ταῖς ἐπρομήθευε ταχυτέραν ὑποδοχὴν καὶ ὀλιγωτέρας ἀντιλογίας· ἐπομένως ἡ σθανόμην καὶ ἑμαυτὸν ὀλιγωτέρον τεταπεινωμένον ὅταν ἀπεδεικνύετο ὅτι εἶχον ἄδικον, καὶ ἐπειθον εὐκολώτερον τοὺς ἄλλους νὰ παραιτῶνται τῶν ἐσφαλμένων δοξασιῶν των, καὶ νὰ συμφωνῶσι μετ' ἐμοῦ, ὅταν ἐγὼ εἶχον δίκαιον. Κατ' ἀρχὰς, διὰ νὰ ὑποκύψω εἰς τὴν μέθοδον ταύτην, ἠναγκάσθην νὰ βιάσω ὀλίγον τὴν φυσικὴν μου διαθέσιν, ἀλλὰ μέχρι τέλους τόσον τὴν συνείημισα, καὶ τόσον εὐκολος μὲ ἐφαίνετο, ὥστε πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν κάνεις ἴσως δὲν ἤκουτε ποτε ἐκ τοῦ στόματός μου, μίαν μόνον λέξιν δογματικῶς λεγομένην. Εἰς τὴν ἑξὶν ταύτην, συγχρόνως δὲ καὶ εἰς τὴν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτήρός μου, φρονῶ ὅτι πρέπει ν' ἀποδώσω πρὸ πάντων τὴν ἐμπιστοσύνην ἣν ἀπῆνθησα παρὰ ταῖς συμπατριώταις μου ὅταν ἐπρότεινόν νέους θεσμοὺς ἢ τροποποιήσιν τῶν ἀρχαίων, ὡς καὶ τὴν μεγάλην ἐπιβρότην ἥς ἀπελάμβανον εἰς τὰς δημοσίους συνελεύσεις, ὅταν ἐγίνα μέλος αὐτῶν. Διότι ἤμην πάντοτε κακὸς ῥήτωρ, διόλου εὐγλωττος, δισταζὼν πολὺ ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν λέξεων, μόλις ἀκριβολογῶν, καὶ ὅμως σχεδὸν πάντοτε ἡ γνώμη μου ὑπερίσχυε.

Καὶ τῷ ὄντι, μετὰξὺ ὅλων τῶν φυσικῶν ταῶν ἡμῶν, κανὲν δὲν εἶναι δυσκαταβλητότερον ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν. Ὅσον καὶ ἂν τὴν μετασχηματίζωμεν, ὅσον καὶ ἂν τὴν ταπεινώμεν, μένει πάντοτε ζῶτα, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀναφαίνεται. Ἰσως θέλετε ἐνίοτε τὴν ἀναγνωρίσει καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἀπομνημονεύματα· διότι καὶ ὅταν φρονῶ ὅτι τὴν καθυπέταξα ἐντελῶς, καὶ τότε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶμαι ὑπερήφανος διὰ τὴν ταπεινώσιν μου.

ΕΥΡΥΚΛΗΣ,

ὁ ἡγεμὼν τῶν Λακεδαιμονίων.

ὑπὸ Κ. Η.

Δὲν ὑπάρχει τύχη ἐλεεινότερα τῆς τύχης ἀνθρώπου δραστηρίου μὲν καὶ φιλοτίμου, ζῶντος δὲ ἐν κοινῇ νωθρᾷ καὶ δούλῃ. Τοῦτο συνέβαινεν εἰς τοὺς Σπαρτιάτας μάλιστα, ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἂν καὶ στερηθέντες τῆς πολιτικῆς αὐτονομίας, εἶχον ὅμως πάντοτε ἐλεύθερον τουλάχιστον

τὸ στάδιον τῆς τέχνης καὶ τῶν γραμμάτων, εἰς τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ διακριθῶσι καὶ νὰ τιμηθῶσιν. Οἱ δὲ Σπαρτιάται, οἵτινες ἄλλον βίον δὲν ἐγνώριζον, ἐν καιρῷ τῆς ἐλευθερίας, εἰμὴ τὸ προπολεμεῖν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἢ τὸ ἄρχειν αὐτῆς, ἤδη, πιεζόμενοι ὑπὸ τοῦ στιβαροῦ βραχίονος τῆς ξενικῆς ἐκείνης ἐξουσίας, κατέτριβον τὴν ζωὴν εἰς ἐλπίδας ματαίας, εἰς ἀγῶνας ἀτελεσφορήτους, καὶ κατέλειπον ἐπὶ τέλους μνήμην πονηρὰν ἀντὶ ἀγαθῆς. Τοιαύτη ὑπῆρξε μετὰ τῶν ἄλλων ἡ τύχη τοῦ ἡγεμόνος τῶν Λακεδαιμονίων Εὐρυκλέους.

Ὁ Εὐρυκλῆς ἦτον υἱὸς τοῦ Λαχάρους, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀντώνιος κατεδίκασεν εἰς θάνατον, ἔνεκεν ἐπιδρομῆς τινος εἰς τὰς περιοικίδας πόλεις, ἦτις, εἰς μὲν τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους, ἤθελεν ὀνομασθῆ Μεσσηνιακός, ὑποθέτω, ἢ ἄλλος τις τοιοῦτος πολυθρύλητος πόλεμος, ὑπὸ δὲ τῶν θειτικῶν Ῥωμαίων ἐχαρακτηρίζετο ἀπλούστατα ὡς ληστεία. Ἐλαβε δὲ ὁ Ἀντώνιος εἰς τὴν μερίδα αὐτοῦ τὴν Ἑλλάδα, κατὰ τὴν διαίρεσιν τῆς οἰκουμένης, τὴν μετὰ τὰς εἰς Φιλίππους μάχας, γενομένην μετὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀντωνίου. Ὁ υἱὸς τοῦ Λαχάρους ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικηθῇ τὸν ἐπονείδιστον ἐκείνον τοῦ πατρὸς θάνατον, καὶ, ἐκραγέντος μετ' ὀλίγον τοῦ τελευταίου καὶ κρίσιμου ἐμφυλίου τῆς Ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας ἀγῶνος, προέτρεψε τοὺς Σπαρτιάτας νὰ ταχθῶσι μετὰ τοῦ Ὀκταυίου. Εἶχον δὲ οἱ Σπαρτιάται καὶ ἄλλους σπουδαίους λόγους διὰ νὰ λάβωσι τὴν μερίδα ταύτην. Οἱ Μεσσηνιοὶ ἦσαν φίλοι τοῦ Ἀντωνίου· οἱ Λακεδαιμόνιοι ἄρα δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νῆ ἦναι ἐχθροὶ αὐτοῦ, διότι οἱ Ἕλληνες εἶχον πρὸ καιροῦ ἀποβάλλει τὸ πάλαι ποτὲ μεγαλεῖον, ἀλλ' ὄχι καὶ τὰς ἀρχαίας ἐριδας. Ἐπειτα οἱ Σπαρτιάται ἔδωκαν πρὸ ὀλίγου ἔτι ἄσυλον εἰς τὴν ἀπὸ Ἰταλίας φυγοῦσαν Λιουίαν, τὴν σύζυγον τοῦ Ὀκταυίου. Εἶναι ἀληθές ὅτι τότε ἡ Λιουία δὲν ἦτον ἔτι σύζυγος τοῦ Ὀκταυίου καὶ ὅτι μάλιστα ἦτο σύζυγος τοῦ Κλαυδίου Τιβερίου Νέρωνος, ὅστις ἔφυγεν ἐξ Ἰταλίας, διότι ἦτον ἐχθρὸς τοῦ Ὀκταυίου. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἡ ἐχθρα αὕτη ἐξέλιπεν. Ἡ Λιουία, ἐπανελθοῦσα εἰς τὴν Ῥώμην, τοσοῦτον, διὰ τῆς καλλονῆς αὐτῆς, ἐδελέασε τὸν Ὀκταύιον, ὥστε ὁ μὲν Τιβέριος Κλαύδιος Νέρων ἐνόμισεν ἄτοπον νὰ μὴ σπεύσῃ νὰ παραδῶσῃ αὐτὴν οἴκοθεν (ὥσπερ τις πατήρ, λέγει ὁ Δίων ὁ Κάσσιος) εἰς τὸν ἡγεμόνα, ὁ δὲ Ὀκταύιος, καὶ τοι ἐγκυον οὕτως ἔκτον ἤδη μῆνα ἀπὸ τοῦ Τιβερίου, παρέλαβε σύζυγον, ἀδείξας τῶν ποντιφικῶν, δηλαδὴ τῶν ἀρχιερέων. Ὁ Ὀκταύιος λοιπόν, ὁ χάριν τῆς Λιουίας καταπατήσας καὶ θεῖους καὶ ἀνθρωπίνους νόμους, ἦτο δυνατὸν νὰ μὴν ὁμολογῇ χάριτας πρὸς ἀνθρώπους οἵτινες ἔσωσαν αὐτὴν, κινδυνεύουσαν ἄλλοτε; Καὶ οἱ Σπαρτιάται; Δὲν ἦτον εὐλογώτατον νὰ συμμαχήσωσι μᾶλλον μετ' ἀνδρὸς ἔχοντος τοιαύτην ἀφορμὴν εὐγνωμοσύνης πρὸς αὐτοὺς, παρὰ μετὰ τοῦ Ἀντωνίου, ὅστις εἶχε τὴν αὐθάδειαν νὰ χαρακτηρίζῃ ὡς ληστείας τὰς τοσοῦτον ἐγκαίρους ἀξιώσεις αὐτῶν περὶ κυριαρχίας τῆς Πελοποννήσου, καὶ τὸ χεῖριστον, εἶχε φίλους τοὺς ἐπαράτους Μεσσηνίους, οἵτινες δὲν ἐ-

πείθοντο νὰ ἀναλάβωσι τὸν μαλακώτατον ζυγὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν περιοίκων;

Ὅθεν, εἰς τὴν περὶ Ἀκτιὸν ναυμαχίαν, καθ' ἣν ἐκρίθη ὀριστικῶς καὶ ἀνεκκλήτως ἡ μεγάλη περὶ τῆς κυριαρχίας τοῦ κόσμου δίκη μετὰ τῶν Ἀντωνίου καὶ Ὀκταυίου, οἱ Σπαρτιάται ἐτάχθησαν μετὰ τοῦ τελευταίου τούτου. Καὶ ὅταν ἡ ἀθλία Κλεοπάτρα, λειποτακτῆσασα, παρέτρε κατόπιν αὐτῆς τὸν ἐτι ἀθλιέστερον Ἀντώνιον, πολὺ πρὶν ἢ ἀποφασισθῇ ὁ ἀγὼν, ἐστόλησαν δὲ πλοῖα εἰς καταδίωξιν αὐτῶν, ἐν μάλιστα διεκρίθη διὰ τὴν ἐπιμονὴν μὲ τὴν ὁποίαν ἐπετίθετο κατὰ τῆς ναυαρχίδος τοῦ Ἀντωνίου· ἐπὶ δὲ τοῦ καταστρώματος τοῦ διώκοντος ἐκείνου πλοίου ἴστατο ἀνὴρ ἀγέρωχος, σείων μὲν τὴν λόγχην διὰ τῆς χειρὸς, κρατῶν δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐστηλωμένους ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος, διὰ νὰ ῥίψῃ ἐπ' αὐτῆς τὸ ὄπλον ἅμα πλησιάζῃ. Τελευταῖον ὁ Ἀντώνιος, ἀγανακτῆσας διὰ τὴν τόλμην ταύτην καὶ ἐπιστάς εἰς τὴν πῦρρον· « τίς οὗτος, ἀνέκραξεν, ὁ διώκων Ἀντώνιον; » ὁ δὲ « Εγὼ » ἀπέκριθ· Εὐρυκλῆς ὁ Λαχάρους, τῇ Καίσαρος τύχῃ, τὸν τοῦ πατρὸς ἐχθρῶν θάνατον. Δὲν κατῴρθωσεν ὁμοῦς ὁ Εὐρυκλῆς νὰ καταβάλλῃ τὴν ναῦν τοῦ Ἀντωνίου, ἀλλὰ ἐκυρίευσεν τὴν δευτέραν τῶν ναυαρχίδων, διότι ἦσαν δύο, κτυπήσας, περισφύσας καὶ πλαγιάσας αὐτὴν, ἔλαβε δὲ καὶ ἄλλο ἐν πλοῖον, ἐντὸς τοῦ οὐοῦ εὐρίσκοντο πολυτελεῖ σκεύη καὶ πράγματα.

Ὁ Ὀκταύιος, νικήσας καὶ μοναρχήσας, ἀντέμειψε γενναίως τοὺς Σπαρτιάτας καὶ τὸν Εὐρυκλῆν. Εἰς μὲν τοὺς πρώτους ἐχάρισε τὴν Καρδαμύλιν, τὰς Φαρὰς καὶ τὴν Θουρίαν, ἀποσπάσας αὐτάς ἀπὸ τῶν Μεσσηνίων, τοὺς ὁποίους ἐτιμώρησεν οὕτω διὰ τὴν δοθεῖσαν εἰς τὸν Ἀντώνιον ἐπικουρίαν· πρὸς δὲ τούτοις κατέστησε τοὺς Σπαρτιάτας ἐπιμελητάς, δηλαδὴ προέδρους, τοῦ Ὀλυμπιακοῦ τῶν Ἀκτιῶν ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον ἵδρυσεν εἰς μνήμην τῆς περὶ τὸ Ἀκτιὸν νίκης· ἐπὶ δὲ πᾶσιν, ἐλθὼν εἰς Σπάρτην, ἐτίμησε τὴν πόλιν, παρακαθήσας εἰς τὰ συστάτια αὐτῆς. Εἰς δὲ τὸν Εὐρυκλέα ἔδωκεν, ὡς ἴδιον κτῆμα, τὴν νῆσον τῶν Κυθήρων, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγεμόνα τῶν Λακεδαιμονίων. Διότι ἡ Σπάρτη, καθὼς καὶ αἱ Ἀθῆναι, καὶ ἄλλαι τινὲς Ἑλληνικαὶ πόλεις, ἔσωζον, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, τὸ πρόσχημα ἅπαν τῆς ἀρχαίας αὐτονομίας. Εἰς τὴν Σπάρτην ἰδίως ὑπῆρχον ἔτι καὶ τοῦ δήμου ἐκκλησία, καὶ Γερουσία, καὶ Νομοφύλακες, καὶ Βιδιαῖοι, ἐκ διαλειμμάτων δὲ, ὡς φαίνεται, καὶ Βασιλεῖς, ἢ, τοῦλάχιστον, εἰς Βασιλεὺς ἡ ἡγεμών. Ἀλλὰ τὰ ἐνδοξὰ τῶν θεσμῶν αὐτὰ ὀνόματα ἐκάλυπτον πράγματα ταπεινὰ καὶ εὐτελεῖ· αἱ ἀρχαὶ ἐκεῖναι δὲν εἶχον οὐδὲ τὴν τύχην τῆς ὅλης Ἑλλάδος νὰ ρυθμίσωσιν, οὐδὲ κατὰ τῆς Ἀσίας μεγάλους στρατοὺς νὰ ἐκπέμψωσιν, ἀλλὰ μόνον νὰ ἐπιμεληθῶσι τὴν μικρὰν τοπικὴν διοίκησιν· ὥστε ἔκτοτε ἠδυνάμεθα νὰ εἰπωμεν περὶ τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης, ὅτι βραδύτερον ὁ Συνέσιος ἔλεγε περὶ Ἀθηναίων· « ὡς οὐδὲν ἐχουσιν αἱ νῦν Ἀθῆναι σεμνόν, ἀλλ' ἢ τὰ κλεινὰ τῶν χωρίων ὀνόματα » καὶ καθάπερ ἱερεῖον διεπεπραγμένον,

τὸ δέριμα λείπεται, γινώρισμα τοῦ πάλαι ποτὲ ζώου.»

Ὁ Εὐρυκλῆς ἐννόητε τάχιστα τὴν ματαιότητα τοῦ μεγαλυνύμου αὐτοῦ ἀξιώματος. Ἡ δραστηριότης αὐτοῦ ἐζήτει τροφήν καὶ δὲν εὗρισκεν. Οἱ ἐμφύλιοι τῆς Ῥώμης πόλεμοι, ἐν οἷς εἶχεν ἄλλοτε διαπρέψει, κατέπαυσαν. Βαθεῖα εἰρήνη ἐβασίλευε καθ' ὅλον τὸ κράτος. Ἐν Ἑλλάδι δὲν ἠδύνατο νὰ προκύψῃ τῆς στενῆς αὐτοῦ ἐπικρατείας χωρὶς νὰ προκαλέσῃ ἀμέσως παράπονα τῶν περιοικίδων πόλεων εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Αὐγούστου, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἤρχετο πάντα ἐπιστολὴ παραγγέλλουσα τὴν διατήρησιν τῶν καθεστώτων. Ὅθεν ὁ Εὐρυκλῆς, θεωρῶν κεκλεισμένον πᾶν στάδιον πολιτικῆς ἐνεργείας, ἐτράπη ἐπὶ τὴν ἀργυρολογίαν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτο δὲν εἶχε νὰ ἐλπίσῃ μεγάλα πράγματα οὔτε ἀπὸ τὴν ιδιόκτητον αὐτοῦ νῆσον τῶν Κυθήρων, οὔτε ἀπὸ τῶν κοινῶν τῆς Σπάρτης εἰσπράξεων. Ἀπεφάνισσε λοιπὸν νὰ ζητήσῃ τύχην ἀλλαχοῦ καὶ ἐπὶ τούτῳ μετέβη . . . : ποῦ φαντάζεσθε; εἰς τὴν Ἰουδαίαν! Ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης ζητῶν τύχην παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, τὸ πρᾶγμα εἶναι ὅπως οὐδὲν σόλοικον, καὶ ὅμως εἶναι βέβαιον.

Ἐβασίλευε τότε τῆς Ἰουδαίας, ὁ Ἡρώδης, ὁ ἐπικληθεὶς μέγας. Ἄν τὸ ἐπιθετον τοῦτο ἐδόθη εἰς αὐτὸν δικαίως ἢ ἀδίκως, δὲν τὸ ἐξετάζω· τὸ ἀναμρισθήτητον ὅμως εἶναι, ὅτι ὑπῆρξεν ἐπιτηδείοτατος ἄνθρωπος, οἱ δὲ ἱστορικοὶ οἱ θαυμάσαντες τὴν παγουργίαν τῆς Κλεοπάτρας, ἥτις ἀφοῦ ἐδελέασε τὸν Ἰούλιον Καίσαρα καὶ τὸν Ἀντώνιον, μικροῦ ἐδέησε νὰ παγιδεύῃ καὶ τὸν Ὀκταύριον, ἔπρεπε μᾶλλον νὰ θαυμάσῃ τὸν Ἰδομαῖον ἐκεῖνον, ὅστις ἐσαγήνευσεν ἀλληλοδιαδόχως τοὺς στρατηγοὺς τοῦ Καίσαρος, καὶ ἔπειτα τὸν ἐχθρὸν τοῦ Καίσαρος, Κάσσιον, καὶ μετὰ τοῦτον τὸν ἐχθρὸν τοῦ Κάσσιου, Ἀντώνιον, καὶ τελευταῖον τὸν ἐχθρὸν τοῦ Ἀντωνίου, Ὀκταύριον διὰ δὲ τῶν ἀλλεπαλλήλων τούτων προστατῶν, κατάρθρωσε νὰ καταλάβῃ τὴν βασιλείαν καὶ νὰ παγιώτῃ αὐτήν. Εἰς τὸ πολιτικὸν λοιπὸν στάδιον, ὁ Ἡρώδης διετέλεσεν εὐτυχέστατος· εἶχεν ὅμως τοῦτο κοινὸν μὲ τὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κυριάρχην τοῦ κόσμου, ὅτι ὅσω εὐτυχῆς ὑπῆρξεν εἰς τὸν δημόσιον βίον, τόσω δυστυχῆς, εἰς τὸν ἰδιωτικόν. Ὁ Ἡρώδης ἔλαβε δευτέραν σύζυγον (ὅλοι αἱ σύζυγοι αὐτοῦ συμποιοῦνται εἰς δέκα) τὴν ὠραίαν Μαριάμμην, ἐκ τοῦ ὑποσκελισθέντος ὑπ' αὐτοῦ προηγουμένου βασιλικοῦ τῶν Ἀσσυριανῶν γένους, καὶ ἀπὸ αὐτῆς ἐγέννησε τοὺς δύο υἱοὺς, τοὺς ἐπὶ πολὺν χρόνον μάλιστα ἀγαπηθέντας ὑπ' αὐτοῦ καὶ θεωρηθέντας ὡς κληρονόμους, τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν Ἀριστόβουλον. Ἀλλ' ὁ Ἡρώδης εἶχε μητέρα, ἀδελφὴν καὶ ἀδελφούς· ὅλοι αὐτοὶ οἱ συγγενεῖς ἐβλεπον μὲ φθόνον τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ βασιλέως πρὸς τὴν ἀγέρωχον ἀπόγονον τῶν Ἀσσυριανῶν καὶ ἠγωνίσθησαν παντὶ σθένει νὰ καταστρέψωσι τὴν δυστυχῆ Μαριάμμην. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἡρώδης ἦτον εἰς ὑπερβολὴν ζηλότυπος, ἡ σατανικὴ ἐκείνη ἐπιβουλὴ ἐξετελέσθη εὐκόλως· συκοφαντίαι φοβεραὶ ἐφαρμάχονταν τὴν ἀμοιβαίαν τῶν συζύγων ἀγάπην· ὁ σφοδρὸς ἔρωσ τὸν ὁποῖον ὁ Ἡρώδης ἠσθάνετο πρὸς τὴν Μαριάμμην ἐπάλαισεν ἐπὶ μακρὸν κατὰ τοῦ ἀνο-

σίου ἐκείνου δηλητηρίου, τελευταῖον ὅμως ἡ ἄθωα βασιλὶς κατεδικάσθη καὶ ἐθανατώθη. Καὶ τὸ θῆμα τοῦτο δὲν ἤρκεσεν. Ὁ Ἡρώδης, ὅστις ἐκινδύνευσε νὰ παραφρονήσῃ διὰ τὴν στέρησιν τῆς Μαριάμμης, μετεβίβασεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν Ἀριστόβουλον ἅπαν τὸ φίλτρον τὸ ὁποῖον εἶχε πρὸς τὴν ταλαίπωρον αὐτῶν μητέρα. Οἱ δὲ νέοι ἐκεῖνοι, ἡλικιωθέντες, ἦτο φυσικὸν νὰ μιλήσωσι τοὺς συγγενεῖς τοῦ πατρός. Οἱ συγγενεῖς λοιπὸν αὐτοὶ συνώμωσαν νὰ ἐξοντώσωσι καὶ τοὺτους. Ἐπὶ δὲ τούτῳ πείθουσι τὸν Ἡρώδην, ὅτι ἡ ἐχθρα τῶν τέκνων ἀπειλεῖ αὐτὴν τὴν ὑπαρξιν αὐτοῦ καὶ μεταβάλλουσιν οὕτως εἰς ἀληθὴ κόλασιν τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖνου, ἥτις ἐσπαράσσεται ἤδη μετὰ τῆς πατρικῆς στοργῆς καὶ τῆς περὶ τῆς ἰδίας συντηρήσεως φροντίδος, καθὼς πρότερον ἐβασανίσθη ὑπὸ τοῦ δευτέρου ἔρωτος καὶ τοῦ δεινοτέρου μίσους. Δὲν ἀπεφάνισεν ὅμως διὰ μᾶς ν' ἀποκηρύξῃ αὐτοὺς, ἀλλ' ἔφερε πρὸ πάντων εἰς τὴν αὐλὴν τὸν ἀπὸ τῆς πρώτης συζύγου, Δωρίδος καλουμένης, υἱὸν Ἀντίπατρον, τὸν ὁποῖον μέχρι τοῦδε ἀνέτρεφεν ὡς ἰδιώτην, τώρα δὲ ἤθελε νὰ καταστήσῃ συμμέτοχον τῶν τιμῶν ὅσαι ἀπενέμοντο εἰς τὰ δύο ἄλλα τέκνα, διὰ νὰ ταπεινώσῃ αὐτά. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ εἰς τὸ δράμα τοῦτο παρεισαγωγὴ τοῦ Ἀντιπάτρου, ἠῤῥησε τὰ πάθη, δὲν τὰ ἡλάττωσε. Καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν τραγικῶν ἐκείνων περιπετειῶν τῆς αὐλῆς τοῦ Ἡρώδου, ἔφθασεν εἰς Ἱερουσαλὴμ ὁ Εὐρυκλῆς.

Τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον παρέστησεν ἐνταῦθα ὁ ἡγεμὼν τῶν Λακεδαιμονίων δὲν ὑπῆρξε βεβαίως χρηστόν· ἀλλ' ἡ ἀργία καὶ ἡ φιλοχρηματία εἶχον φθεῖρει τὴν ἄλλως ὀχι ἀγενῆ ἐκείνην φύσιν. Ὁ Εὐρυκλῆς εἴυχε παρὰ τῷ Ἡρώδῃ εὐμενεστάτης δεξιώσεως, διὰ τε τὸ προσωπικὸν αὐτοῦ ἀξίωμα καὶ τὴν ἐπιστημότητα τῆς πολιτείας, τῆς ὁποίας προϊστάτο. Προσέφερε δὲ ὠρα λαμπρὰ καὶ ἔλαβεν ἀμέσως πολλαπλάσια· δὲν περιωρίσθη ὅμως ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ τάχιστα, διὰ τῆς ἐπιτηδείότητος αὐτοῦ, ἀξιώθεῖς τῆς φιλίας τοῦ Ἡρώδου καὶ τῆς πίστεως τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν, ἐννοήσεν ὅποσον δύναται νὰ ὠφεληθῇ, ἐμπορευόμενος τὰς ἀμοιβαίας ἐκείνας ἐχθρας καὶ ἀντιζηλίας. Ὁ Εὐρυκλῆς κατέλυσε μὲν παρὰ τῷ πρεσβυτέρῳ υἱῷ Ἀντιπάτρῳ, ἐσύχναζεν ὅμως πολὺ εἰς τὸν υἱὸν τῆς Μαριάμμης Ἀλέξανδρον καὶ ἰδίως περιποιεῖτο τὴν σύζυγον αὐτοῦ Γλαφύραν, θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Καππαδοκίας Ἀρχελαίου, ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, ὅστις μάτην ἠγωνίσθη πολλάκις νὰ συμβιάσῃ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ πρὸς τὸν συμπένθερον. Ὁ Ἀλέξανδρος, καθὼς νεώτερος καὶ εὐπιστότερος πάντων, ἦτο φυσικώτατον νὰ γίνῃ καὶ τὸ κύριον τῆς βασιουργίας τοῦ Εὐρυκλέους θῆμα. Πιστεύσας δὲ εἰς τὰς διαβεβαιώσεις τῆς φιλίας καὶ τῆς εὐκρινείας τοῦ ξένου ἐκείνου, διηγῆθη τὴν οἰκτρὰν τῆς μητρὸς τύχην, τὴν ψυχρότητα τὴν ὁποίαν ἐδείκνυεν ἤδη ὁ πατὴρ πρὸς αὐτόν, τὴν ἀγανάκτησιν τὴν ὁποίαν ἠσθάνετο διὰ τε τοῦτο καὶ διὰ τὴν προτίμησιν τῆς ὁποίας ἡξιοῦτο ὁ μισήσας Ἀντίπατρος. Ὁ Εὐρυκλῆς εὗρισκεν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἔχει καθ' ὅλα δίκαιον, παρῶθεν αὐτόν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, ἔπειτα δὲ ἀνέφερε τοὺς λό-

γους αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀντίπατρον. Ὁ Ἀντίπατρος πάλιν ἀντέμειβεν ἄδρῳς τὴν καταμήνυσιν ταύτην, ὅχι δι' ὅσα ἐμάνθανε, διότι αὐτὰ τὰ ἤξευρε πρὸ καιροῦ, ἀλλὰ διὰ τὰ καταπίσει τὸν Εὐρυκλέα νὰ ἐπαναλάβῃ ταῦτα πάντα, ἐπιθεωρηθέντα καὶ διορθωθέντα, εἰς τὸν Ἡρώδη. Ὁ Εὐρυκλῆς δὲν ἡμέλησε νὰ πράξῃ τοῦτο· καὶ ὁ δυστυχὴς Ἡρώδης, ὑπολαμβάνων τὴν συκοφαντίαν ἐκείνην, ἐκ τῆς ὁποίας συνέλαβεν ἀμετάγνωστον πρὸς τὸν υἱὸν μῖσος, ὡς δείγμα εἰλικρινείας καὶ ἀφοσιώσεως, ἔδωκεν εἰς τὸν ἡγεμόνα τῶν Λακεδαιμονίων τὸ μέγα ποσὸν τῶν πεντήκοντα ταλάντων. Δὲν ἤρκεσθι δὲ οὐδὲ εἰς ταῦτα ὁ Εὐρυκλῆς· ἀλλ' ἀναχωρήσας ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἀναβαίνει εἰς τὴν Καπαδοκίαν, πρὸς τὸν βασιλέα Ἀρχέλαον, λαμβάνει καὶ ἐνταῦθα ὑποδοχὴν καλὴν, ἐπαινῇ εἰς τὸν Ἀρχέλαον τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ, Ἀλέξανδρον, βεβαίῳ ὅτι συνετέλεσε ποιεῖν, κατὰ τὴν πρόσφατον παρὰ τῷ Ἡρώδῃ διατριβήν, εἰς τὴν διαλλαγὴν αὐτοῦ μετὰ τοῦ υἱοῦ, καὶ λαβὼν ἐντεῦθεν ἐπίσης δῶρα ὅχι ὀλίγα, πρὶν ἢ φωραθῇ ἡ κακοήθεια. ἐπανερχεται εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀφοῦ προσέθεσεν εἰς τὴν ἀθλίαν ψυχὴν τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας σπέρματα δυσπιστίας, τὰ ὁποία μετ' ὀλίγον ἐμελλον νὰ ἐπιφέρωσι τὸν θάνατον καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Ἀριστοβούλου.

Μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ καινοπρεποῦς τούτου Ἀργοναυτικοῦ πλοῦ κάθοδον, ὁ Εὐρυκλῆς ἔζησε κατ' ἀρχὰς πολυτελῶς καὶ ἔκτισε πολλαχοῦ τῆς Πελοποννήσου κτίρια λαμπρά, ἐξ ὧν ὀνομαστότατα μάλιστα εἶναι τὰ ἐν Κορίνθῳ λουτρά, τὰ ὁποία ὑπῆρξαν πολὺ μεγαλοπρεπέστερα καὶ αὐτῶν τῶν λουτρῶν τῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ βραδύτερον ἐν τῇ αὐτῇ πόλει κατασκευασθέντων. Ἀλλ' οἱ θησαυροὶ τοὺς ὁποίους ἐκ τῆς Ἀσίας ἐκόμισεν, ἀφειδῶς οὕτω δαπανώμενοι καὶ μὴ ἀναπληρούμενοι, μετ' ὀλίγον ἐξητλήθησαν. Ὁ Εὐρυκλῆς ἐτράπη τότε ἐπὶ τὴν καταπίσειν τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων· οὗτοι ὁμῶς παρεπονέθησαν ἐπανειλημμένως εἰς τὸν Αὐγούστον, καὶ ὁ Αὐγούστος, ἀφοῦ μάτην ἠθέλησε νὰ συνετίσῃ τὸν ἀρχαῖον αὐτοῦ σύμμαχον, ἠναγκάσθη ἐπὶ τέλους νὰ ἐξορίσῃ αὐτὸν διὰ τὰ καταπαύσῃ τὰς ταραχὰς ὅσας ἐπροξένει ἡ πλεονεξία τοῦ ἀνδρὸς κατ' ἅπαντα τὴν Πελοπόννησον.

Ὁ Εὐρυκλῆς ἀπέθανεν ἐξορίστος, καταλιπὼν υἱὸν Γαῖον Ἰούλιον, ὅστις δὲν ἐκλήρονόμησε μὲν οὐδὲ τὴν ἀρχαίαν τοῦ Αὐγούστου εὐνείαν πρὸς τὸν πατέρα, οὐδὲ τὸ ἐν Σπάρτῃ ἀξίωμα· ἀλλὰ δὲν διέζησε καὶ ὅλως ἀκατονόμαστος, διότι ἐν Ταινάρῳ εὗρέθη ἐπιγραφὴ λέγουσα· « Τὸ κοινὸν τῶν Ἑλευθερολακῶν (δηλαδὲ τῶν παραλίων τῆς Ἀκωνικῆς πόλεως) Γαῖον Ἰούλιον Λάκωνα, Εὐρυκλέους υἱόν, τὸν ἴδιον εὐεργέτην. »

Τοσαῦτα εἶχον νὰ σὰς εἶπω περὶ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Λακεδαιμονίων Εὐρυκλέους. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν ἦτο βεβαίως ἄμοιρος προτερημάτων. Ἡ ἀνδρία του ἀνεδείχθη λαμπρά εἰς τὴν περὶ Ἀκτίου ναυμαχίαν, ἡ φιλοκαλία του ἀνῆγειρεν εἰς τὴν Ἑλλάδα κτίρια, τὰ ὁποία ἐθεωρήθησαν ὀνομαστά εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ Ἑλλάς ἐβίωνε· ἐτι τὰ ἀπαράμιλλα ἀριστουργήματα τοῦ Περικλέους, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ πανουργία του, ἐὰν εἴχῃ σταδίων εὐγενέστερον, δὲν ἤθελεν ἀποβῇ τοσοῦτον

ἀξιοκατάκριτος. Εἰς χρόνους εὐτυχεστέρους, ἤθελεν ἴσως ἀναδειχθῇ ἄλλος Βασιλεὺς ἢ Αὐσανδρος, καὶ ἀξιωθῇ τῆς τιμῆς τοῦ νὰ μεγαλοουργήσῃ χεῖρες Θουκυδίδου ἢ Ξενοφῶντος τὸν ἱστορικὸν αὐτοῦ ἀνδριάντα· ζήσας δ' ἐν ἡμέραις δουλείας καὶ εὐτελείας, διήγαγε τὸν βίον πονήρως καὶ ταπεινῶς, καὶ σήμερον μετὰ κόπου ἡδυνήθημεν νὰ συναρμολογήσωμεν τὴν δύσμορφον αὐτοῦ προτομὴν, ἀπὸ τῶν συντριμμάτων τὰ ὁποῖα περιεσώθησαν εἰς τινὰς γωνίας τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλουτάρχου, τοῦ Στράβωνος, τοῦ Ἰωσήπου καὶ τοῦ Πausανίου.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

— Ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας, γεννήσασα ἐσχάτως υἱόν, ἐπερόρτισε τὸν σύζυγον αὐτῆς, τὸν πρίγκηπα Ἀλβέρτον, νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν δοῦκα Οὐελλινγκτῶνα καὶ νὰ τῷ ἀναγγείλῃ, ὅτι ἡ πρόθεσις τῆς εἶναι νὰ δοθῇ εἰς τὸν νεογνόν πρίγκηπα τὸ τοῦ Ἀρβούρου ὄνομα, (τὸ ἑποῖον φέρει καὶ ὁ ἀνχιστράτητος τῆς Ἀγγλίας), εἰς ἀπόδειξιν τῆς μεγάλης αὐτῆς ὑπολήψεως πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ δούκως καὶ εἰς μνήμην τῶν ἐνδόξων ἐκδουλεύσεων ὅσας ὁ ἀνὴρ οὗτος προσήνεγκεν εἰς τὴν πατρίδα. Τοσοῦτον δ' ἐπετηδεύθη περὶ τὴν εὐγένειαν ταύτην ἡ βασίλισσα, ὥστε ἐφρόντισε νὰ ἀναγγελθῇ τοῦτο εἰς τὸν δοῦκα τὴν 1ην Μαΐου, ἥτις εἶναι καὶ ἡμέρα τῶν γενεθλίων αὐτοῦ, συμπληρώσαντος ἤδη τὸ 81 ἔτος τῆς ἡλικίας.

— Αἱ τελευταῖαι Γαλλικαὶ ἐφημερίδες ἀναφέρουσι τὸ ἔξῃς κακούρηγμα, τὸ ὁποῖον μαρτυρεῖ ὅσον φοβεραὶ προλήψεις ἐπικρατοῦσιν ἐτι εἰς πολλὰ τῆς Εὐρώπης μέρη.

Γυνὴ χωρικοῦ τινος τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας ἔπασχε πρὸ καιροῦ ὑπὸ νόσου ἀνιάτου· ἐφαντάσθη δὲ, ὅτι τὸ κακὸν εἶναι βασκανίας ἀποτέλεσμα καὶ, ἀγωνισθεῖσα νὰ εὕρῃ ποῖος διαβολὸς τὴν ἔφερεν εἰς τὴν κατὰστασιν αὐτῇ, ὑπώπτευσεν μετ' ὀλίγον δυστυχῇ τινα ὀδωτηκοντούτιδα γραῖαν τῶν περιχώρων. Ὁ σύζυγος τῆς πασχούσης παραδέχεται τὴν ὀλεθρίαν ταύτην πεποίησιν, φέρει δι' ἀπάτης τὴν ὑποτιθεμένην μάγισσαν εἰς τὸν οἶκόν του, καὶ, κλείσας τὰς θύρας, ὁρμᾷ κατ' αὐτῇ· καὶ τὴν προσκαλεῖ νὰ θεραπεύσῃ τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον, διὰ τῆς μαγαντίας αὐτῆς, ἐπροξένησε. Μάτην ἡ ἀθλία γραῖα διαμαρτύρεται, ὅτι δὲν καταλαμβάνει πῶς ἠδύνατο νὰ προξενήσῃ τὴν νόσον καὶ ὅτι, ἂν ἦτον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς, δὲν ἤθελε διαστᾶν νὰ ἐπιέρῃ τὴν ἱατρίαν, ἀλλ' ὅτι δὲν ἤξευρε τί νὰ πράξῃ. Ὁ ἀδυσώπητος σύζυγος τὴν ἀρπάζει καὶ ζητεῖ νὰ τὴν βάλῃ εἰς κλίβανον πεπυρακτωμένον. Εἶχε δὲ πράξῃ τοῦτο ἐν μέρει, ὅτε ἡ ἀπηλπισμένη ἀντίστασις τοῦ θύματος, οἱ φοβεροὶ αὐτοῦ ὠρυγμοὶ, καὶ πρὸ πάντων ἡ περίστασις, ὅτι οὐδὲν ἀνέφερεν ἱατρικόν, κατέπεισαν τελευταῖον τὸν μανιώδη ἐκείνον ἄνθρωπον νὰ ἀπολύσῃ τὴν γραῖαν, ἥτις ὁμῶς, ὡς ἐκ τῆς στιγμιαίας ἐν τῷ κλίβανῳ διαμονῆς, ἔπαθε πληγὰς δεινοτάτας. Οἱ ἐνοχοὶ τοῦ παραδόξου τούτου κακούρηγματος συνελήφθησαν ἀμέσως.